

ΤΟ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Τμήμα 15ο Τριμελές

συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 9 Φεβρουαρίου 2010, με δικαστές τους: Νικόλαο Σοϊλεντάκη, Πρόεδρο Εφετών Διοικητικών Δικαστηρίων, Αγάπη Γαλενιανού-Χαλκιαδάκη και Αθανασία Ζερβάκου-Γκλίνου (Εισηγήτρια), Εφέτες Διοικητικών Δικαστηρίων και γραμματέα την Ελένη Παναγιώτου, δικαστική υπάλληλο,

για να δικάσει την αγωγή με χρονολογία 30 Σεπτεμβρίου 2009 (αριθμ. καταχ. Α.Β.Ε.Μ. 587/2009),

της Εταιρείας με την επωνυμία «ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ», που εδρεύει στο Περιστέρι Αττικής (Ιδιωτική Οδός Στ. Τσαλαβούτα) και εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία παραστάθηκε δια των πληρεξουσίων της δικηγόρων Προκόπιου Δημητριάδη και Κωνσταντίνου Βαϊνανίδη,

κατά των: 1) Ελληνικού Δημοσίου που εκπροσωπείται από τον Υπουργό Οικονομικών και παραστάθηκε δια της Δικαστικής Αντιπροσώπου του ΝΣΚ Αγγελικής Χειρδάρη με δήλωση στη γραμματεία (άρθρο 133 παρ. 2 του Κ.Δ.Δ.) και 2) Επιτροπής Ανταγωνισμού, που εδρεύει στην Αθήνα (οδός Κότσικα αρ. 1^Α και Πατησίων) και εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία παραστάθηκε δια του πληρεξουσίου της δικηγόρου Γεωργίου Γεραπετρίτη.

Εξάλλου, άσκησε παρέμβαση η Εταιρεία με την επωνυμία «ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΦΛΩΡΑΣ ΚΟΣΜΟΣ – ΜΑΡΙΑ ΦΛΩΡΑ Ε.Π.Ε.», που εδρεύει στην Αθήνα (οδός Πανεπιστημίου αρ. 59) και εκπροσωπείται νόμιμα, για την οποία εμφανίσθηκε ο νόμιμος εκπρόσωπός της Γεώργιος Φλωράς

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

και διόρισε στο ακροατήριο ως πληρεξούσιο δικηγόρο τον Άγγελο Μορφόπουλο.

Κατά τη συζήτηση, οι διάδικοι που παραστάθηκαν, ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους και ζήτησαν όσα αναφέρονται στα πρακτικά.

Μετά τη συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη.

Η κρίση του είναι η εξής:

1. Με την προσφυγή, ζητείται η ακύρωση της 452/V/ 22 Ιουλίου 2009 απόφασης της Ολομελείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού, όπως διορθώθηκε κατά την 1626^η Συνεδρίαση αυτής με το από 20 Αυγούστου 2009 πρακτικό και της προηγηθείσας 435/V/19 Φεβρουαρίου 2009 απόφασης της Ολομελείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Με την 452/V/2009 απόφασή της η Επιτροπή Ανταγωνισμού (Ε.Α.) σε Ολομέλεια έκρινε, ότι στοιχειοθετείται κατάχρηση Συλλογικής Δεσπόζουσας Θέσης από την προσφεύγουσα και την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP Α.Ε. κατά παράβαση του άρθρου 2 του ν. 703/1977 και του άρθρου 82 ΣΕΚ. Με βάση το σκεπτικό αυτό η Ε.Α. υποχρέωσε την προσφεύγουσα εταιρία μαζί με την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP Α.Ε. να παύσουν άμεσα και να παραλείπουν στο μέλλον πρακτικές που συνιστούν κατάχρηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, να λάβουν όλα τα μέτρα που είναι απαραίτητα για την επίτευξη του αποτελέσματος της ισότιμης μεταχείρισης όλων των χονδρεμπόρων και βιβλιοπωλείων, επέβαλε εις βάρος της προσφεύγουσας πρόστιμο 2.714.374,76 ευρώ, επαιτιούμενης χρηματικής ποινής ύψους 3.500 ευρώ σε περίπτωση μη συμμορφώσεως, για κάθε ημέρα καθυστέρησης συμμόρφωσης με την απόφαση, μετά την πάροδο του χρονικού διαστήματος συμμόρφωσης σε περίπτωση συνέχισης ή επανάληψης της παράβασης.

2. Για την προσφυγή η προσφεύγουσα εταιρία κατέβαλε το αναλογικό παράβολο ύψους εκατό χιλιάδων (100.000 ,00) ευρώ (βλ. το Σειρά ΣΤ 68646936 / 8.2.2010 , Α/ Α 1184 διπλότυπο είσπραξης, τύπου Α΄,

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

της ΔΟΥ IB Αθηνών), που προβλέπεται από τη διάταξη του άρθρου 14 παρ. 5 του ν. 703/1977 , προστέθηκε με το άρθρο 20 του ν. 3373/ 2005 και το οποίο δεν μπορεί να υπερβεί το ποσό των 100.000 ,00 ευρώ .Κατέβαλε επίσης και τα «τέλη συζητήσεως» ποσού 100 ευρώ (βλ ειδικό έντυπο παραβόλου Σειρά Α 1048083) , επανεισαχθέντα με την εκ νέου ρητή πρόβλεψη τους στο άρθρο 26 παρ. 9 του ν. 3373/2005 (ΦΕΚ Α 188/2.8.2005), που σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου νόμου, άρχισε να ισχύει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2-8-2005) (ΣΤΕ 1852/2009 Ολομ.). Το ποσό όμως του επί πλέον παραβόλου, των 300 ευρώ, το οποίο κατέβαλε (βλ. ειδικά έντυπα παραβόλου Σειρά Α 1048084 1048085 1048086) η προσφεύγουσα χωρίς να υπάρχει από το νόμο υποχρέωσή της προς τούτο, πρέπει να επιστραφεί σε αυτήν (προσφεύγουσα), ανεξάρτητα από την έκβαση της δίκης ,σύμφωνα με το άρθρο 277 παρ. 11 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

3. Η 435/V/19 Φεβρουαρίου 2009 αναβλητική απόφαση της Ε.Α. απαραδέκτως προσβάλλεται με την κρινόμενη προσφυγή , καθόσον δεν είναι οριστική απόφαση και δεν επιβάλλεται με αυτή κάποιος όρος σε βάρος της προσφεύγουσας εταιρίας . Επομένως η προσφυγή ,κατά το κεφάλαιο αυτό , πρέπει να απορριφθεί .

4. Σύμφωνα με την παρ. 16 του άρθρου 8 του ν. 703/1977, που προστέθηκε με την παρ. 9 του άρθρου 10 του ν. 3373/2005, ορίστηκε ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει διακεκριμένη νομική προσωπικότητα και παρίσταται αυτοτελώς σε δίκες που έχουν αντικείμενο πράξεις ή παραλείψεις της. Επομένως, διάδικος στην προκείμενη δίκη είναι η Επιτροπή Ανταγωνισμού και όχι το Ελληνικό Δημόσιο και για το λόγο αυτό η προσφυγή, κατά το μέρος που στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, λόγω έλλειψης παθητικής νομιμοποίησης αυτού , κατά το βάσιμο σχετικό λόγο του Ελληνικού Δημοσίου. Περαιτέρω, η προσφυγή κατά της 452/V/ 22 Ιουλίου 2009 απόφασης της Ολομελείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού , της οποίας πράξεως δεν προκύπτει κοινοποίηση στην

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

προσφεύγουσα , παραδεκτώσ ασκείται προ πάσης επιδόσεως (άρθρο 66 παρ. 3 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας) συντρεχόντων δε και των λοιπών όρων του παραδεκτού πρέπει να εξεταστεί κατ' ουσία. Εξάλλου, η προσφυγή παραδεκτώσ συμπληρώνεται , με το από 22.1.2010 (βλ. ΔΕΑ αρ. Καταχωρίσεως ΠΛ6/22.1.2010) κατατεθέν δικόγραφο των προσθέτων λόγων, σύμφωνα με το άρθρο 131 παρ.1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (βλ. τις 1742 Γ , 9166 Γ 9176 Γ / 22.1.2010 εκθέσεις επιδόσεως στους διαδίκους, των δικαστικών επιμελητών του Πρωτοδικείου Αθηνών Μάριου Καρατζή και Παναγιώτη Παρασκευόπουλου).

5. Στη δίκη παρεμβαίνει μετ' εννόμου συμφέροντος η εταιρεία με την επωνυμία «ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΦΛΩΡΑΣ ΚΟΣΜΟΣ - ΜΑΡΙΑ ΦΛΩΡΑ Ε.Π.Ε. » υπέρ του κύρους της 452/V/ 22 Ιουλίου 2009 απόφασης της Ολομελείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού και της καθ' ης η προσφυγή διαδίκου Αρχής (άρθρο 113 Κ.Δ.Δ.), η οποία έχει υποβάλει την από 17-3-2003 καταγγελία στην Επιτροπή Ανταγωνισμού για παράβαση από την προσφεύγουσα εταιρία του άρθρου 1 του ν. 703/1977, επί της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση και ήταν διάδικος κατά την εξέταση της υπόθεσης αυτής ενώπιον της Ε.Α. . Παραδεκτώσ δε ασκήθηκε η από 29-1-2010 πρόσθετη παρέμβασή της, για την οποία καταβλήθηκε παράβολο 300 ευρώ (βλ. 1047358 ,1047359 και 1047369 ειδικά έντυπα παραβόλου) και «τέλη συζητήσεως » 100 ευρώ (βλ 1047361 ειδικό έντυπο παραβόλου) , (βλ. και τις 7057 Γ ,7055 Γ, 7054 Γ,7053 Γ/1.2.2010 εκθέσεις επιδόσεως αυτής στους διαδίκους, του δικαστικού επιμελητή του Πρωτοδικείου Πειραιώς Ηλία Αρκουμάνη). Επομένως ,οι αντίθετοι λόγοι που προβάλλονται από την προσφεύγουσα εταιρία , πρέπει να απορριφθούν ως ουσία αβάσιμοι.

6. Στο άρθρο 8 του ν.703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελευθέρου ανταγωνισμού» (ΦΕΚ Α΄ 278) , όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 10 του ν.3373/2005 (ΦΕΚ Α 188) ορίζεται ότι « 1. Συνιστάται Επιτροπή Ανταγωνισμού ,η οποία λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή . Τα μέλη της απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργι-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

κής ανεξαρτησίας και κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους δεσμεύονται μόνο από το νόμο και τη συνείδησή τους 2. 3. 10). Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών ,Ανάπτυξης και Εσωτερικών , Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ,που εκδίδεται μετά από εισήγηση της Επιτροπής Ανταγωνισμού και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ,θεσπίζεται Κανονισμός Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού . Με τον Κανονισμό ρυθμίζονται η εσωτερική λειτουργία ,ο τρόπος διαχείρισης των πόρων της Επιτροπής ,τα κωλύματα και η εξαίρεση του Προέδρου ,των μελών και του Γραμματέα της , η προδικασία και διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής ,η κατάρτιση, δημοσίευση και κοινοποίηση των αποφάσεών της ,η παροχή αντιγράφων ή αποσπασμάτων των αποφάσεων ή γνωμοδοτήσεων της και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια » Κατ 'εξουσιοδότηση του άρθρου 8 παρ.10 του ν. 703/1977 εκδόθηκε η 8275/15.12.2006 (ΦΕΚ Β 1890/ 29.12.2006) κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών ,Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης , Οικονομίας και Οικονομικών και Ανάπτυξης η οποία αποτελεί τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού .

7. Σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ 2 του Συντάγματος « Ύστερα από πρόταση του αρμόδιου Υπουργού επιτρέπεται η έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων ,με ειδική εξουσιοδότηση νόμου και μέσα στα όριά της . Εξουσιοδότηση για έκδοση κανονιστικών πράξεων από άλλα όργανα της διοίκησης επιτρέπεται προκειμένου να ρυθμιστούν ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό » . Κατά την έννοια της διατάξεως αυτής , « ειδικότερα θέματα » ,για τη ρύθμιση των οποίων επιτρέπεται η νομοθετική εξουσιοδότηση σε άλλα πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας όργανα της Διοικήσεως ,αποτελούν μερικότερες περιπτώσεις θεμάτων που ρυθμίζονται ήδη , σε γενικό έστω, αλλά πάντως ορισμένο πλαίσιο ,στο ίδιο το κείμενο το τυπικού νόμου (Σ.τ.Ε. 2815/2004 Ολ., κ.α.). Δεδομένου ,συνεπώς ,ότι, κατά τα εκτιθέμενα στην προηγούμενη σκέψη ,διατάξεις με τις οποίες ρυθμίζονται τα της λειτουργίας εν γένει της Επιτρο-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

πής Ανταγωνισμού και της διαδικασίας ενώπιόν της περιέχονται στον ίδιο το ν. 703/1977 ,ιδίως στο άρθρο 8 αυτού ,εγκύρως ,από την ανωτέρω συνταγματική άποψη ,παρέχεται με την παράγραφο 10 του ίδιου άρθρου η εξουσιοδότηση προς περαιτέρω ειδικότερη ρύθμιση των θεμάτων αυτών με υπουργική απόφαση (ΣτΕ 2665/2008, 125/2009 παραπεμ. στην Ολομ.). Η προσφεύγουσα προβάλλει με το δικόγραφο των προσθέτων λόγων, ότι η έκδοση του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ως « ειδικότερο θέμα » ή θέμα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό ώστε να επαφίεται κατά τη σχετική εξουσιοδοτική διάταξη του ν.703/1977 (άρθ. 8 παρ.10) το περιεχόμενο και η σύνταξή του στην κρίση των Υπουργών Εσωτερικών , Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης , Οικονομίας και Οικονομικών και Ανάπτυξης και επομένως ο Κανονισμός αυτός εκδόθηκε κατά παράβαση του νόμου και του Συντάγματος και εξ αυτού του λόγου η προσβαλλόμενη απόφαση της Ε.Α. είναι άκυρη ,δεδομένου ότι χρησιμοποιήθηκε κατά τη διαδικασία εκδόσεώς της , ο εν λόγω Κανονισμός. Ο ισχυρισμός της αυτός πρέπει , σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά αμέσως παραπάνω, να απορριφθεί ως ουσία αβάσιμος .

8. Ο ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελευθέρου ανταγωνισμού» (Α΄ 278) ορίζει στο άρθρο 2 «Καταχρηστική εκμετάλλευσις δεσποζούσης θέσεως» ότι: «Απαγορεύεται η υπό μιας ή περισσοτέρων επιχειρήσεων καταχρηστική εκμετάλλευσις της δεσποζούσης θέσεως αυτών επί του συνόλου ή μέρους της αγοράς της χώρας. Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευσις δύναται να συνίσταται ιδία: α) εις τον άμεσον ή έμμεσον εξαναγκασμόν προς καθορισμόν είτε των τιμών αγοράς ή πωλήσεως είτε άλλων μη ευλόγων όρων συναλλαγής, β) εις τον περιορισμόν της παραγωγής, της καταναλώσεως ή της τεχνολογικής αναπτύξεως, επί ζημίας των καταναλωτών, γ) εις την εφαρμογήν ανίσων όρων δι' ισодυνάμους παροχάς, ιδία εις την αδικαιολόγητον άρνησιν πωλήσεων, αγορών ή άλλων συναλλαγών, κατά τρόπον ώστε επιχειρήσεις τινές να τίθενται εις

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

μειονεκτική εν τω ανταγωνισμώ θέσιν, δ) εις την εξάρτησιν της συνάψεως συμβάσεων εκ της παρά των αντισυμβαλλομένων αποδοχής προσθέτων παροχών, ή συνάψεως προσθέτων συμβάσεων αι οποίαι, κατά την φύσιν των ή συμφώνως προς τας εμπορικής συνηθείας, δεν συνδέονται μετά του αντικειμένου των συμβάσεων τούτων» , στο άρθρο 8 ότι « 1. Συνιστάται Επιτροπή Ανταγωνισμού ,η οποία λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή . Τα μέλη της απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους δεσμεύονται μόνο από το νόμο και τη συνείδησή τους » και στο άρθρο 8β ορίζεται ότι « 1. Με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων άλλων αρχών που ορίζονται με σχετική διάταξη νόμου , η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι αποκλειστικώς αρμόδια για την τήρηση των διατάξεων του παρόντος νόμου και των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε από το άρθρο 11 παρ.1 του ν. 3373/2005 - ΦΕΚ Α 188 / 2.8.2005 -) .

9. Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ορίζει στα άρθρα 4 παράγραφο 1 και 82 (όπως τα άρθρα αυτά επαναριθμήθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 12 και τους πίνακες αντιστοιχιών του παραρτήματος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η οποία κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.2691/1999, Α´ 47) ότι: «η δράση των κρατών μελών της Κοινότηταςασκείται σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό » (άρθρο 4) και ότι « Είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και απαγορεύεται, κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της κοινής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της. Η κατάχρηση αυτή δύναται να συνίσταται ιδίως: α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη δικαίων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, β) στον περιορισμό της παραγωγής, της διαθέσεως ή της τεχνολογικής αναπτύξεως επί ζημιά των καταναλωτών, γ) στην εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδυνάμων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτι-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

κή θέση στον ανταγωνισμό, δ) στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών» (άρθρο 82).

10. Το άρθρο 82 ΣυνθΕΚ εφαρμόζεται σε επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση σε μία ή περισσότερες σχετικές αγορές . Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έκρινε επανειλημμένως ,ότι ο όρος «επιχείρηση» που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο της Συνθήκης που αναφέρεται στους κανόνες του ανταγωνισμού ,προϋποθέτει την οικονομική αυτονομία της οικείας οντότητας [αποφάσεις Δικαστηρίου της 25^{ης} Νοεμβρίου 1971,22/71,Biguelin Συλλογή τόμος 1969-1971 ,σ. 1001 και της 16^{ης} Μαρτίου 2000 Compagnie maritime belge SA (C-395/96 P , C-395/96 P) - Darfa Lines A/S (C-396/96 P) κατά Επιτροπής (υπόθεση CEVAL) σελ. 10 σκέψη 35] .

11. Κατά πάγια κοινοτική νομολογία, δεσπόζουσα θέση, κατά την έννοια του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ , κατέχει μια επιχείρηση που, λόγω της οικονομικής ισχύος της, μπορεί να κωλύει τη διατήρηση συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην οικεία αγορά και να υιοθετεί ανεξάρτητη συμπεριφορά έναντι των ανταγωνιστών της, των πελατών της και , τελικά, των καταναλωτών (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13^{ης} Φεβρουαρίου 1979 Hoffmann- La Roshe κατά Επιτροπής 85/76 σκέψη 38 , της 14ης Φεβρουαρίου 1978, 27 /76, United Brands και United Brands Continental κατά Επιτροπής, σκέψη 65, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 7^{ης} Οκτωβρίου 1999 T-228 /97 , Irish Sugar plc κατά Επιτροπής σελ. 16 σκέψη 70 , της 17ης Σεπτεμβρίου 2007, T-201/04, Microsoft κατά Επιτροπής, σκέψη 229).

12. Η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης μπορεί να προκύπτει από πολλούς παράγοντες οι οποίοι εξεταζόμενοι μεμονωμένα ,δεν είναι αναγκαία καθοριστικοί .Πάντως μεταξύ των παραγόντων αυτών σημαντικά τμήματα της αγοράς αποτελούν καθεαυτά , πλην εξαιρετικών περιστάσεων, την από-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

δειξη της υπάρξεως μεγάλης εκτάσεως δεσπόζουσας θέσης . Η δεσπόζουσα θέση πρέπει επίσης να διακρίνεται από την παράλληλη συμπεριφορά ,η οποία είναι χαρακτηριστική στο ολιγοπώλιο όπου οι συμπεριφορές αλληλεπιδρούν ,ενώ στην περίπτωση επιχειρήσεων που κατέχουν δεσπόζουσα θέση η συμπεριφορά της επιχείρησης που αποκομίζει κέρδη από τη θέση αυτή καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό αυτόνομα (αποφάσεις που μνημονεύθηκαν παραπάνω Hoffmann- La Roshe κατά Επιτροπής ,σκέψεις 41 και 39 , Irish Sugar plc κατά Επιτροπής σκέψη 70). Έτσι τμήμα της αγοράς ανώτερο του 50% αποτελεί , καθεαυτό απόδειξη της υπάρξεως δεσπόζουσας θέσης στην οικεία αγορά (απόφαση του Δικαστηρίου AKZO κατά Επιτροπής Συλλ. 1991,σελ I -3359 σκέψη 60 και προμνημονευθείσα Irish Sugar plc κατά Επιτροπής σκέψη 70). Η δεσπόζουσα δε αυτή θέση ,σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 82 ΣυνθΕΚ , μπορεί να κατέχεται από μία επιχείρηση (μεμονωμένη δεσπόζουσα θέση) από δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις (συλλογική δεσπόζουσα θέση).

13. Σε συνέχεια της προηγούμενης νομολογίας του Δικαστηρίου των ΕΚ και της νομολογίας του Πρωτοδικείου των ΕΚ ,σύμφωνα με την οποία κριτήριο για να συναχθεί η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης κατεχόμενης από συνδεδόμενες επιχειρήσεις, είναι η υιοθέτηση ίδιας συμπεριφοράς στην οικεία αγορά (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 27^{ης} Απριλίου 1994, C-393/92 , Almelo Συλλογή 1994 σελ.Ι -1477 , σκέψη 42 , της 5^{ης} Οκτωβρίου 1995, C -96/94, Centro Servizi Spediporto, Συλλογή 1995, σ. Ι- 2883,σκέψεις 32 και 33 , της 17^{ης} Οκτωβρίου 1995, C-140/94, C- 141/94 και C-142/94, DIP κλπ, Συλλογή 1995, σ. Ι -3257,σκέψη 26, της 17^{ης} Ιουνίου 1997, C-70/95, Sodemare κλπ ,Συλλογή 1997,σ. Ι-3395, σκέψεις 45 και 46 και απόφαση του Πρωτοδικείου της 8^{ης} Οκτωβρίου 1996.Τ- 24/93,Τ- 25/93,Τα-26/93 και Τ-28/93 Compagnie maritime belge transporς κλπ κατά Επιτροπής , Συλλογή 1996,σ. ΙΙ- 1201, σκέψη 62) , το Δικαστήριο ,επί υποθέσεως συγκεντρώσεως επιχειρήσεων (απόφασή του της 31^{ης} Μαρτίου 1998 , C-68/94 και C-30/95 , Γαλλική Δημοκρατία και Societe commerciale

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

des potasses et de l' azote κλπ κατά Επιτροπής , Συλλογή 1998 σ. I 1375 σκέψη 221), επιβεβαίωσε , ότι η συλλογική δεσπόζουσα θέση πολλών επιχειρήσεων συνίσταται στο να έχουν , ομού, ιδίως λόγω των διασυνδέσεων που υφίστανται μεταξύ τους ,την εξουσία να υιοθετούν κοινή γραμμή δράσεως στην αγορά και να ενεργούν σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους λοιπούς ανταγωνιστές ,από την πελατεία τους και , τελικώς, από τους καταναλωτές , άποψη που εφαρμόζει και το Πρωτοδικείο με την απόφασή του της 7^{ης} Οκτωβρίου 1999 T-228 /97 , Irish Sugar plc κατά Επιτροπής (σκέψη 46) .

14. Το Δικαστήριο με την απόφασή του της 16^{ης} Μαρτίου 2000 Compagnie maritime belge SA (C-395/96 P) και Darfa Lines A/S (C-396/96 P) κατά Επιτροπής (υπόθεση CEWAL η οποία είναι ναυτιλιακή διάσκεψη , με χωριστή νομική οντότητα ,που περιλαμβάνει ναυτιλιακές εταιρίες) , έκρινε ότι « το άρθρο 85 (νυν 81) της Συνθήκης εφαρμόζεται επί συμφωνιών , αποφάσεων και εναρμονισμένων πρακτικών που μπορούν να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών ,χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η θέση των οικείων επιχειρήσεων στην αγορά . Απεναντίας ,το άρθρο 86 (νυν 82) της Συνθήκης αφορά τη συμπεριφορά ενός ή περισσότερων επιχειρήσεων ,η οποία συνίσταται στην καταχρηστική εκμετάλλευση μιας κατάστασης οικονομικής ισχύος , η οποία επιτρέπει στον οικείο επιχειρηματία να παρεμποδίζει τη διατήρηση πραγματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά παρέχοντάς του τη δυνατότητα να επιδεικνύει σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητη συμπεριφορά έναντι των ανταγωνιστών του , των πελατών του και ,τελικά ,των καταναλωτών (σκέψη 34) .Κατά συνέπεια ο όρος «περισσότερες επιχειρήσεις»συνεπάγεται ότι δεσπόζουσα θέση μπορούν να κατέχουν δύο ή περισσότερες οικονομικές οντότητες νομικώς ανεξάρτητες η μία της άλλης , υπό την προϋπόθεση ότι ,από οικονομική άποψη ,εμφανίζονται και ενεργούν από κοινού σε μια ειδική αγορά ,ως συλλογική οντότητα (σκέψη 36) . Η διαπίστωση όμως υπάρξεως δεσπόζουσας θέσεως δεν εμπεριέχει καθεαυτή καμία μομφή έναντι της οικείας ε-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

πιχειρήσεως , αλλά σημαίνει μόνον ότι η επιχείρηση αυτή υπέχει , ανεξάρτητα από τους λόγους τέτοιας θέσεως , ιδιαίτερη ευθύνη να μη θίγει με τη συμπεριφορά της την ύπαρξη πραγματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού στην κοινή αγορά (σκέψη 37) . Είναι συνεπώς αναγκαίο ,για την ανάλυση του άρθρου 86 της Συνθήκης, να εξετάζεται αν οι οικείες επιχειρήσεις αποτελούν από κοινού συλλογική οντότητα έναντι των ανταγωνιστών τους , των εμπορικών εταίρων τους και των καταναλωτών σε δεδομένη αγορά . Μόνο σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως πρέπει να εξετάζεται αν η συλλογική αυτή οντότητα κατέχει πράγματι δεσπόζουσα θέση και αν συμπεριφέρεται καταχρηστικά (σκέψη 39) . Η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως μπορεί συνεπώς ,να προκύπτει από τη φύση και τους όρους μιας συμφωνίας ,από τον τρόπο της εφαρμογής της και επομένως ,από τους δεσμούς ή τις διασυνδέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων που απορρέουν από τη συμφωνία αυτή. Πάντως η ύπαρξη συμφωνίας ή άλλων νομικών δεσμών δεν είναι απαραίτητη για τη διαπίστωση ότι συντρέχει συλλογική δεσπόζουσα θέση , διαπίστωση που θα μπορούσε να προκύπτει από άλλες διασυνδέσεις και θα εξαρτώνταν από οικονομική εκτίμηση και ,ιδίως, από εκτίμηση της διαρθρώσεως της οικείας αγοράς (σκέψη 45) . Συναφώς υπενθυμίζεται ότι η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης σημαίνει ότι η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση ή οι κατέχουσες δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από τους λόγους που οδήγησαν σε τέτοια θέση , υπέχουν ιδιαίτερη ευθύνη να μη θίγουν με τη συμπεριφορά τους την ύπαρξη πραγματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού στην κοινή αγορά (απόφαση της 9^{ης} Νοεμβρίου 1983, 322/81 Michelin κατά Επιτροπής , Συλλογή 1983, σ. 3461 σκέψη 57) (σκέψη 85) . Το γεγονός ότι επιτρέπεται σε επιχειρηματίες υποκείμενους σε πραγματικό ανταγωνισμό να ασκούν ορισμένη πρακτική δεν συνεπάγεται επομένως ότι η άσκηση της ίδιας πρακτικής από επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση δεν μπορεί ποτέ να συνιστά κατάχρηση της θέσεως αυτής.(σκ. 131) . Πράγματι ,η ανάλυση της συμπεριφοράς επιχειρήσεως κατέχουσας δεσπόζουσα θέση πρέπει να λαμβάνει υπόψη το ότι η κατοχή εξαιρετικά σημαντικού μεριδίου

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

της αγοράς θέτει την επιχείρηση που κατέχει το μερίδιο αυτό, επί περίοδο διάρκειας, σε θέση ισχύος, που την καθιστά αναγκαστικά συμβαλλόμενο για τους εμπορικούς εταίρους της (απ. Hoffmann- La Roshe κατά Επιτροπής σκ. 41) (σκ. 132).

15. Το Πρωτοδικείο των ΕΚ , με την απόφασή του της 25^{ης} Μαρτίου 1999, Gencor Ltd κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων T-102/96 Συλλογή 1999 σ.ΙΙ-753 δέχτηκε ότι « στο νομικό ή στο οικονομικό επίπεδο δεν υπάρχει κανένας λόγος να αποκλεισθεί από την έννοια του οικονομικού δεσμού η σχέση αλληλεξάρτησης που υπάρχει μεταξύ των μελών ενός περιορισμένου ολιγοπωλίου ,στο πλαίσιο του οποίου και σε μια αγορά που έχει τα κατάλληλα χαρακτηριστικά , ιδίως από τη σκοπιά της συγκεντρώσεως της αγοράς ,της διαφάνειας και της ομοιογένειας του προϊόντος ,αυτά είναι σε θέση να προβλέψουν το ένα τη συμπεριφορά του άλλου και επομένως έχουν ισχυρό κίνητρο να ευθυγραμμίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά έτσι ώστε, ιδίως ,να μεγιστοποιήσουν το κοινό κέρδος , περιορίζοντας την παραγωγή με προοπτική την αύξηση των τιμών . Πράγματι ,σε ένα τέτοιο πλαίσιο ,κάθε επιχειρηματίας γνωρίζει ,ότι η ανάπτυξη έντονης ανταγωνιστικής δράσης εκ μέρους του με σκοπό την αύξηση του μεριδίου αγοράς (λόγου χάριν μία μείωση των τιμών) θα προκαλούσε παρόμοια συμπεριφορά εκ μέρους των άλλων ,οπότε η πρωτοβουλία του δεν θα του απέφερε κανένα πλεονέκτημα . Συνεπώς όλοι οι επιχειρηματίες αναγκάζονται να ανεχθούν τη μείωση των τιμών » (σκέψη 276) .

16. Κατά τη νομολογία των ανωτέρω Δικαστηρίων, οι διατάξεις του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ, ενώ δεν ορίζουν την έννοια της καταχρηστικής συμπεριφοράς, περιορίζονται στην ενδεικτική απαρίθμηση ορισμένων μορφών καταχρηστικής συμπεριφοράς από επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά [αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16^{ης} Μαρτίου 2000 Compagnie maritime belge SA (C-395/96 P) και Darfa Lines A/S (C-396/96 P) κατά Επιτροπής σκέψη 112 και της 21^{ης} Φεβρουαρίου 1973 ,6/72 Europemballage Continental Can κατά Επιτροπής Συλλ. τόμος 1972-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

73 σελ. 445 σκέψη 26] .Σκοπός όμως των διατάξεων αυτών είναι τόσο η προστασία του συστήματος ως ελεύθερης αγοράς, όσο και η προστασία της οικονομικής ελευθερίας των τρίτων. Μέσα στα πλαίσια του σκοπού αυτού γίνεται δεκτό ότι η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης κρίνεται με βάση την αντικειμενική συμπεριφορά της, εφόσον αυτή της επιτρέπει να επηρεάζει τη διάθρωση της αγοράς, στην οποία, λόγω της παρουσίας της ίδιας της επιχείρησης, ο ανταγωνισμός είναι ήδη εξασθενημένος και η τελευταία παρεμποδίζει τη διατήρηση του επιπέδου του εναπομένου ανταγωνισμού ή την ανάπτυξή του με τη βοήθεια μέσων διαφορετικών από αυτά, που διέπουν ένα φυσιολογικό ανταγωνισμό των προϊόντων ή υπηρεσιών βάσει των παροχών των επιχειρηματιών (πρβ. ανωτέρω αποφάσεις Δικαστηρίου AKZO κατά Επιτροπής σκέψη 69, Hoffmann- La Roche κατά Επιτροπής, σκέψη 91 κ.ά.). Επομένως, κρίσιμο στοιχείο για το χαρακτηρισμό μιας συμπεριφοράς ως καταχρηστικής δεσπόζουσας θέσης αποτελεί η ίδια η συμπεριφορά, αντικειμενικώς λαμβανόμενη και όχι τα κίνητρα και ο σκοπός της, τα οποία συνιστούν απλώς ελαφρυντικό ή επιβαρυντικό παράγοντα, ενώ αρκεί η συμπεριφορά αυτή να τείνει να περιορίσει τον ανταγωνισμό, δηλαδή να είναι ικανή ή να ενδέχεται να έχει τέτοιο αποτέλεσμα (πρβ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, T-203/2001, Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 239). Έτσι, για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης των προαναφερόμενων διατάξεων δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί ότι η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης κάποιας επιχείρησης είχε συγκεκριμένο αποτέλεσμα στις οικείες αγορές, αλλά αρκεί να αποδειχθεί ότι η καταχρηστική συμπεριφορά της τείνει να περιορίσει τον ανταγωνισμό, δηλαδή ότι αυτή μπορεί να έχει τέτοιο αποτέλεσμα ανεξαρτήτως του αν αυτό δεν επήλθε τελικά (πρβ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 2003, T-219/99, British Airways plc, κατά Επιτροπής, σκέψεις 293 και 297).

17. Με την απόφασή του ,της 6^{ης} Ιουνίου 2002 Υπόθεση T-342/99 Airtours plc κατά Επιτροπής , Συλλογή 2002 σελ. II-2585 , το Πρω-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

τοδικείο, θέτοντας τα κριτήρια της κατάχρησης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης διέυρυνε την έννοια της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης και έκρινε ότι «Κατάσταση συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως παρακωλύουσα σε σημαντικό βαθμό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς ή σε σημαντικό τμήμα αυτής μπορεί, επομένως, να προκύψει εν συνεχεία μιας συγκεντρώσεως όταν, λαμβανομένων υπόψη των ίδιων των χαρακτηριστικών της σχετικής αγοράς και της μεταβολής που θα επιφέρει στη δομή της η πραγματοποίηση της συγκεντρώσεως, η τελευταία θα έχει ως αποτέλεσμα ότι, κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου, συνειδητοποιώντας τα κοινά συμφέροντα, θα θεωρούσε δυνατό, οικονομικά ορθολογικό και, επομένως, προτιμητέο, να υιοθετεί διαρκώς την ίδια γραμμή δράσεως στην αγορά με σκοπό να πωλεί σε τιμές υψηλότερες από τις ανταγωνιστικές, χωρίς να χρειάζεται να συνάψει συμφωνία ή να ακολουθήσει εναρμονισμένη πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ (βλέπε υπό το ίδιο πνεύμα, την προπαρατεθείσα απόφαση Gencoa κατά Επιτροπής, σκέψη 276) και χωρίς οι σημερινοί ή μελλοντικοί ανταγωνιστές ή ακόμη οι πελάτες και οι καταναλωτές να μπορούν να αντιδράσουν πραγματικά (σκέψη 61)απαιτούνται τρεις προϋποθέσεις για να μπορεί να δημιουργηθεί η καταυτόν τον τρόπο ορισθείσα κατάσταση συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως: - πρώτον, κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου πρέπει να μπορεί να γνωρίζει τη συμπεριφορά των άλλων μελών, προκειμένου να εξακριβώνει αν υιοθετούν ή όχι την ίδια γραμμή δράσεως.....δεν αρκεί το ότι κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου έχει συνείδηση του ότι όλοι μπορούν να επωφεληθούν από μια αλληλεξαρτώμενη συμπεριφορά στην αγορά, αλλά πρέπει επίσης να διαθέτει ένα μέσο για να γνωρίζει αν οι άλλοι επιχειρηματίες υιοθετούν την ίδια στρατηγική και αν τη διατηρούν. Η διαφάνεια στην αγορά θα πρέπει, επομένως, να είναι επαρκής για να επιτρέπει σε κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου να γνωρίζει, κατά τρόπο αρκούντως ακριβή και άμεσο, την εξέλιξη της συμπεριφοράς στην αγορά καθενός από τα άλλα μέλη. - δεύτερον, είναι αναγκαίο η κατάσταση σιωπηρού συντονισμού να

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

μπορεί να διατηρηθεί ,δηλαδή πρέπει να υπάρχει ένα κίνητρο για να μη αποστούν από την κοινή γραμμή στην αγορά. μόνο αν όλα τα μέλη του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου διατηρήσουν παράλληλη συμπεριφορά μπορούν να επωφεληθούν . Επομένως ,η προϋπόθεση αυτή εμπεριέχει την έννοια των αντιποίνων σε περίπτωση συμπεριφοράς που αποκλίνει από την κοινή γραμμή. Οι διάδικοι συμμερίζονται εν προκειμένω την ιδέα ότι για να είναι βιώσιμη μια συλλογική δεσπόζουσα θέση θα πρέπει να υπάρχουν επαρκείς παράγοντες αποτροπής για να εξασφαλιστεί ένα σταθερό κίνητρο για να μη αποστούν από την κοινή γραμμή ,πράγμα που ισοδυναμεί με το ότι πρέπει κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου να γνωρίζει ότι η ανάπτυξη έντονης ανταγωνιστικής δράσης εκ μέρους του με σκοπό την αύξηση του μεριδίου αγοράς θα προκαλούσε παρόμοια συμπεριφορά εκ μέρους των άλλων, οπότε η πρωτοβουλία του δεν θα του απέφερε κανένα πλεονέκτημα (βλέπε υπό το πνεύμα αυτό ,την προπαρατεθείσα απόφαση Gencor κατά Επιτροπής , σκέψη 276) – τρίτον ,για να αποδείξει επαρκώς κατά το νόμο την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης ,η Επιτροπή οφείλει επίσης να αποδείξει ότι η προβλεπτή αντίδραση των σημερινών και μελλοντικών ανταγωνιστών καθώς και των καταναλωτών δεν θα αναιρούσε τα αποτελέσματα που αναμένονται από την κοινή γραμμή δράσεως (σκέψη 62)». Σύμφωνα με τη νομολογία που ακολουθείται από τα Δικαστήρια των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και έχει παρατεθεί στις παραπάνω σκέψεις , στην έννοια του οικονομικού δεσμού, που απαιτείται να υπάρχει μεταξύ των επιχειρήσεων για τη στοιχειοθέτηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης , εμπίπτει και η σχέση αλληλεξάρτησης που υπάρχει μεταξύ των μελών ενός περιορισμένου ολιγοπωλίου (ολιγοπωλιακή αλληλεξάρτηση) και συνιστά τον αναγκαίο σύνδεσμο (διασύνδεση) μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου, που απαιτείται για την κατάφαση της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Αρκεί λοιπόν η διαπίστωση της υπάρξεως οικονομικών δεσμών ή διασυνδέσεων μεταξύ των επιχειρήσεων ή η υιοθέτηση διαρκώς ίδιας γραμμής δράσεως στην αγορά , για τη στοιχειοθέτηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

18. Στην απόφαση της 26^{ης} Ιανουαρίου 2005 Υπόθεση T-193/2002 Laurent Piau κατά Επιτροπής (υπόθεση FIFA) , το Πρωτοδικείο δέχτηκε ότι η διαπίστωση της κατάστασης συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως παρακωλύουσας τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, εξαρτάται από τη σύμπτωση των τριών σωρευτικών προϋποθέσεων που τέθηκαν επί της υποθέσεως Airtours .

19. Στην υπόθεση SONY / BMG της 13^{ης} Ιουλίου 2006 (c 464/2004 Συλλογή 2006 σκέψεις 251-252) , η πλέον πρόσφατη απόφαση στο ζήτημα διαπιστώσεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, το Πρωτοδικείο αφενός μεν επιβεβαίωσε τα τρία κριτήρια της διαπίστωσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης ,όπως αυτά είχαν διατυπωθεί στην απόφαση Airtours , αφετέρου σχετικά με την απόδειξη συνδρομής της παράβασης του άρθρου 82 της ΣυνθΕΚ από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, υιοθέτησε μια πιο ευρεία άποψη και σημείωσε ότι « καίτοι απαιτείται να συντρέχουν στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της υπάρξεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως , οι τρεις προϋποθέσεις μπορούν, εφόσον ενδείκνυνται, να αποδεικνύονται εμμέσως βάσει ενός συνόλου ενδείξεων και αποδεικτικών στοιχείων , ενδεχομένως ακόμη και πολύ ετερογενών ενδείξεων σχετικών με τα σημεία , τις εκδηλώσεις και τα φαινόμενα που αρρήκτως συνδέονται με την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως..... μια αυστηρή ευθυγράμμιση των τιμών επί μακρό χρονικό διάστημα ,προπάντων αν αυτές υπερβαίνουν το επίπεδο των τιμών που συνήθως διαμορφώνεται υπό συνθήκες ανταγωνισμού ,από κοινού με άλλους παράγοντες ενδεικτικούς συλλογικής θέσεως ,θα μπορούσαν , ελλείψει άλλης ευλόγου εξηγήσεως ,να αρκούν για να αποδειχθεί η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως, ακόμη και όταν δεν υπάρχουν ακλόνητες άμεσες αποδείξεις περί ισχυρής διαφάνειας της αγοράς , λαμβανομένου υπόψη ότι μπορεί η τελευταία να τεκμαίρεται υπό τέτοιες συνθήκες ».

20. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (ΕΕ C372/1997) η δεσπόζουσα θέση μιας επιχείρησης εξετάζεται

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

πάντοτε σε σχέση με ορισμένη αγορά, η οποία οριοθετείται τόσο ως προς τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες (σχετική αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών) όσο και ως προς την έκταση που καταλαμβάνει (σχετική γεωγραφική αγορά). Έτσι, η σχετική αγορά προϊόντων και υπηρεσιών είναι αυτή που περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που θεωρούνται ομοειδή και εναλλάξιμα από την άποψη της ζήτησης ή της προσφοράς, λόγω των ιδιοτήτων, της τιμής τους και της χρήσης για την οποία προορίζονται, ενώ βασικό κριτήριο προς τούτο είναι η λειτουργική εναλλαξιμότητα των προϊόντων. Η σχετική γεωγραφική αγορά ταυτίζεται με την περιοχή μέσα στα όρια της οποίας δραστηριοποιούνται και ανταγωνίζονται οι επιχειρήσεις ως πωλητές ή αγοραστές των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών, υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού.

21. Στο άρθρο 9 του ν. 703/1977 ,όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 16 του ν. 3373/2005 ορίζεται ότι : «1. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού αν, μετά από σχετική έρευνα που διεξάγεται είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν καταγγελίας ή αίτησης του Υπουργού Ανάπτυξης, διαπιστώσει παράβαση της παρ. 1 του άρθρου 1 και των άρθρων 2, 2α και 5 ή των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μπορεί με απόφαση της: α) να υποχρεώσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ή τις ενώσεις επιχειρήσεων να παύσουν την παράβαση και να παραλείψουν αυτή στο μέλλον, β) γ) να επιβάλει μέτρα συμπεριφοράς ή διαρθρωτικού χαρακτήρα, τα οποία πρέπει να είναι αναγκαία και πρόσφορα για την παύση της παράβασης και ανάλογα με το είδος και τη βαρύτητα αυτής.... δ) να απευθύνει συστάσεις σε περίπτωση παράβασης των άρθρων 1, 2 και 2α, όπως προστίθενται με τον παρόντα νόμο 703/1977 και να απειλήσει πρόστιμο ή χρηματική ποινή ή και τα δύο, σε περίπτωση συνέχισης ή επανάληψης της παράβασης, ε) να θεωρήσει ότι κατέπεσε το πρόστιμο ή η χρηματική ποινή ή και τα δύο, όταν με απόφαση της βεβαιώνεται η συνέχιση ή επανάληψη της παράβασης, στ) να επιβάλει πρόστιμο στις επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων που υπέπεσαν στην παράβαση. 2. Το κατά την προηγούμενη πα-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ράγραφο επιβαλλόμενο ή απειλούμενο πρόστιμο μπορεί να φθάνει μέχρι ποσοστού δεκαπέντε τοις εκατόν (15%) των ακαθαρίστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας ή της προηγούμενης της παράβασης χρήσης. Για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η σοβαρότητα και η διάρκεια της παράβασης. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο προβλεπόμενη χρηματική ποινή ανέρχεται μέχρι του ποσού των δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ για κάθε ημέρα καθυστέρησης συμμόρφωσης προς την απόφαση και από την ημερομηνία που θα ορίσει η απόφαση.....».

22. Με το από 17-3-2003 (αριθ. πρωτ. 1012/26-3-2003) έγγραφό της προς την Επιτροπή Ανταγωνισμού (Ε.Α.), η εταιρία «ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΦΛΩΡΑΣ COSMOS - ΜΑΡΙΑ ΦΛΩΡΑ ΕΠΕ», η οποία δραστηριοποιείται στην αγορά της λιανικής πώλησης ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου, κατήγγειλε την εταιρία « ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ », που δραστηριοποιείται στην αγορά της χονδρικής πώλησης ξενόγλωσσου βιβλίου, για παράβαση των άρθρων 1 και 2 ν. 703/1977. Ειδικότερα, η καταγγέλλουσα προέβαλε ότι η εταιρεία «ΑΠΟΛΛΩΝ Α.Ε.» εκμεταλλεύεται καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση που κατέχει στην αγορά της διακίνησης ξενόγλωσσου βιβλίου, ειδικά και διακριτικά σε βάρος της με 1) τη διακριτική μείωση προς αυτήν των εκπτώσεων που της χορηγούσε, 2) την παρακώλυση των παράλληλων εισαγωγών σε ξενόγλωσσα βιβλία των οποίων η εταιρεία «ΑΠΟΛΛΩΝ Α.Ε.» έχει αναλάβει την αποκλειστική διακίνηση στην Ελλάδα, 3) τη διακριτική μείωση προς την καταγγέλλουσα του ποσοστού των επιστροφών και τον αυστηρό περιορισμό του χρόνου επιστροφής των βιβλίων, 4) τον περιορισμό στον χρόνο πίστωσης και 5) τον αποκλεισμό εξυπηρέτησης της καταγγέλλουσας από την κεντρική αποθήκη της.

23. Η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (Γ.Δ.Α.) με εντολή Προέδρου διενήργησε αυτεπάγγελτο έλεγχο τόσο στην ως άνω καταγγελλόμενη εταιρεία, στα γραφεία της ΑΠΟΛΛΩΝ στις 31.8.2004 όσο και στην εταιρεία

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

«ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP A.E.», που και αυτή δραστηριοποιείται στη χονδρεμπορική αγορά ξενόγλωσσου βιβλίου. Στις 6.9.2006 για πρώτη φορά εισήχθη προς συζήτηση η καταγγελία με την 4776/27.7.2006 εισήγηση της ΓΔΑ διευρυμένη κατά τον ανωτέρω αυτεπάγγελτο έλεγχο . Στη συνέχεια η ΕΑ αποφάσισε την επανεξέταση και της ανωτέρω υποθέσεως μεταξύ άλλων υποθέσεων, για τις οποίες δεν είχε εκδοθεί οριστική απόφαση, από τριμελή επιτροπή υπαλλήλων της ΓΔΣ και την υποβολή σχετικής εισηγήσεως στην Ολομέλεια της ΕΑ υπογεγραμμένη από την τριμελή επιτροπή. Η τριμελής επιτροπή ,με βάση τα ορισθέντα από τη ΕΑ κατά τη συνεδρίαση της 1.2.2007 (πρακτικό αριθ. 1025) συνέταξε σχετικό ενημερωτικό σημείωμα στο οποίο αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής : « αφού επανεξέτασε τους σχετικούς φακέλους θεωρεί ότι θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στην εισήγηση τα παρακάτω αποσπάσματα επιστολών[καταγράφονται επιστολές].....Η τριμελής επιτροπή δεν διαπίστωσε οτιδήποτε το επιλήψιμο στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιήθηκαν τα έγγραφα του φακέλου. Με το παρόν ενημερωτικό σημείωμα ,η τριμελής επιτροπή δεν υπεισέρχεται στην εξέταση της ουσίας της υπόθεσης ούτε στην εκτίμηση των συμπερασμάτων της εν λόγω εισήγησης , σύμφωνα με το Πρακτικά της 1025^{ης} συνεδρίασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (1.2.2007) ». Η Ε.Α., με την 342/V/2007 προδικαστική απόφαση της , ζήτησε από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού ο έλεγχος να επεκταθεί και στις εκδοτικές επιχειρήσεις, οι οποίες είχαν συνάψει, με τις ως άνω δύο χονδρεμπορικές επιχειρήσεις, συμβάσεις αποκλειστικής διανομής ξενόγλωσσων βιβλίων. Σε εκτέλεση της ανωτέρω απόφασης η ΓΔΑ απέστειλε σχετικά ερωτηματολόγια σε οκτώ (8) εταιρίες χονδρικού εμπορίου ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου και σε έντεκα (11) εκδοτικούς οίκους (εκ των οποίων τρεις εδρεύουν στην αλλοδαπή). Για το σκοπό αυτό ζητήθηκε η συνδρομή των αντίστοιχων αρχών ανταγωνισμού του άρθρου 22 του Κανονισμού 1 / 2003. Λόγω δε του γεγονότος ότι η διαδικασία αναζήτησης στοιχείων από εταιρίες του εξωτερικού είναι χρονοβόρα η ΓΔΑ με το υπ'αριθ. 7350 /18.12.2007 έγγραφό της ζήτησε παρά-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ταση της τρίμηνης προθεσμίας υποβολής της νέας εισήγησης για να λάβει από την ΕΑ παράταση της προθεσμίας υποβολής της έως την 29.2.2008 . Η ΓΔΑ , λαμβάνοντας υπόψη την αποφασισθείσα και τηρηθείσα από την ΕΑ διαδικασία στην υπόθεση «Αυτεπάγγελτη έρευνα σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή και εμπορία γαλακτοκομικών προϊόντων για παράβαση του άρθρου 1 του ν.703/77 όπως ισχύει και του άρθρου 81 ΣΕΚ » και συγκεκριμένα στην εξέταση των κάθετων συμφωνιών των γαλακτοβιομηχανιών με σούπερ μάρκετ ,το σκεπτικό της με αριθ. 342/V/2007 απόφασης, καθώς και το από 24.7.2008 πρακτικό συνεδρίασης της ΕΑ έκρινε, ότι όφειλε να διαχωρίσει τις υποθέσεις που αφορούσαν μη εμπλεκόμενα μεταξύ τους μέρη και να υποβάλει ξεχωριστές εισηγήσεις , προκειμένου να δοθεί στην ΕΑ η ευχέρεια να αποφασίσει για τη συνεκδικασή τους ». Πράγματι η ΓΔΑ με την με αριθ. πρωτ. 2343/7.4.2008 εισήγησή της διαχώρισε το ενιαίο της έρευνας για την ταχύτερη εκδίκαση της υπό κρίση υπόθεσης και κατέληξε σε έκδοση εισήγησης επί της καταγγελίας και της αυτεπάγγελτης έρευνας, διατυπώνοντας την επιφύλαξη ,αφού υποβληθούν οι επί μέρους εισηγήσεις , να κριθεί από την ΕΑ εάν πρέπει να εκδοθεί μία τελική απόφαση στην περίπτωση που προέκυπταν σαφείς ενδείξεις περί ανάγκης ενιαίας κρίσης. Η ΕΑ προέβη στην εξέταση της υπόθεσης βάσει της 2343/7.4.2008 εισήγησης της ΓΔΑ . Στη συνέχεια η ΓΔΑ κατέθεσε την υπ' αρ.3388/9.10.2008 εισήγηση επί του ζητήματος των αποκλειστικών διανομών για την οποία είχε ορισθεί ημερομηνία εξέτασης η 26.2.2009. Επειδή οι εξετασθέντες μάρτυρες (...) (της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP) και (...) (της ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ) κατέθεσαν ότι σημαντικό μερίδιο συμβολής ,στους υπάρχοντες συναλλακτικούς όρους και στη δυνατότητα επιβολής τους από τους καταγγελλόμενους χονδρεμπόρους στους υπόλοιπους χονδρεμπόρους και λιανεμπόρους ,οφείλεται στους αντίστοιχους συναλλακτικούς όρους που επιβάλλουν οι εκδότες ξενόγλωσσων βιβλίων στους καταγγελλόμενους χονδρεμπόρους και από την ακροαματική διαδικασία ,τα υποβληθέντα υπομνήματα και τις καταθέσεις των μαρτύρων προέκυψε κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας με σαφήνεια κατά την ΕΑ ,η α-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

νάγκη διευκρινίσεως του συνολικού πλέγματος των οικονομικών συναλλαγών και σχέσεων που διέπουν το χονδρεμπόριο και λιανεμπόριο του ξενόγλωσσου βιβλίου εκδόθηκε η υπ' αριθ. 435/V/2009 αναβλητική απόφαση κατά πλειοψηφία . Με την απόφαση αυτή η ΕΑ αποφάσισε , ότι δεδομένης της εκκρεμούσας υπόθεσης ,που αφορούσε στην αυτεπάγγελτη έρευνα της Γ.Δ.Α. σχετικά με τις συμβάσεις αποκλειστικών διανομών που έχουν συνάψει οι εταιρίες « ΑΠΟΛΛΩΝ » ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP ΑΕ με αλλοδαπές εκδοτικές επιχειρήσεις ξενόγλωσσων βιβλίων ,την οποία θεωρούσε συναφή με την παρούσα , να προβεί στην έκδοση οριστικής απόφασης μετά την εξέταση της ανωτέρω υπόθεσης .

24. Από τους ελέγχους που διενεργήθηκαν από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού ,σχετικά με την προκείμενη υπόθεση, τα πορίσματα της οποίας περιέχονται στην από 2343/7.4.2008 εισήγησή της προς την Επιτροπή Ανταγωνισμού ,τα υπομνήματα ,τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν από τους εμπλεκομένους και από την ακροαματική διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού (κατά το χρονικό διάστημα από 1^{ης} Ιουλίου 2008 έως 22 Ιουλίου 2009 που εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση) προέκυψαν μεταξύ άλλων τα εξής: Η πορεία του ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου από τον εκδότη έως τον τελικό χρήστη –σπουδαστή ακολουθεί « αλυσίδα προσφοράς » του βιβλίου , με διαφορετικά μέρη να εμπλέκονται στα επί μέρους στάδια της οικονομικής αυτής δραστηριότητας (έκδοση ,διανομή ,προώθηση ,χονδρικό εμπόριο και λιανικό εμπόριο). Στην αγορά αυτή δραστηριοποιούνται ελληνικές και ξένες εκδοτικές επιχειρήσεις ,καλύπτοντας κάθε κατηγορία το ήμισυ σχεδόν της αγοράς. Ορισμένοι εκδοτικοί οίκοι εκτός από τους τίτλους που εκδίδουν , εξάγουν ή και εισάγουν βιβλία ,όχι μόνο δικών τους εκδόσεων αλλά και άλλων εκδοτικών οίκων του εξωτερικού .Επιπλέον ,εκδοτικοί οίκοι του εξωτερικού εκδίδουν και βιβλία ειδικά προσαρμοσμένα για τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς (π.χ. ΟUP ,Burlington).

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

Οι βασικότεροι εκδοτικοί οίκοι που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα ,κατά ξένη γλώσσα είναι οι : Αλλοδαποί οίκοι με εκδόσεις στην αγγλική γλώσσα : Burlington , Longman , Oxford , Cambridge ,Heinemann,Penguin ,Collins . Αλλοδαποί οίκοι με εκδόσεις σε ξένες γλώσσες πλην της αγγλικής : Hachette, Cle, Hatier –Didier,Hueber , Klett , Guerra , Langenscheidt . Ελληνικοί οίκοι με εκδόσεις στην αγγλική γλώσσα: Γρίβας – (BBC), Διδιμώτης ,Hillside Press,Τσουκαλά –Σμυρνή , Μαλκογιάννη –Μούτσου (MM Publications) , Παγουλάτου-Βλάχου (Express Publishing) , New Editions , Μπουκουβάλας (Litterra). Ελληνικοί οίκοι με εκδόσεις σε ξένες γλώσσες (πλην της αγγλικής): Hueber Ελλάς , Καραμπάτος ,Κάουφμαν ,Βλάχος Ν. , Κουκίδης , Κουναλάκη ,Ζωγοπούλου –PERUCIA, Καπάτου. Από τις παραπάνω εκδοτικές επιχειρήσεις ,οι μεγαλύτερες της αγοράς είναι οι : BURLINGTON BOOKS (με μερίδιο το 2006 μεταξύ (...)% - (...)% -την οποία αντιπροσωπεύει αποκλειστικά η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από το έτος 2000 έως 2007), PEARSON EDUCATION (μερίδιο (...)% , αποκλειστικός . Διακινητής ΑΠΟΛΛΩΝ από 1.2.2002 έως και το 2006) ,OXFORD UNIVERCITY PRESS (μερίδιο (...)% στα ELT βιβλία στον ιδιωτικό τομέα , με αποκλειστικό διακινητή την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από 2004 έως 31.3.2008) , MACMILLAN – HEINEMMAN LTD (2007 : μερίδιο (...)%) (ο εκδοτικός οίκος αυτός προμήθευε την ελληνική αγορά μόνο μέσω των αποκλειστικών της χονδρεμπόρων –διανομένων δηλαδή της ΑΠΟΛΛΩΝ και της εταιρίας Π.ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΕ – βλ. εισήγ. ΓΔΑ σελ 22 υποσ. 45) , EXPRESS PUBLISHING (μερίδιο περίπου (...)%) ,ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΙΒΑΣ (μερίδιο (...)% - διαθέτει τα βιβλία της αγγλικής BBC) ,HILLSIDE PRESS (2007: μερίδιο (...) % στην αγγλική ,αποκλειστική διάθεση ΑΠΟΛΛΩΝ από 1.4.2005 μέχρι το έτος 2007 –βλέπε πρακτικά Συνεδρίασης 30.12.2008 σελ.51) , M.M. PUBLICATIONS (μερίδιο (...)% -(...)% , NEW EDITIONS –ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ (μερίδιο (...)% - (...)%) και ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ (LITTERA) (με μερίδιο περίπου (...)%) .

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

Οι εκδοτικοί οίκοι δραστηριοποιούνται στην προώθηση των βιβλίων τους με απευθείας επαφές ,μέσω των αντιπροσώπων τους ,με φροντιστήρια και καθηγητές ,οι οποίοι επιλέγουν τα βιβλία που θα προτείνουν στους μαθητές τους. Στη διαδικασία αυτή δεν εμπλέκονται συνήθως ούτε τα βιβλιοπωλεία , ούτε οι εταιρίες χονδρεμπορίας . Εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της αγοράς του ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου ,οι εκδότες εστιάζουν την προσοχή τους στα φροντιστήρια . Τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί ο ανταγωνισμός στο επίπεδο των εκδοτών με συνέπεια την ανανέωση των βιβλίων σε σύντομο χρονικό διάστημα (3-4 ετών) και την αύξηση των παροχών και των διευκολύνσεων προς τα φροντιστήρια (σεμινάρια, εκδηλώσεις ,εκπαιδευτικά ταξίδια κ.λ.π.). Σημαντικό παράγοντα αποτελεί το επίπεδο της ικανότητας διανομής ,ώστε τα δείγματα να αποσταλούν σε συγκεκριμένες ημερομηνίες για να μπορούν να καλυφθούν οι ταυτόχρονες , μεγάλου όγκου παραγγελίες που θα προκύψουν όταν ξεκινήσει το σχολικό έτος. Σημαντικό ποσοστό των πωλήσεων των εκδοτικών οίκων πραγματοποιείται μέσω εταιριών χονδρικής εμπορίας ,οι οποίες είτε αναλαμβάνουν για λογαριασμό τους τη διακίνηση των βιβλίων στα τελικά σημεία πώλησης (βιβλιοπωλεία) βάσει προμηθείας,είτε αγοράζουν και μεταπωλούν τα βιβλία τους ,ενώ ένα μικρότερο ποσοστό πωλείται στα Δημόσια σχολεία . Επιπλέον , για ορισμένους εκδοτικούς οίκους ,μέρος των συνολικών πωλήσεων πραγματοποιείται απευθείας προς βιβλιοπωλεία , φροντιστήρια και ιδιώτες.

Οι μεγαλύτερες (βάσει αξίας πωληθέντων) δραστηριοποιούμενες στην Ελλάδα χονδρεμπορικές εταιρίες ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου είναι οι: ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ , ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP ΑΕ ,ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΕ, ΕΥΡΩΒΙΒΛΙΟ ΑΕ και ΚΑΟΥΦΜΑΝ ΑΕ οι περισσότερες με έδρα την Αθήνα ενώ υπάρχουν και λίγες ,αρκετά μικρότερες εταιρίες ,με έδρα και εκτός Αθηνών. Τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε αύξηση των αποκλειστικών συνεργασιών μεταξύ εκδοτών και χονδρεμπόρων .Κατά το χρόνο έρευνας της υπόθεσης , οι εταιρίες χονδρικού εμπορίου ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ διέθεταν τις περισσότερες συμβάσεις κεντρικής (αποκλειστικής) διανομής με

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

εκδότες (Έλληνες και ξένους). Σύμφωνα με την κατάθεση του (...) της καταγγελλομένης (...) (που ελήφθη κατά τη διενέργεια ελέγχου στα γραφεία της ΑΠΟΛΛΩΝ) « τις περισσότερες αποκλειστικότητες (συμβάσεις κεντρικής διάθεσης) σήμερα στην αγορά διαθέτει η επιχείρηση ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP από πλευράς σπουδαιότητας (λίγες και μεγάλες επιχειρήσεις δηλ. τον 1^ο και τον 4^ο σε μέγεθος οίκο) .Η ελεγχόμενη (καταγγελλόμενη) έχει τον 5^ο και 8^ο σε μέγεθος οίκο και μικρότερους ». Από τις απαντήσεις των εκδοτικών οίκων σε σχετικές επιστολές της Υπηρεσίας , προκύπτει ότι στην πράξη ορισμένες συμφωνίες κεντρικής διάθεσης της καταγγελλομένης λειτουργούν ως αποκλειστικής διάθεσης (βλέπε τη με αριθ. πρωτ. 5613/12.9.2005 επιστολή της εταιρίας που αναφέρεται στη σελίδα 46 υποσημείωση 86 της Εισήγησης της ΓΔΑ). Στο χώρο παρατηρούνται και αγοραπωλησίες ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων μεταξύ χονδρεμπόρων, που αφορούν τις εκδόσεις για τις οποίες υπάρχουν συμφωνίες αποκλειστικότητας μεταξύ των εκδοτών και ορισμένων χονδρεμπόρων.

Οι εκδοτικοί οίκοι πωλούν τα βιβλία τους στους χονδρεμπόρους με έκπτωση επί της τιμής . Στην περίπτωση των Ελληνικών εκδοτικών οίκων, οι ίδιοι οι εκδότες ορίζουν τη λιανική τιμή του βιβλίου πώλησης (τιμή αναφοράς) βάσει του ν. 2557/1997 περί ενιαίας τιμής του βιβλίου . Σύμφωνα με το νόμο αυτό «3α .Κάθε φυσικό η νομικό πρόσωπο που εκδίδει βιβλία στην Ελλάδα ή εισάγει βιβλία που τυπώνονται στο εξωτερικό στην ελληνική γλώσσα οφείλει να καθορίζει την τιμή διάθεσής τους στο κοινόΒιβλία που κυκλοφορούν στην Ελλάδα από εκδοτικό οίκο που έχει την έδρα του στην Ελλάδα και τα οποία έχουν εκτυπωθεί ή αναπαραχθεί στο εξωτερικό για λογαριασμό του εκδοτικού οίκου ,υπάγονται στη ρύθμιση της παραγράφου αυτής. Απαγορεύεται η διάθεση βιβλίων στο κοινό από τον ίδιο τον εκδότη τους ή από τρίτο σε τιμή που υπερβαίνει την τιμή που καθορίστηκε από τον εκδότη ή είναι μικρότερη του ενενήντα τοις εκατό (90%) της τιμής αυτής». Οι αλλοδαποί εκδοτικοί οίκοι ορίζουν τη χονδρική τιμή εκδίδοντας τιμοκαταλόγους στο νόμισμα της χώρας τους ,ενώ ορισμένοι εξ αυτών είτε

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ορίζουν είτε προτείνουν τη λιανική τιμή . Οι εκπτώσεις κυμαίνονται συνήθως μεταξύ 40% με 55% επί της τιμής καταλόγου που ορίζουν οι εκδοτικοί οίκοι. Οι εταιρίες χονδρεμπορίας διακινούν όλα τα προϊόντα εκμάθησης ξένων γλωσσών (εκπαιδευτικά βιβλία, λεξικά και λοιπό οπτικοακουστικό υλικό) όλων των γλωσσών και των επιπέδων εκμάθησής τους ,μέσω του δικτύου διανομής τους και είναι λίγοι σε αριθμό σχετικά με τους εκδότες. Οι χονδρέμποροι μεταπωλούν τα βιβλία στους λιανεμπόρους –βιβλιοπώλες (ή και αναλαμβάνουν τη διακίνησή τους για λογαριασμό ορισμένων εκδοτικών οίκων επί προμηθεία) , αλλά και προς τους λοιπούς χονδρεμπόρους για τις εκδόσεις που έχουν κεντρική /αποκλειστική διάθεση. Οι τιμολογήσεις προς τους πελάτες τους (εφόσον πρόκειται περί βιβλίων που δεν υπόκεινται στην ενιαία τιμή βιβλίου και βιβλίων που δεν αφορούν αποκλειστικότητες ,που στην περίπτωση αυτή την τιμή αναφοράς ορίζουν οι αποκλειστικοί εισαγωγείς) γίνονται με τη μέθοδο του mark –up ,δηλαδή με τον υπολογισμό ενός ποσοστού επί του κόστους του βιβλίου που αποτελεί συνολικώς (κόστος βιβλίου και ποσοστό) την τιμή αναφοράς , επί της οποίας κατόπιν χορηγούν εκπτώσεις προς τους πελάτες τους . Οι εκπτώσεις που παρέχουν είναι μικρότερες σε σχέση με αυτές των εκδοτών επί της λιανικής τιμής των βιβλίων . Κατά δήλωση του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ (υποσημ. 229 , σελ 97 εισηγ. ΓΔΑ στην με α. π. 3329/8/6/06 απαντητική επιστολή) ο μέσος όρος της παρεχόμενης έκπτωσης προς τα βιβλιοπωλεία / πελάτες της κυμαίνεται στο 29% επί της τιμής αναφοράς. Οι βιβλιοπώλες –λιανεμπόροι προμηθεύονται βιβλία κυρίως μέσω χονδρεμπόρων και σπανιότερα απευθείας από τους εκδότες ,για δύο βασικούς λόγους **1)** Επειδή οι χονδρέμποροι συνάπτουν τόσο με τους ελληνικούς όσο και με τους αλλοδαπούς εκδοτικούς οίκους συμφωνίες κεντρικής ή αποκλειστικής διάθεσης των βιβλίων τους για ολόκληρη την ελληνική επικράτεια ,η αγορά των βιβλίων μέσω αυτών να καθίσταται ουσιαστικά υποχρεωτική για το λιανεμπόριο . **2)** Οι χονδρέμποροι διαθέτουν σε μόνιμη βάση μεγάλο απόθεμα βιβλίων σε πολλούς τίτλους ,με αποτέλεσμα ο λιανοπωλητής να μην απαιτείται να διαθέτει μεγάλα αποθέματα βιβλίων

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

από κάθε τίτλο που εμπορεύεται ,ενώ ταυτόχρονα μπορεί να εφοδιασθεί με τα βιβλία που χρειάζεται σε σύντομους χρόνους. Οι εκπτώσεις που παρέχονται προς τα βιβλιοπωλεία διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με τον εκδότη αλλά και το διανομέα που συχνά παρέχει διαφορετικές εκπτώσεις ανάλογα με τον προβλεπόμενο ετήσιο τζίρο του βιβλιοπώλη –πελάτη του.

Σύμφωνα με στοιχεία της μελέτης του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (Ε.ΚΕ.ΒΙ.) που είναι ΝΠΔΔ μη κερδοσκοπικό ,το 2002 σημειώθηκε έντονη αύξηση της τιμής του ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου έναντι του 2001 (+5,3%) με σημαντικό ποσοστό της συγκεκριμένης κατηγορίας βιβλίου να προέρχεται από εισαγωγές (44% από το Ηνωμένο Βασίλειο) ,που δεν υπόκεινται στις διατάξεις του νόμου για την ενιαία τιμή βιβλίου . Οι βιβλιοπώλες πωλούν τα βιβλία των ελληνικών οίκων στους καταναλωτές με βάση τη λιανική τιμή που καθορίζει ,βάσει του ν.2257/97 ,ο εκδότης ,στην οποία εφαρμόζουν συχνά έκπτωση που δε μπορεί να υπερβεί , σύμφωνα με το νόμο ,το 10% όταν το βιβλίο δεν έχει κλείσει διετία κυκλοφορίας από την τελευταία έκδοσή του . Για τα βιβλία των αλλοδαπών εκδοτικών οίκων ο ανωτέρω νόμος δεν επιβάλλει τον καθορισμό λιανικής τιμής από τους εκδότες. Όταν αγοραστής είναι το Ελληνικό Δημόσιο , προμήθεια ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων από το εμπόριο γίνεται μόνο , όταν δεν υπάρχουν αντίστοιχες εκδόσεις του Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και αρμόδιος φορέας για την επιλογή και προμήθεια των βιβλίων αυτών, είναι το Υπουργείο Εθνικής παιδείας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με την κατά νόμο διαδικασία που διενεργείται κάθε χρόνο.

Ενόψει του ότι **α)** τα ξενόγλωσσα εκπαιδευτικά βιβλία είναι εξειδικευμένα αφού αφορούν στην εκμάθηση ξένων γλωσσών και οι εκδοτικοί οίκοι των βιβλίων αυτών εκδίδουν βιβλία της κατηγορίας αυτής μόνον , ορισμένα εκ των οποίων συνοδεύονται από διάφορα οπτικοακουστικά μέσα (κασέτες CD- ROM ,DVD) τα οποία είναι απαραίτητα για την ολοκληρωμένη εκμάθηση της ξένης γλώσσας από τον σπουδαστή **β)** τα νοικοκυριά ,παρά την έντονη αύξηση της τιμής του ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου το έ-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

τος 2002 έναντι του 2001 (5,3% με σημαντικό ποσοστό να προέρχεται από εισαγωγές και να μην υπόκειται στις διατάξεις του νόμου για την ενιαία τιμή βιβλίου) ,ενώ παρουσιάζουν γενικά χαμηλή δαπάνη για βιβλία ,δαπανούν για ξενόγλωσσα εκπαιδευτικά βιβλία ποσά ανάλογα της μέσης δαπάνης του συνολικού δείγματος για τη συγκεκριμένη κατηγορία ,με αποτέλεσμα η ζήτηση για ξενόγλωσσα εκπαιδευτικά βιβλία να είναι περισσότερο ανελαστική σε σχέση με άλλες κατηγορίες βιβλίων (π.χ. λογοτεχνικό) **γ)** αποδέκτης των εν προκειμένω βιβλίων εκτός από τον ιδιώτη –καταναλωτή είναι και το δημόσιο σχολείο για ορισμένες τάξεις της Α΄/θμιας και Β΄ / εκπαίδευσης **δ)** η ζήτηση των εν λόγω βιβλίων προέρχεται από τα βιβλιοπωλεία και η προσφορά από τις εταιρίες χονδρικού εμπορίου **ε)** η ζήτηση των ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων καθορίζεται από το φροντιστήριο / σχολή (δηλαδή τον καθηγητή που επιλέγει το βιβλίο –τίτλο βάσει του οποίου θα διδάξει και το συνιστά στους σπουδαστές) και όχι από τον τελικό καταναλωτή που πραγματοποιεί τη σχετική δαπάνη (ιδιομορφία του υπό εξέταση κλάδου), ενώ τόσο ο έμμεσος αγοραστής όσο και άμεσος αγοραστής (σπουδαστής) δεν θεωρούν υποκατάστατα τα βιβλία διαφορετικής γλώσσας και επιπέδου , αφού το κάθε βιβλίο έχει γραφεί για την εκμάθηση συγκεκριμένης ξένης γλώσσας και προορίζεται για συγκεκριμένο επίπεδο γνώσεων (τάξη) , που αποκτά ο σπουδαστής σε κάθε στάδιο της διαδικασίας εκμάθησής της **στ)** σε κάθε περίπτωση όμως η τιμή του βιβλίου, αν και δευτερευούσης προτεραιότητας, για το φροντιστήριο και τον καθηγητή δεν είναι αμελητέα , καθόσον για το μαθητή, εκτός από τη φήμη και το ύψος των διδάκτρων , σημαντική για τη διαμόρφωση γνώμης , ποιο φροντιστήριο θα επιλέξει να εγγραφεί, είναι και τιμή των βιβλίων που επιλέγει το φροντιστήριο **ζ)** δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υφίστανται διακριτές αγορές ανά τίτλο ,καθώς οι εκδοτικοί οίκοι εκδίδουν συνήθως παραπλήσιου περιεχομένου βιβλία και συνεπώς υφίσταται εναλλαξιμότητα μεταξύ των συγκεκριμένων τίτλων των εκδοτικών οίκων ,ενώ όσον αφορά το επίπεδο εκμάθησης ,οι ίδιες σειρές επιπέδων εκμάθησης προσφέρονται από όλους τους εκδότες **η)** οι χονδρέμποροι (κα-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

θώς και η πλειοψηφία των βιβλιοπωλείων) εμπορεύονται και διανέμουν βιβλία διαφόρων εκδοτικών οίκων και διαφόρων ξένων γλωσσών για όλες τις τάξεις διδασκαλίας τους (ο μεγαλύτερος όγκος των πωλήσεων των περισσότερων χονδρεμπόρων αφορά σε βιβλία της αγγλικής γλώσσας σε ποσοστό 90% περίπου για ορισμένους εξ αυτών) , όλοι όμως πωλούν βιβλία και των υπόλοιπων ξένων γλωσσών αν και σε πολύ μικρά ποσά ,ακόμη και χονδρέμποροι που θεωρούνται εξειδικευμένοι σε βιβλία μιας ξένης γλώσσας, ενώ ακόμα και στην περίπτωση που υπάρχουν συμφωνίες αποκλειστικής / κεντρικής διάθεσης μεταξύ χονδρεμπόρων και εκδοτικών οίκων ,οι λοιποί χονδρέμποροι ,αν θεωρούν επικερδή την πώληση των ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων των συγκεκριμένων εκδοτικών οίκων , δύνανται να προμηθευτούν βιβλία από τον αποκλειστικό χονδρέμπορο και να διαθέτουν κατ' αυτόν τον τρόπο ως ένα βαθμό ,βιβλία όλων των ξένων γλωσσών και όλων των εκδοτικών οίκων , ως σχετική αγορά προϊόντος στην κρινόμενη υπόθεση , θα πρέπει να ορισθεί η χονδρική εμπορία και διανομή ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων (όλων των ξένων γλωσσών και όλων των επιπέδων) περιλαμβανομένων και των σχετικών οπτικοακουστικών μέσων (κασέτες CD- ROM ,DVD) που τα συνοδεύουν. Και ως σχετική γεωγραφική αγορά , δεδομένου ότι η οικονομική δραστηριότητα των χονδρεμπόρων – διακινητών ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου λαμβάνει χώρα σε όλη την Ελληνική επικράτεια και η συγκεκριμένη κατηγορία βιβλίων απευθύνεται σε ελληνόφωνους δυνητικούς σπουδαστές ξένης γλώσσας , θα πρέπει να θεωρηθεί η Ελληνική επικράτεια .

Βάσει των στοιχείων που προσκομίστηκαν από τις ενδιαφερόμενες εταιρίες για την πενταετία 2002 -2006 προκύπτει για το έτος 2002 ότι οι εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ κατείχαν μερίδιο άνω του 60% της σχετικής αγοράς (Δείκτης Συγκέντρωσης και των δύο εταιριών CR2 = 68,6%) ενώ ταυτόχρονα η τιμή του δείκτη ΗΗΙ 02 (2. 594) είναι μεγαλύτερη του ορίου των 1.800 (αν η τιμή του είναι μικρότερη του 1.000 η αγορά έχει χαμηλό βαθμό συγκέντρωσης ,αν λαμβάνει τιμές μεταξύ του 1.000 και του

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

1.800 η αγορά έχει μέτριο βαθμό συγκέντρωσης ενώ αν οι τιμές του ξεπερνούν το 1.800 η αγορά έχει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης και τέλος στην περίπτωση όπου λάβει τιμή ίση με το 10.000 υπάρχει μονοπώλιο (βλέπε εισήγηση της ΓΔΑ σελ. 54 υποσ.117) . Συνεπώς η αγορά τη συγκεκριμένη περίοδο παρουσίαζε υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Περαιτέρω ,το έτος 2002 εκτιμάται ότι η εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ κατείχε μερίδιο αγοράς της τάξεως του (...)%, η δεύτερη μεγαλύτερη εταιρία του κλάδου, ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , μερίδιο αγοράς (...) % και κάθε μία από τις λοιπές επιχειρήσεις μερίδια μικρότερα του 9% . Το 2006 ,ο βαθμός συγκέντρωσης αυξήθηκε (CR2 2006: 76,8%) αλλά η κατάταξη των επιχειρήσεων (ως προς τα μερίδια αγοράς τους) παρέμεινε η ίδια (βλ Εισήγηση ΓΔΑ Παράρτημα VI : Πίνακας μεριδίων αγοράς εταιριών χονδρικού εμπορίου Ξ.Ε.Β. ,2002-2006). Σύμφωνα με στοιχεία που προσκόμισαν οι χονδρεμπορικές επιχειρήσεις , προκύπτει ότι ενώ το έτος 2002 η καταγγελλόμενη είχε μερίδιο (...)% ως προς τις αγορές της από τους εκδοτικούς οίκους και η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ (...)% , το έτος 2006 οι δύο εταιρίες φαίνεται να έχουν περίπου το ίδιο μερίδιο ως προς τις αγορές τους (ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ : (...)%) και ΑΠΟΛΛΩΝ : (...)%) . Αν ήθελε κριθεί ότι οι απευθείας πωλήσεις των εκδοτικών οίκων προς τα βιβλιοπωλεία ανήκουν στην ίδια αγορά ,για την ίδια πενταετία ,ο βαθμός συγκέντρωσης των δύο εταιριών για το έτος 2002 φαίνεται να διαμορφώνεται στο 56% περίπου και η τιμή του δείκτη ΗΗΙ 02 στο 1.724. Το μερίδιο αγοράς της ΑΠΟΛΛΩΝ για το έτος 2002 διαμορφώνεται στο (...)% περίπου , της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ στο (...)% περίπου και κάθε μιας των υπολοίπων επιχειρήσεων σε ποσοστά κάτω του 8% .Για το έτος 2006 ο βαθμός συγκέντρωσης αυξάνεται (CR2, 2006 : 61,6%) ενώ η κατάταξη των εταιριών ως προς τα μερίδια αγοράς τους δεν διαφοροποιείται (ΑΠΟΛΛΩΝ : (...)%) ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ : (...)%, σελ. 55 Εισηγ. ΓΔΑ με τις εκεί παραπομπές) .

25. Ειδικότερα , όσον αφορά την ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ ο συνολικός κύκλος εργασιών της τα έτη 2001 ,2002 , 2003 και 2004 ανήλθε σε 31.580.745,79 ευρώ , 39.464.424,07 ευρώ ,39.557.583,74 ευρώ και

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

40.745.520,14 ευρώ αντίστοιχα σύμφωνα με τα δημοσιευμένα αποτελέσματα χρήσης της. Τα έτη 2005-2006 ήταν 41.621.957,95 ευρώ και 45.237.001,48 ευρώ αντίστοιχα . Σε σχέση με τις συμβάσεις κεντρικής διάθεσης και τη δυνατότητα προμήθειας των βιβλίων , που αφορούν οι αποκλειστικότητές της, απευθείας από τους εκδοτικούς οίκους , σύμφωνα με την κατάθεση του (...) αυτής (...) που ελήφθη από τη Γ.Δ.Α. κατά τον έλεγχο στα γραφεία της καταγγελλόμενης (σελ. 22 εισηγ. ΓΔΑ υποσημ. 44) « Όταν ένας εκδοτικός οίκος του εξωτερικού έχει σύμβαση κεντρικής διάθεσης με την ελεγχόμενη (καταγγελλόμενη) εταιρία ,ο λιανοπωλητής στην Ελλάδα δεν μπορεί να προμηθευτεί απευθείας τα βιβλία του από τον εκδότη του εξωτερικού . Μπορεί όμως να τα πάρει από μεταπράτη του εσωτερικού ή εξωτερικού » . Περαιτέρω, ο εκδοτικός οίκος MACMILLAN HELLAS προμήθευε την ελληνική αγορά μόνο μέσω των αποκλειστικών της χονδρεμπόρων – διανομέων ,δηλαδή της ΑΠΟΛΛΩΝ και της εταιρείας Π. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΕ (βλέπε επιστολή απάντηση της 5.5.2003 του εκδοτικού οίκου στην από 22.4.2003 επιστολή της ΦΛΩΡΑΣ, με την οποία του ζητούσε να διαπραγματευθούν όρους απευθείας συνεργασίας τους χωρίς διαμεσολάβηση χονδρεμπόρου, σελ. 22 εισηγ.ΓΔΑ υποσημ. 45) . Η κεντρική δε διάθεση των βιβλίων της εκδοτικής εταιρείας PEARSON EDUCATION HELLAS στην Ελλάδα γίνεται μέσω της ΑΠΟΛΛΩΝ από 1.2.2002 όπως αναφέρει η εκδοτική αυτή εταιρία στην από 4.2.2002 επιστολή της προς την καταγγέλλουσα ,στην οποία αναφέρει επίσης συγκεκριμένη έκπτωση που θα παρέχεται στην καταγγέλλουσα καθώς και ότι οι όροι αποπληρωμής του τιμήματος θα οριστικοποιηθούν μεταξύ της καταγγέλλουσας και της καταγγελλόμενης (βλέπε σελ.23 εισηγ ΓΔΑ).

Οι όροι συνεργασίας της ΑΠΟΛΛΩΝ με τους λοιπούς χονδρεμπόρους -ανταγωνιστές της για τα βιβλία των εκδοτικών οίκων των οποίων έχει την κεντρική διάθεση για τα έτη 2002 -2006 (βλέπε παραπάνω στην ίδια σκέψη και αναλυτικά πίνακα 2 σελ 6 της εισηγ ΓΔΑ) αναφέρονται σε σχετικές επιστολές της (βλέπε αναλυτικά Παράρτημα Ι της εισηγ. ΓΔΑ) από τις

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

οποίες προκύπτουν τα ακόλουθα: Οι χονδρέμποροι , μέσα σε χρονικό διάστημα δύο εβδομάδων έως ενός μηνός (αναλόγως του έτους που είχε συναφθεί το ιδιωτικό συμφωνητικό) , έπρεπε να καλύψουν το 80% των αγορών τους από την καταγγελλόμενη με επιταγές ή εγγυητική επιστολή . Από το έτος 2003 ίσχυε όρος , σύμφωνα με τον οποίο , στην περίπτωση που το ύψος των αγορών των χονδρεμπόρων ξεπερνούσε το σύνολο των προγραμματισμένων ετήσιων αγορών, η ΑΠΟΛΛΩΝ θα τους προμήθευε τα βιβλία με τρίμηνη πίστωση και με βασικές εκπτώσεις ,πολύ χαμηλότερες από τις οριζόμενες για την προγραμματισμένη ετήσια παραγγελία .Ο όρος αυτός μέσα στην τριετία έγινε δυσμενέστερος αφού οι βασικές εκπτώσεις μειώθηκαν στο 25% (από 30% το 2003) και η πίστωση περιορίστηκε κατά ένα μήνα . Επίσης , επιστροφές βιβλίων δεν γίνονταν δεκτές. Συγκρίνοντας τους πίνακες κατανομής των ποσοστών των εκπτώσεων ως προς τις κλίμακες τζίρου που όριζε η καταγγελλόμενη (ΑΠΟΛΛΩΝ) κατά την τετραετία 2002 - 2005 , προκύπτει αφενός μείωση των ποσοστών αυτών και αφετέρου αύξηση του εύρους των κατηγοριών τζίρου ,με αποτέλεσμα διαχρονικά να δίνονται χαμηλότερες εκπτώσεις για υψηλότερα επίπεδα τζίρου. Το έτος 2006 οι κλίμακες τζίρου παραμένουν σταθερές ,μειώνονται όμως σημαντικά οι παρεχόμενες εκπτώσεις σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Ειδικότερα οι μειώσεις των ποσοστών έκπτωσης κυμαίνονται από 3,2 % έως και 21% (ανάλογα με την κλίμακα τζίρου και την κατηγορία στην οποία εντάσσεται ο κάθε εκδοτικός οίκος). Η πρακτική αυτή οδηγεί στην αύξηση των τιμών χονδρικής των εν λόγω βιβλίων . Σημειώνεται ότι στον ελληνικό χώρο για την αγορά των βιβλίων των συγκεκριμένων εκδοτικών οίκων δεν υπάρχει άλλη πηγή προμήθειας .Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οι αλλοδαποί εκδοτικοί οίκοι δεν προμηθεύουν απευθείας άλλους χονδρεμπόρους ή και βιβλιοπώλες και στην περίπτωση που οι εκδόσεις είναι ειδικά προσαρμοσμένες για την ελληνική αγορά (Greek Version) δεν υπάρχει ούτε αλλοδαπός μεταπράτης από όπου θα μπορούσαν οι λοιποί χονδρέμποροι να προμηθευτούν τα συγκεκριμένα βιβλία (βλέπε υπ. 49 εισηγ ΓΔΑ σελ. 23) .

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

Σχετικά με την πολιτική της ΑΠΟΛΛΩΝ ,αναφέρονται μεταξύ άλλων στην Εισήγηση της ΓΔΑ , ότι στο από 14.2.2003 έγγραφο που βρέθηκε στο γραφείο του (...) , (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ με τον τίτλο «Απολογισμός 2002 –Αξιολόγηση αποτελεσμάτων πωλήσεων –Συμπεράσματα –Προτάσεις », υπογράφεται από το (...) , (...) της εταιρίας και απευθύνεται προς τον Διευθύνοντα Σύμβουλο αναφέρεται ότι « Η βασική δραστηριότητα της εταιρείας ,η πώληση του ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου ,αύξησε το ποσοστό συμμετοχής στον συνολικό τζίρο της εταιρείας, από (...) % το 2001 σε (...) % το 2002Από την ανάλυση των παραπάνω στοιχείων , προκύπτει πως σε ότι αφορά τον τζίρο σε ξενόγλωσσο βιβλίο στα βιβλιοπωλεία , ο οποίος ουσιαστικά είναι το μόνο αντικείμενο διαπραγμάτευσης στα βιβλιοπωλεία σε σχέση με τις παρεχόμενες εκπτώσεις , πετύχαμε αύξηση κατά (...) % στο επίπεδο του Ποσοστού Μικτού ΚέρδουςΗ τελική αύξηση του Ποσοστού Μικτού Κέρδους οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση του Ποσοστού Μικτού Κέρδους επί των πωλήσεων ξενόγλωσσου βιβλίου στα βιβλιοπωλείαΑρνητική επίδρασηείχε η αυξημένη συμμετοχή του τζίρου προς τους χονδρέμπορουςΘα πρέπει στο σημείο αυτό να τονιστεί ότι η αύξηση του Ποσοστού Μικτού Κέρδους δεν προκύπτει από κάποια βελτίωση στους όρους αγοράς από τους προμηθευτές, αλλά εξ ολοκλήρου από βελτίωση των όρων χρέωσης των βιβλιοπωλών (μείωση των εκπτώσεων)Εκτιμώντας πως οι χονδρέμποροι –ανταγωνιστές μας , οι οποίοι θα αγόραζαν από την ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ τις εκδόσεις Longman , θα προέβαιναν σε δραστική μείωση των εκπτώσεων προς τα βιβλιοπωλεία αποφασίσαμενα προχωρήσουμε σε μείωση των εκπτώσεων για τις εκδόσεις Longman προς τα βιβλιοπωλείαΑσφαλώς ο μηχανισμός των προκαταβολών έχει πρώτα απ'όλα την εμπορική σκοπιμότητα της κατοχύρωσης του τζίρου.....Το τμήμα πωλήσεων της εταιρείας σε κάθε περιοχή και κάθε υποκατάστημα θα πρέπει να διεκδικεί από κάθε βιβλιοπωλείο μερίδιο αγοράς στο συνολικό του τζίρο χαμηλώνοντας τις παροχές σε επίπεδα τζίρου μικρά σε σχέση με το δυναμικό του βιβλιοπωλείου. Συνεπώς οι κλίμακες εκ-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

πτώσεων ανά διαστήματα τζίρου δείχνουν μόνο την « οροφή » των εκπτώσεων που μπορούν να δοθούν σε κάποιους τζίρους, αλλά θα πρέπει και να χαμηλώνουν όταν οι ανάγκες της διαπραγμάτευσης για την απόσπαση μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς μέσα στο κάθε βιβλιοπωλείο το απαιτούν[Πρόταση για αύξηση τζίρου] Εφαρμογή επιλεκτικής πολιτικής σε βιβλιοπωλεία της Αθήνας τα οποία ανήκουν στον « σκληρό » πυρήνα του ανταγωνισμού .Η πολιτική αυτή θα πρέπει να απομακρύνεται από τη λογική « όλα ή τίποτα » και να διευκολύνει την αγορά βιβλίων συγκεκριμένων εκδοτικών οίκων από τα εν λόγω βιβλιοπωλεία».

Η ΑΠΟΛΛΩΝ θεωρεί κρίσιμα τα εξής αναφερόμενα στον παραπάνω απολογισμό του (...) ,σελ. 8.11 «Στο σημείο αυτό θεωρώ αναγκαίο να τονίσω ότι αυτό συνέβη σε ένα δύσκολο ανταγωνιστικό περιβάλλον ,όπου οι χονδρέμποροι –ανταγωνιστές μας του οποίους και τροφοδοτούσαμε τις εκδόσεις Longman- όπως και με τις εκδόσεις των άλλων οίκων ,των οποίων την κεντρική διάθεση έχει η ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ – έδιναν στα βιβλιοπωλεία εκπτώσεις κατά 3-5 ποσοστιαίες μονάδες καλύτερες από εκείνες που παρείχε η ΑΠΟΛΛΩΝ ,ακυρώνοντας στην πράξη το πλεονέκτημα της κεντρικής διάθεσης !!! » , «... ότι αφορά το ανταγωνιστικό περιβάλλον, είναι δεδομένο ότι στην Αθήνα οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι δυσκολότερες .Οι δύο βασικοί ανταγωνιστές της ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ (ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ,ΓΕΩΡΓΙΟΥ) δραστηριοποιούνται και στη Βόρεια Ελλάδα και στη Νότια με τον Ευσταθιάδη να έχει μεγαλύτερη δύναμη στη Νότια Ελλάδα και το Γεωργίου στη Βόρεια » (βλ σελ 36 εισηγ. ΓΔΑ και υπ. 68) .

Σε έγγραφο που βρέθηκε στο γραφείο του (...) ,(...) της ΑΠΟΛΛΩΝ ,παρουσιάζονται οι συνολικές πωλήσεις βιβλίων που διακινήθηκαν από την καταγγελλόμενη και τις κυριότερες 3 ανταγωνίστριές της, τα έτη 1999- 2002 ,καθώς και γραφικές παραστάσεις των μεριδίων αγοράς τους για τα ανωτέρω έτη .Στο έγγραφο αυτό ,για το έτος 2000 η καταγγελλόμενη εκτιμά ότι το μερίδιό της στην αγορά διακίνησης ξενόγλωσσου βιβλίου ήταν της τάξης του (...)% (με βάση τις πωλήσεις της ίδιας και των ανωτέρω 3 αντα-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

γωνιστών μόνο) έναντι μεριδίου (...) % που κατέχει η μεγαλύτερη ανταγωνίστρια της , ενώ για το έτος 2002 συνολικό μερίδιο (...) % έναντι εκείνου της μεγαλύτερης ανταγωνίστριας της που είναι (...) % . (βλ σελ 36 εισηγ. ΓΔΑ) .

Στο από 18.8.2003 έγγραφο που βρέθηκε στα αρχεία της καταγελλόμενης με τίτλο «Απολογισμός δράσης Τμήματος Πωλήσεων – Προβλέψεις –Προτάσεις», που υπογράφεται από το (...) της εταιρίας και απευθύνεται προς το Διευθύνοντα Σύμβουλο , αναφέρονται μεταξύ άλλων και τα εξής «...Τελικά φαίνεται μια σημαντική αύξηση των προεισπραξιών σε όλη την Ελλάδα κάτι που πέρα από τις όποιες προβλέψεις για την εξέλιξη του τζίρου , αποτελεί μια καλή βάση για τη μείωση των ημερών πίστωσης προς τα βιβλιοπωλεία Στον πίνακα 13 εξετάζεται ο τρόπος πληρωμής των ανοικτών υπολοίπων της 31.12.02 από 3 συγκεκριμένους πελάτες μας με ειδικές συμφωνίες (.....,,.....)» . Η ΑΠΟΛΛΩΝ θεωρεί ως κρίσιμα στην παρούσα υπόθεση και τα εξής που αναφέρονται στον αμέσως παραπάνω Απολογισμό , σελ.15 «Σε ότι αφορά τις πωλήσεις των χονδρεμπόρων σε Longman, ενδιαφέρον παρουσιάζει η εκ μέρους του ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ ανάθεση των αγορών του από την ΑΠΟΛΛΩΝ στον ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ ,κάτι που μας στοιχίζει στο επίπεδο του Μικτού Κέρδους μια και για τον ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ προβλέπονται υψηλότερες εκπτώσεις» (βλ. σελ 37 εισηγ ΓΔΑ υπ. 70) .

Σε έγγραφο που βρέθηκε στο γραφείο του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ (βλ. σελ.38 εισηγ ΓΔΑ) ,το οποίο αναφέρεται μεταξύ άλλων στους στόχους της εταιρίας και στο πλαίσιο υλοποίησης τους από αυτήν , αναφέρονται τα εξής: «Επιδιώκεται η δημιουργία ιδιαίτερων σχέσεων μεταξύ βιβλιοπωλών – Απόλλων ΑΕ και Απόλλων ΑΕ – Εκδοτών εντός συμφωνημένου πλαισίου με σαφείς κανόνες λειτουργίας έχοντας στόχο τη βελτίωση των αποτελεσμάτων τους , στις δραστηριότητες της πώλησης , διακίνησης ,προβολής και διαχείρισης του γενικού ελληνικού βιβλίουΣτόχος Απόλλων ΑΕΚαθαρό αποτέλεσμα (...) % .Μπορεί να το πετύχει εξασφαλίζοντας : - Αγοραστική δύναμη ίση τουλάχιστον με το (...) % των πωλήσεων των συνερ-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

γαζομένων εκδοτών Υιοθέτηση δύο επιπέδων συνεργασιών με βιβλιοπώλες με διαφοροποίηση σε : - εκπτώσεις - πιστώσεις Υποχρεώσεις βιβλιοπωλών – Αποκλειστική προμήθεια μέσω της Απόλλων ΑΕ των βιβλίων των προμηθευτών συμφωνίας δικτύου Υλοποίηση από κοινού [ενν. με βιβλιοπώλες] συμφωνημένης πολιτικής τιμών (κατά πόλη – περιοχή) Μέσα υλοποίησης Επιπλέον των βασικών δομών λειτουργίας τα Απόλλων ΑΕ θα απαιτηθούν : -Διαμόρφωση πολιτικής δικτύου (συμφωνίες δύο ταχυτήτων).....».

Ως προς τη διαμόρφωση πολιτικής δικτύου στην από 23.8.2004 κατάθεση του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ ,αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής : « Το μερίδιο αγοράς της ελεγχόμενης εταιρείας στον κλάδο εμπορίας και διακίνησης ξενόγλωσσου βιβλίου είναι (...) % περίπου πανελλαδικά .Κυριότερος ανταγωνιστής της εταιρείας είναι η επιχείρηση ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP ΑΕ με μερίδιο (...) % περίπου στην ίδια αγορά πανελλαδικά Η εκπτωτική πολιτική της εταιρείας ορίζεται κλιμακωτά βάσει δέσμευσης τζίρου . Άλλο στοιχείο είναι το κατά πόσον η ελεγχόμενη επιχείρηση είναι ο κύριος προμηθευτής του λιανοπωλητή – πελάτη της. Δηλ. στην επιχείρηση αυτή υπάρχει μια ελαφρώς καλύτερη τιμολογιακή πολιτική , που οφείλεται τόσο το ότι ο εν λόγω πελάτης « δεσμεύεται » με την ελεγχόμενη ,όσο και στο ότι έτσι δεν υπάρχει κίνδυνος να επιστρέφει τελικά βιβλία στην ελεγχόμενη εταιρεία που δεν είναι δικά της , αλλά άλλου χονδρέμπορου ,με στόχο να μεταθέσει χρονικά τις υποχρεώσεις της. Προσεκπτώσεις είναι εκπτώσεις που δίνονται από την ελεγχόμενη εταιρεία στον πελάτη ,λόγω αύξησης του τζίρου του ή λόγω οικονομικών κλίμακας ή για άλλους λόγους που αιτιολογούνται και δίνονται σε όλες τις επιχειρήσεις ».

Από στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η ΓΔΑ προκύπτει ότι το έτος 2001, οι εκπτώσεις που παρέχονται στην ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ από την ΑΠΟΛΛΩΝ , κατά δήλωση της δεύτερης ,συγκριτικά με το ύψος των εκπτώσεων ανά κλίμακα τζίρου προς όλους του λοιπούς χονδρεμπόρους , είναι όχι μόνο οι υψηλότερες για κάθε εκδοτικό οίκο ,αλλά σε 10 εκδοτικούς οίκο-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

υς (επί συνόλου 14) , η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ έλαβε 16% υψηλότερη έκπτωση από τη μέγιστη έκπτωση που παρείχε η ΑΠΟΛΛΩΝ στους λοιπούς χονδρεμπόρους (βλ. εισηγ. ΓΔΑ σελ. 38 υπ. 72, 73).

Όπως αναφέρεται στην εισήγηση της ΓΔΑ , από τη σύγκριση 80 περίπου ιδιωτικών συμφωνητικών που έχει συνάψει η καταγγελλόμενη με διάφορα βιβλιοπωλεία –πελάτες της ,για τα έτη 2003 -2004 σε συνδυασμό με την προτεινόμενη εκπτωτική εμπορική πολιτικής της για το έτος 2004, προέκυψαν τα εξής (βλ. και Παράρτημα ΙΙ εισηγ.) **α)** Η πολιτική της αυτή δε βασίζεται σε αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια , όπως π.χ. κριτήρια τζίρου, και φερεγγυότητας , αλλά διαφοροποιείται σημαντικά , ανάλογα με τη «δέσμευση» που αναλαμβάνει κάθε λιανοπωλητής έναντι της καταγγελλόμενης. Ειδικότερα η ΑΠΟΛΛΩΝ έχοντας ως στόχο τη διατήρηση της ανοδικής πορείας του ποσοστού συμμετοχής των πωλήσεων του ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου στον κύκλο εργασιών της και για τα επόμενα έτη , διαμορφώνει εκπτωτική πολιτική διαφορετική για κάθε πελάτη- βιβλιοπωλείο. Μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις και χωρίς να υφίσταται αντικειμενική αιτία ,η δέσμευση αυτή φτάνει στα όρια της υπόσχησης του βιβλιοπώλη ότι ο συγκεκριμένος τζίρος θα πραγματοποιηθεί (minimum στόχος τζίρου) ώστε να μπορεί να έχει την παροχή ιδίων όρων συνεργασίας με άλλους λιανέμπορους ,στους οποίους παρέχονται ούτως ή άλλως χωρίς περαιτέρω δεσμεύσεις. **β)** οι εκπτώσεις ,ακόμα και σε συμφωνητικά με ίδιους τζίρους και με ίδια πιστωτική πολιτική ,είναι διαφορετικές (με αποκλίσεις προς τα πάνω ή προς τα κάτω) ,χωρίς να υφίσταται αντικειμενικός λόγος . **γ)** οι προσεκπτώσεις (γενικά ,αλλά και σε συμφωνητικά ίδιου τζίρου ίδιας πιστωτικής πολιτικής) παρότι δίνονται επιλεκτικά και όχι σε κάθε περίπτωση που ο τζίρος του λιανοπωλητή μπορεί να αυξηθεί ,άλλοτε ακολουθούν το γενικό κανόνα της επίτευξης μεγαλύτερου τζίρου και άλλοτε παρέχονται αυτοδίκαια και κατά απόλυτη διακριτική ευχέρεια της καταγγελλόμενης στο συγκεκριμένο αντισυμβαλλόμενο ,χωρίς να απαιτείται επίτευξη υψηλότερου τζίρου και χωρίς καμιά δικαιολογητική βάση **δ)** τα ποσοστά των επιστροφών βιβλίων συνήθως κυμαί-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

νονται μεταξύ 5% -10% (σε ορισμένες περιπτώσεις μέχρι και 12% ή 20%) και αφορούν άλλοτε την ίδια χρονιά ,άλλοτε την τελευταία διετία και άλλοτε την τελευταία τριετία ,χωρίς και πάλι να υπάρχει εμφανής λόγος για τις διαφορές αυτές μεταξύ συμφωνητικών ίδιου τζίρου και ίδιας πιστωτικής πολιτικής. **ε)** η πιστωτική πολιτική της διαφέρει ακόμα και μεταξύ συμφωνητικών ίδιου τζίρου ,καθόσον σε ορισμένες περιπτώσεις παρουσιάζεται αυστηρή (μετρητά, μετρητά με πλαφόν ,επιπλέον ποσό με μετρητά ή δίμηνη πίστωση) και σε άλλες επιεικέστερη (πολλές επιταγές ή συναλλαγματικές και επιπλέον ποσόν με πολλές τμηματικές καταβολές και τρίμηνη) .

Επίσης , στην από 4.7.2002 επιστολή της ΑΠΟΛΛΩΝ προς όλους τους συνεργάτες της και σε σχέση με τα βιβλία του ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΕΚΔΟΣΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ (ΟΕΔΒ) αναφέρεται : « Η γενική έκπτωση για όλα τα βιβλιοπωλεία τα οποία έχουν συνάψει κάποια συμφωνία συνεργασίας με την ΑΠΟΛΛΩΝ για το 2002 ,είναι (...) % επί των τιμών του ΟΕΔΒ . Ειδικά για τη βασική παραγγελία Αν η αξία της βασικής παραγγελίας (η αξία των βιβλίων που είναι τώρα διαθέσιμα) υπερβαίνει τα (...) ,η έκπτωση ορίζεται σε (...) % Θεωρώ αναγκαίο να διευκρινιστεί ότι για τα βιβλιοπωλεία εκείνα τα οποία δεν έχουν συνάψει κάποια συμφωνία συνεργασίας με την ΑΠΟΛΛΩΝ για το 2002 ,η έκπτωση είναι (...) % επί των τιμών του ΟΕΔΒ εκτός και αν δώσουν βασική παραγγελία το καλοκαίρι ελάχιστης αξίας (...) ευρώΣτην περίπτωση αυτή θα έχουν έκπτωση (...) % στη βασική αλλά και θα κατοχυρώσουν το δικαίωμα της παραπάνω έκπτωσης για όλη τη χρονιά».

Στο σημείο αυτό η ΓΔΑ σημειώνει ότι από την ανωτέρω επιστολή προκύπτει ότι όσον αφορά ειδική κατηγορία βιβλίων (βιβλία του ΟΕΔΒ) η καταγγελλόμενη εφαρμόζει διαφορετική εκπτώτικη πολιτική προς τα βιβλιοπωλεία που δεσμεύονται μαζί της εγγράφως ,έναντι εκείνων που δεν δεσμεύονται (σελ. εις. 40).

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

Στους τιμοκαταλόγους της καταγγελλομένης για τα έτη 2002-2003 και 2000-2001 αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής : « Γενικές αρχές συνεργασίας .Με το σύνολο σχεδόν των βιβλιοπωλείων υπάρχει ένα συμφωνημένο πλαίσιο συνεργασίας ,γεγονός που βοηθάει στον καλύτερο προγραμματισμό και στην καλύτερη οργάνωση.... » (βλ.σελ.40 εισηγ ΓΔΑ υπ.74) .

26. Όσον αφορά την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP ο συνολικός κύκλος εργασιών της για τα έτη 2001-2006 ανήλθε σε 19.558.484,34 ευρώ , 21.103.074,61 ευρώ, 22.945.923,24 ευρώ, 26.432.364,54 ευρώ , 28.673.565 ευρώ και 29.788.274 ευρώ αντίστοιχα . Οι πωλήσεις ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου επί του συνολικού κύκλου εργασιών της εταιρίας (μη περιλαμβανομένων των λεξικών) κάλυψαν ποσοστό 84% κατά μέσο όρο ,την πενταετία 2002-2006. Η εταιρία έχει αναλάβει την αποκλειστική διανομή σε Ελλάδα και Κύπρο των βιβλίων δύο αλλοδαπών εκδοτικών οίκων (εκμάθησης αγγλικής γλώσσα ς) : α) των εκδόσεων Burlington Books κατόπιν συμφωνίας με την Ολλανδική Burlington B.V. (B.B.V.) για τα έτη 2000-2007 με έκπτωση επί της λιανικής τιμής που « θέτει η B.B.V. από καιρού εις καιρόν και μόνη της κάθε μιας από τις εκδόσεις της BB στη γεωγραφική περιοχή» .Για το 2006 η Burlington ενημέρωσε για μείωση στις εκπτώσεις που παρέχει στην ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ κατά 25% β) των εκδόσεων Oxford University Press ,από το 2004 έως και 31.3.2008 ,με έκπτωση (...)% στα βιβλία που εκδίδονται για την Ελλάδα και (...)% για τα υπόλοιπα βιβλία ,επί των συνιστώμενων λιανικών τιμών . Κατ' εκτίμηση της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ το μερίδιο που κατείχε στην αγορά χονδρεμπορίας ,με βάση πωληθείσες ποσότητες για την περίοδο 2002 -2004 ,κυμάνθηκε από 15% έως 25% ,ενώ ειδικότερα για το έτος 2004 το μερίδιό της ήταν (...)% . Κατά δήλωσή της η εμπορική πολιτική της είναι ενιαία για κάθε κατηγορία πελατών της και διαφοροποιείται (κλιμακωτά) βάσει του συνόλου των αγορών που πραγματοποιεί κάθε πελάτης ,είτε χονδρέμπορος είτε λιανέμπορος από αυτήν. Σε γενικές γραμμές διαθέτει βασικές εκπτώσεις προς τους λιανεμπό-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ρους ,ίδια ποσοστά επιστροφής και χρόνο πίστωσης για όλους και η εξυπηρέτησή τους γίνεται από τα τοπικά υποκαταστήματα που διαθέτει (βλ.σελ.56-57 εισηγ ΓΔΑ). Ο (...) της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ στη με αριθ.πρωτ.3207/2.6.2006 επιστολή του σημειώνει ότι : « Οι προμηθευτές μας (εκδότες) διαμορφώνουν κατά τον απόλυτο έλεγχο τους την τιμή της λιανικής πώλησης του βιβλίου στην Ελλάδα και την έκπτωση την οποία μας δίνουν .Εμείς κρατάμε ένα ποσοστό μεικτού κέρδους από 8% έως 15% από αυτή την έκπτωση και την υπόλοιπη την δίνουμε στον πελάτη μας . Είναι προφανές ότι εμείς δεν έχουμε κανένα έλεγχο ,ούτε στην τιμή της λιανικής , αλλά ούτε στην έκπτωση την οποία παίρνουμε . Έχουμε έλεγχο στην έκπτωση την οποία δίνουμε στον πελάτη μας η οποία είναι συνάρτηση των γενικών μας εξόδων , του τρόπου πληρωμής και του μεγέθους του πελάτη ».

Στην με αριθ. πρωτ 3329/7.6.2006 επιστολή του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ (...) αναφέρεται «Η μέση έκπτωση αγορών που παρέχεται στην Απόλλων ΑΕ από το σύνολο των προμηθευτών της –εκδοτών (ημεδαπών και αλλοδαπών) , κυμαίνεται στο 43% . Στη συνέχεια η Απόλλων ΑΕ πουλά προς τους βιβλιοπώλες –πελάτες της τα βιβλία με την έκπτωση που θα επιλέξει , παίρνοντας σαν βάση υπολογισμού την τιμή αναφοράς .Ο μέσος όρος της παρεχόμενης έκπτωσης από την Απόλλων ΑΕ στους πελάτες της –βιβλιοπώλες κυμαίνεται στο 29% επί της τιμής αναφοράς» (βλ. σελ 97 εισηγ. ΓΔΑ και υπ. 229). Σημειωτέον ότι ο (...) κατέθεσε ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού κατά τη συνεδρίαση της 30.12.2008 ότι δουλεύει με μέσο μικτό κέρδος εταιρίας κοντά στο (...)% (βλ. σχ.πρακτικά σελ. 95) .

27. Από την εξέταση των συμβάσεων των χονδρεμπόρων με τους εκδότες προκύπτουν κατά την ΓΔΑ όροι αποκλειστικού εφοδιασμού και διάθεσης οι οποίοι δημιουργούν κίνδυνο αποκλεισμού ιδίως για τους δυνητικούς νεοεισερχόμενους ανταγωνιστές .Προκύπτει δε ότι σημαντικό ποσοστό των εκδοτών ξενόγλωσσου αγγλικού σχολικού βιβλίου έχει παραχωρήσει αποκλειστικότητα σε κάποιον από τους χονδρεμπόρους .Οι στις συμφωνίες περιεχόμενοι κάθετοι περιορισμοί δεν πιθανολογείται ότι δημιουργούν ή ε-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

νισχύουν την αποτελεσματικότητα και δεν συνδέονται με οποιαδήποτε ειδική επένδυση που πραγματοποιεί ο αγοραστής ενόψει της συμβατικής σχέσης. Επιπλέον, από εξέταση των όρων συνεργασίας της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ με τους χονδρεμπόρους πελάτες τους προκύπτει, ότι από τη σύναψη συμβάσεων των καθόν με τους εκδότες, οι οποίες προβλέπουν τους προαναφερθέντες όρους αποκλειστικότητας, σημειώνεται κάθε χρόνο σημαντική μείωση των εκπτώσεων (εννοεί που παρέχουν οι ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) προς (τους λοιπούς) χονδρεμπόρους, διαχρονικά δίνονται χαμηλότερες εκπτώσεις, αλλά και μείωση των χρονικών περιθωρίων πληρωμής και εν γένει χειροτέρευση των συναλλακτικών όρων για τους χονδρεμπόρους [βλέπε κατάθεση ενώπιον της Ε.Α. 1) του (...) της εταιρίας Χονδρικού Εμπορίου « Πέτρος Γεωργίου » ο οποίος κατέθεσε ότι όταν άρχισαν το 2001 -2002 οι αποκλειστικότητες να αυξάνουν στο συνολικό μερίδιο στα ξενόγλωσσα εκπαιδευτικά βιβλία, η τιμή πώλησης, αν υπολογίσουμε ότι οι εκπτώσεις έπεσαν, σαφέστατα ανέβηκαν ως προς τους χονδρεμπόρους, πώς να μειωθεί αφού απευθείας από Οξφόρδη έπαιρνε με έκπτωση (...) % και (...) % και ξαφνικά παίρνει (...) % και (...) %; (βλ πρακτικά Συνεδρίασης της 16.10.2008 σελ.4) και 2) του (...), χονδρεμπόρου, ο οποίος κατέθεσε ότι η HILLSIDE (εκδοτικός οίκος) του έδινε έκπτωση (...) % και όταν έγινε αποκλειστικότητα της ΑΠΟΛΛΩΝ πήρε (...) % (βλ. πρακτικά Συνεδρίασης της 14.11.2008 σελ 40]. Επιπρόσθετα, προκύπτει ο ισχυρισμός του καταγγέλλοντος ότι επέρχεται μείωση των εκπτώσεων και χειροτέρευση των όρων συνεργασίας που επιβάλλονται στους βιβλιοπώλες στις περιπτώσεις εκδόσεων που διανέμονται αποκλειστικά από τον χονδρέμπορο –εισαγωγέα (γεγονός που συντελεί στην αύξηση των τιμών λιανικής). Στην από 15.7.2005 απαντητική επιστολή εταιρίας εμπορίας –έκδοσης βιβλίου προς τη ΓΔΑ αναφέρεται ότι « ο εκβιασμός εκ μέρους των χονδρεμπόρων όσον αφορά την προείσπραξη επιταγών και συναλλαγματικών για αγορές που θα γίνουν μετά από έξι μήνες ή ακόμα και χρόνο είναι πλέον συχνό φαινόμενο Η ανυπαρξία κλίμακας εκ μέρους των χονδρεμπόρων όσον αφορά εκπτώσεις –

πιστώσεις –επιστροφές ανεξαρτήτως τζίρου είναι πλέον γεγονός». Η ίδια επιστολή δείχνει χαρακτηριστικά τη ριζική μείωση των εκπτώσεων που επήλθε με την απόκτηση από τις ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ και ΑΠΟΛΛΩΝ των αποκλειστικότητας (βλ. εισήγ. ΓΔΑ σελ 100 υπ. 236, 237, 238) . Από την παραπάνω ανάλυση κατά την ΓΔΑ προκύπτει ότι βασικό πρόβλημα ως προς τη διατήρηση της ανταγωνιστικής δομής της αγοράς δημιουργούν οι αποκλειστικότητες στο κάθετο σύστημα (στην πράξη και τα συστήματα « κεντρικής διάθεσης » καταλήγουν να είναι αποκλειστικής διανομής). Με άλλα λόγια ,λαμβάνει χώρα καταμερισμός της αγοράς στον οποίο οι εισαγωγείς απολαμβάνουν απόλυτη εδαφική προστασία για συγκεκριμένες σημαντικές εκδοτικές επιχειρήσεις του κλάδου έκαστος. Μεταξύ των επιβλαβών για τους πελάτες των καθ' ων και τον καταναλωτή αποτελέσματα, πρέπει να αναφερθούν, η έλλειψη βιβλίων όταν τελειώσει το στοκ ,που μπορεί να συνιστά «αντίποινα» σε σχέση με την προμήθεια κάποιων τίτλων ,αύξηση τιμών λόγω μειωμένου ανταγωνισμού ειδικά λόγω της συνδυασμένης συμπεριφοράς εκδοτών –φροντιστηρίων –χονδρεμπόρων (τα φροντιστήρια , υπαγορεύοντας την αγορά συγκεκριμένου συγγράμματος προς τους σπουδαστές κατ' ουσίαν καθιστούν υποχρεωτική την αγορά ενός προϊόντος με τους όρους που ο αποκλειστικός του εισαγωγέας καθορίζει) , μειώσεις των εκπτώσεων που χορηγούνται από τους εκδότες και τους χονδρεμπόρους με αποτέλεσμα να συμπιέζονται τα περιθώρια των βιβλιοπωλών (πράγμα που οδηγεί στη μείωση της χορηγούμενης έκπτωσης προς τους πελάτες λιανικής και την αύξηση των τιμών) .Σχετική η από 17.10.2005 απαντητική επιστολή της εταιρίας Γ.Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ΑΕ (απαντάει στη με αριθ. πρωτ. 4038 επιστολή της ΓΔΑ βλ. εισηγ.σελ 100 υπ. 239) . Στην εν λόγω επιστολή για την εταιρία Γ.Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ΑΕ (βιβλιοπωλείο) ο (...) της σημειώνει ότι « Η πορεία της αγοράς ξενόγλωσσου βιβλίου είναι αυξητική .Η δομή της αγοράς έχει αλλάξει ειδικότερα όσον αφορά την προμήθεια των βιβλίων διότι οι χονδρέμποροι με τις αποκλειστικές συμφωνίες που έχουν αξιοποιούν τη δεσπόζουσα θέση που κατέχουν και πιέζουν τα βιβλιοπωλεία .Η ζήτηση διαμορ-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

φώνεται κατά κύριο λόγο με βάση τις προσπάθειες του εκδότη και τις μεγάλες αλυσίδες φροντιστηρίων Σε σχέση με την προσφορά των βιβλίων σημειώνεται κάποια αύξηση των οργανωμένων βιβλιοπωλείων χωρίς όμως να επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την αγορά . Ο πραγματικός ανταγωνισμός αυξάνεται σε επίπεδο λιανικής πώλησης ενώ σε επίπεδο προμηθευτών μειώνεται λόγω και της δημιουργίας σχέσεων αποκλειστικότητας .Αποτέλεσμα αυτού είναι η συμπίεση του μικτού περιθωρίου για τα βιβλιοπωλεία που ενδεχομένως θα οδηγήσει τις μικρότερες επιχειρήσεις του κλάδου σε πολύ δύσκολη οικονομική θέση. Ειδικά τα περιφερειακά βιβλιοπωλεία της επαρχίας έχουν μεγαλύτερο πρόβλημα διότι η πώληση σχολικών βιβλίων αποτελεί σημαντικό μέρος του ετήσιου τζίρου τους. Η διαμόρφωση της ζήτησης γίνεται κατά βάση από το κύκλωμα εκδότη –φροντιστήριο κατά 100% στα βιβλία και στα οπτικοακουστικά μέσα και σε μεγάλο ποσοστό στο κομμάτι των λεξικών . Το κύκλωμα χονδρεμπόρου και βιβλιοπωλείου εξυπηρετεί την κατευθυνόμενη ζήτηση. Στα πλαίσια αυτά υπήρξε κατά τα εν λόγω έτη και συνεχίζεται τάση μείωσης των χορηγούμενων εκπτώσεων προς τους βιβλιοπώλες. Παράλληλα έγιναν ενέργειες απευθείας συνεργασίας φροντιστηρίων –εκδοτών και χονδρεμπόρου με αποτέλεσμα να κατευθύνεται η πώληση και να μη μπορεί να λειτουργήσει σωστά ο ανταγωνισμός ».

Κατά τα ανωτέρω ,σύμφωνα με την ΓΔΑ οι εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ κατέχουν συλλογικά πολύ σημαντικό ποσοστό της σχετικής αγοράς διανομής ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου στην ελληνική επικράτεια. Για τη δραστηριοποίηση νέων εταιριών δεν υπάρχουν νομικά εμπόδια εισόδου στην εν λόγω αγορά. Ωστόσο ,μια νέα επένδυση στην εν λόγω αγορά της διανομής θα είχε αμφίβολη απόδοση ,λόγω της ολιγοπωλιακής δομής της εν λόγω αγοράς ,καθώς υπάρχουν δεσμοί των περισσότερων εκδοτικών οίκων με τις δύο ανωτέρω εταιρίες διανομής (απόφαση ΕΑ Ολ. 252/III /2003).

28. Στην αρχή κάθε έτους η ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ προσεγγίζουν τα βιβλιοπωλεία –πελάτες της και απαιτούν το κλείσιμο ετήσι-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ας συμφωνίας ,με υπογραφή από το βιβλιοπώλη επιταγών ή συναλλαγματικών προς τον χονδρέμπορο .Στη συμφωνία ορίζονται α) το ελάχιστο ύψος των αγορών του βιβλιοπώλη β) ο τρόπος πληρωμής γ) οι βασικές εκπτώσεις επί του τιμολογίου δ) οι προσεκπτώσεις που θα δοθούν εφόσον επιτευχθεί ο στόχος και ε) το ποσοστό επί των ετησίων αγορών τις οποίες ο βιβλιοπώλης δικαιούται να επιστρέψει .

29. Σύμφωνα με τη ΓΔΑ οι διαδοχικές κάθετες συμφωνίες αποκλειστικής διανομής πληθώρας εκδοτών -προμηθευτών με τις εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ / ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ακόμη και αν κάθε μία συμφωνία ,μόνη της δεν θα παραβίαζε άνευ ετέρου το δίκαιο του ανταγωνισμού ,όλες μαζί ,έχουν ένα σωρευτικό αποτέλεσμα στεγανοποίησης της αγοράς (σε συνδυασμό με τις συμφωνίες με τους βιβλιοπώλες και άλλους αγοραστές) και μάλιστα σε βάθος χρόνου και επιτρέπουν στους διανομείς της να προβαίνουν σε αντιανταγωνιστικές πρακτικές .Σημειώνεται δε ότι η σχετική αγορά είναι κατ' εξοχήν επιρρεπής σε κατανομή ,τόσο λόγω του ολιγοπωλιακού της χαρακτήρα ,όσο και διότι οι αγοραστές (βιβλιοπωλεία και χονδρέμποροι) είναι υποχρεωμένοι λόγω της φύσης του προϊόντος να αγοράζουν όλο το φάσμα των εκδόσεων διαφόρων εκδοτικών οίκων. Ως προς τα αποτελέσματα για την αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας από την αποκλειστική /κεντρική διάθεση των βιβλίων από τις δύο καθ' ων, παρατηρείται σταδιακή μείωση των εκπτώσεων που χορηγούν οι εκδότες στους χονδρεμπόρους με συνέπεια ,οι εκπτώσεις που μπορεί να προσφέρει ο λιανέμπορος στους πελάτες του να είναι μικρότερες (εννοεί ότι αφού ο χονδρέμπορος θα λάβει μικρότερη έκπτωση , θα δώσει μικρότερη έκπτωση στον λιανέμπορο) . Η πολιτική κεντρικής διάθεσης είναι πρόσφορη να οδηγήσει σε άνοδο τιμών , ενώ τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση των τιμών τόσο της χονδρικής όσο και της λιανικής πώλησης (βλ εισηγ. ΓΔΑ σελ 102 υπ. 242) . Στις περιπτώσεις που συνάπτεται σύμβαση αποκλειστικής διανομής μεταξύ των εκδοτών και των διανομέων ,οι εκδότες παραπέμπουν τα βιβλιοπωλεία που απευθύνονται σε αυτούς, στους χονδρεμπόρους αποκλειστικής διακίνησης (

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ) δηλαδή καταλύεται η δυνατότητα άμεσης προμήθειας των βιβλίων από εκδότες εσωτερικού και εξωτερικού. Από τα στοιχεία δε που έχει στη διάθεσή της η Ε.Α. και από την καταγγελία προκύπτει ότι απαγορεύονται και οι παθητικές πωλήσεις ,γεγονός που επιφέρει περαιτέρω στεγανοποίηση της εθνικής αγοράς (βλ. εισηγ. ΓΔΑ σελ 102 υπ. 243,244) . Σημειώνεται δε ότι όταν οι εισαγωγείς και αποκλειστικοί διανομείς ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, στις περιπτώσεις όπου υπάρχει αποκλειστικότητα , προμηθεύουν χονδρεμπόρους (με τους οποίους είναι ανταγωνιστές στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας) ,σύμφωνα με την καταγγελία , τους παρέχουν εκπτώσεις αντίστοιχες με αυτές που παρέχουν και στους βιβλιοπώλες, με αποτέλεσμα της εν λόγω πρακτικής , τη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους των (λοιπών) χονδρεμπόρων , και την (εκ μέρους της Ευσταθιάδης και της Απόλλων) επιβολή δυσμενών συναλλακτικών όρων στη διακίνηση των εκδόσεων για τις οποίες έχουν αποκλειστικότητα η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και ΑΠΟΛΛΩΝ.

30. Στην αρχική της με αρθ. πρωτ. 4776/27.7.2006 εισήγηση η ΓΔΑ είχε εξετάσει το ενδεχόμενο ύπαρξης εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ των εταιριών ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και ΑΠΟΛΛΩΝ , έχοντας υπόψη τις ομοιότητες που εμφάνιζαν οι όροι προσχώρησης – συνεργασίας (οι καθ' ων «γνωστοποιούν », δεν διαπραγματεύονται αυτούς του όρους) για τους εκδοτικούς οίκους , για τους οποίους έχει συμφωνηθεί κεντρική διάθεση, επιβαλλομένων αφενός α) από την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ προς τους χονδρέμπορους – συνεργάτες της και αφετέρου β) από την ΑΠΟΛΛΩΝ προς τους χονδρεμπόρους –συνεργάτες της. Υπό το φως όμως των στοιχείων που προσκόμισαν τα ενδιαφερόμενα μέρη και δεδομένης ,κατά τη ΓΔΑ , της διαφάνειας που επικρατεί στην αγορά λόγω της μεταξύ τους συνεργασίας των εταιριών ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , κρίθηκε ότι δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί περαιτέρω η ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής.

31. Στη συνέχεια η ΓΔΑ προέβη στη διερεύνηση κατά πόσον υπάρχει κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως (ατομικής ή συλλογικής) βάσει

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

του άρθρου 2 του ν.703/1974 και 82 της ΣΕΚ είτε της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ είτε της ΑΠΟΛΛΩΝ . Δεν στοιχειοθετήθηκε όμως η ύπαρξη ατομικής δεσπόζουσας θέσης , είτε της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ είτε της ΑΠΟΛΛΩΝ , βάσει των πραγματικών περιστατικών που εκτέθηκαν παραπάνω και της οριοθέτησης της σχετικής αγοράς , καθόσον το μερίδιο της ΑΠΟΛΛΩΝ δεν υπερέβη το (...) % στο χρονικό διάστημα από 2002 έως το 2006 (στο γενικό σύνολο της αγοράς που λαμβάνει υπόψη και το μερίδιο των εκδοτών) και η ανταγωνίστριά της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ είχε μερίδιο αγοράς στη σχετική ως άνω αγορά που δεν υπερέβη το (...) % κατά το ίδιο ως άνω διάστημα (λαμβανομένων υπόψη των εκδοτών που δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά) .

32. Η ΓΔΑ , ενόψει των παραπάνω , εκτιμώντας 1) ότι οι ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ δεν έχουν μεμονωμένα την πραγματική δυνατότητα μονομερούς επηρεασμού των όρων της αγοράς , 2) ότι το από κοινού μερίδιο αγοράς των εταιριών ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ κατά το διάστημα 2002 - 2006 φαίνεται να κινείται ανοδικά και το 2006 να υπερβαίνει το 60% (λαμβανομένων υπόψη των μεριδίων αγοράς στη συνολική αγορά , στην οποία συνυπολογίζονται οι εκδότες οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά , δηλαδή στις πωλήσεις προς τους βιβλιοπώλες) , 3) ότι στην εδώ εξεταζόμενη περίπτωση το εύρος του φάσματος προϊόντων που προσφέρουν οι καθ' ων επιχειρήσεις στη σχετική αγορά είναι παρόμοιο , 4) τις πρακτικές (δράσεις) αυτών σε συνάρτηση μεταξύ τους και υπό το πρίσμα των συμβάσεων κεντρικής διάθεσης και των συμβάσεων αποκλειστικής διάθεσης που έχουν συνάψει με εκδοτικούς οίκους, δεδομένου ότι η διαπίστωση, κατά τα παραπάνω , του εν λόγω φραγμού εισόδου αναφέρεται σε ένα αποτέλεσμα αποκλεισμού της αγοράς , 5) την εν προκειμένω δομημένη σε δίκτυα και αποκλειστικότητες ολιγοπωλιακή αγορά , βασικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι η διαφάνεια και η εναρμονισμένη συμπεριφορά (δηλαδή κοινή γραμμή δράσεως) της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , κατέληξε στο συμπέρασμα , ότι όλα τα παραπάνω συνιστούν στοιχεία της συλλογικής , δεσπόζουσας θέσης των καθ' ων , μεταξύ

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

τους δε υφίστανται οικονομικοί δεσμοί αφού, η μία επιχείρηση αποτελεί προμηθευτή της άλλης, ενίοτε μάλιστα, υπάρχει αμφίδρομη ευνοϊκή μεταχείριση της μιας καθ' ης επιχείρησης από την άλλη στους όρους προμήθειας (μεγαλύτερες εκπτώσεις βλ εισηγ. σελ 108 υπ. 262) και τέλος έλαβε υπόψη ότι η ύπαρξη συμφωνίας ή άλλων νομικών δεσμών δεν είναι απαραίτητη για τη διαπίστωση, ότι συντρέχει συλλογική δεσπόζουσα θέση, διαπίστωση, που θα μπορούσε να προκύπτει από άλλες διασυνδέσεις και θα εξαρτώνταν από οικονομική εκτίμηση και ιδίως από εκτίμηση της διαρθρώσεως της οικείας αγοράς (παραπέμπει δε στο Δικαστήριο ΕΚ και την απόφασή του της 16^{ης} Μαρτίου 2000 *Compagnie maritime belge κλπ* Κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σκέψεις 35-36, 38, 41-45).

33. Από την εκτίμηση της θέσης των καθ'ων στη σχετική αγορά στοιχειοθετείται κατά τη ΓΔΑ η ύπαρξη ενός ολιγοπωλίου με δεδομένα τα μικρά μερίδια αγοράς των υπόλοιπων ανταγωνιστών. Προκύπτουν δε στοιχεία που επιβεβαιώνουν τα κριτήρια που έθεσε η απόφαση *Airtours* του ΠΕΚ για τη διαπίστωση της κατάχρησης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης και συγκεκριμένα: α) δυνατότητα του κάθε μέλους της ΣΔΘ να πληροφορείται τη συμπεριφορά των άλλων μελών και να ελέγχει κατά πόσον εφαρμόζεται η κοινή πολιτική: Ο βαθμός διαφάνειας στην αγορά είναι σημαντικός (ιδιαίτερος χαρακτήρας της κατ' ουσίαν δυοπωλιακής αγοράς, εκατέρωθεν αγορές μεταξύ των καθ'ων κ.α.), ώστε το κάθε μέρος είναι σε θέση να πληροφορείται τη συμπεριφορά του άλλου. Επικαλείται την απόφαση του ΠΕΚ στην υπόθεση *TACA T-191/98* παρ. 653-656, κατά την οποία η δυνατότητα να ευθυγραμμιστεί η ανταγωνιστική συμπεριφορά σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εμπλεκομένων μερών εξαφανίζεται τελείως και η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης κατά την έννοια του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ προϋποθέτει την ύπαρξη οικονομικών δεσμών μεταξύ δύο ή περισσότερων οικονομικών οντοτήτων που εξ ορισμού είναι ανεξάρτητες και ικανές να ανταγωνίζονται η μία την άλλη, β) η κατάσταση της σιωπηρής εναρμόνισης πρέπει να είναι ανθεκτική στο χρόνο και να υπάρχει κί-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

νητρο ώστε τα μέρη να μην αποκλίνουν από την κοινή συμπεριφορά . Για τους λόγους που προαναφέρονται είναι απίθανο να μπορέσει οποιαδήποτε αντίδραση ανταγωνιστών ή καταναλωτών να ανατρέψει τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται επί χρόνια από την κοινή γραμμή δράσεως. Συντρέχουν δε όλες οι παράμετροι που έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία των Κοινοτικών Δικαστηρίων σε σχέση με τη συμπεριφορά της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ σύμφωνα με τα παραπάνω .Ιδίως ως προς την παράμετρο των αντιποίνων ,παρότι δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη συγκεκριμένων «ποινών» σε περίπτωση που μία εκ των δύο καθ' ων αποφασίσει να αποστεί από τη συντονισμένη συμπεριφορά αφού καμία από τις δύο δεν έχει αποκλίνει από την κοινή γραμμή (αν και λόγω των αποκλειστικότητας και βάσει των αμοιβαίων αγορών μεταξύ των δύο καθ' ων είναι έντονος ο κίνδυνος της άρνησης προμήθειας ή μείωσης των εκπτώσεων σε περίπτωση που μία εκ των δύο αποστεί από τη συλλογικά συμφέρουσα συμπεριφορά) υπάρχει αναμφισβήτητο κίνητρο για να μην αποστούν από την κοινή γραμμή στην αγορά (παράγοντας αποτροπής) , αφού κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου γνωρίζει ότι η ανάπτυξη έντονης ανταγωνιστικής δράσης εκ μέρους του με σκοπό την αύξηση του μεριδίου αγοράς και την ανατροπή των ισορροπιών ως προς τις πηγές προμήθειας θα προκαλούσε παρόμοια συμπεριφορά εκ μέρους του άλλου , οπότε η πρωτοβουλία του δεν θα του απέφερε κανένα πλεονέκτημα μακροπρόθεσμα γ) η αντίδραση ανταγωνιστών ή δυνητικών ανταγωνιστών να μην μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τα αποτελέσματα από την κοινή πολιτική. Οι συμφωνίες αποκλειστικότητας και κεντρικής διάθεσης και η οργάνωση των δικτύων διανομής των δύο καθ' ων στερούν τη δυνατότητα πρόσβασης ή επιβίωσης νέων ανταγωνιστών στη σχετική αγορά .Αν και έτεροι ανταγωνιστές υφίστανται ήδη στη σχετική αγορά (με μικρά όμως μερίδια που αναφέρονται στην ανάλυση της αγοράς από την ΓΔΑ στην εισήγησή της σελ. 50-67) και δεν υπάρχει κανένα νομικό εμπόδιο για μια επιχείρηση που επιθυμεί να εισέλθει για πρώτη φορά στη σχετική αγορά ,τα τελευταία χρόνια δεν έχει εισέλθει νέος ανταγωνιστής στη σχετική

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

αγορά, ενώ αντιθέτως οι λίγοι ανταγωνιστές συρρικνώνονται και κάποιοι έχουν εξέλθει της σχετικής αγοράς όπως η εταιρία ΠΑΡΑΤΗΤΗΤΗΣ με μερίδιο κατ'εκτίμηση (...) % και η εταιρία ΔΕΛΤΑ έχουν κλείσει (βλ εισηγ ΓΔΑ σελ 110 υπ. 270). Όμως στην υπ' αρ. 5.426/2006 ένορκη βεβαίωση ενώπιον του συμβ/φου Θεσσαλονίκης Εμμανουήλ Μαντζουρίδη ,ο μάρτυρας της ΑΠΟΛΛΩΝ, εκδότης (...), της εταιρίας ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, δηλώνει μεταξύ άλλων ότι η εταιρία ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ δεν χρεωκόπησε εξ αιτίας του ξενόγλωσσου τμήματός του και πολύ περισσότερο από την πολιτική των 2 εταιριών ΑΠΟΛΛΩΝ –ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και γιατί τα ξενόγλωσσα βιβλία στον κύκλο εργασιών της αντιπροσώπευαν το (...) %).

34. Τα παραπάνω κριτήρια που έθεσε το ΠΕΚ στην υπόθεση Airtours και γίνονται δεκτά από την Κοινοτική Νομολογία , συντρέχουν δε κατά τη ΓΔΑ στην προκείμενη υπόθεση , πρέπει να εξετασθούν και από την άποψη των πραγματικών περιστατικών (υποκειμενικά στοιχεία), προκειμένου να στοιχειοθετηθεί και κατάχρηση της Συλλογικής Δεσπόζουσας θέσης . Προς το σκοπό αυτό ,η ΓΔΑ , έλαβε υπόψη ότι στην κρινόμενη υπόθεση η ύπαρξη ολιγοπωλίου δημιουργεί σύμφωνα με την Κοινοτική Νομολογία (υπόθεση British Airways T-219/99) ιδιαίτερη ευθύνη των δυοπωλητών να μην περιορίζουν και νοθεύουν τον ανταγωνισμό . Ότι οι εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ παραβαίνουν την εν λόγω ιδιαίτερη ευθύνη βάσει των συμβατικών όρων που έχουν ουσιαστικά επιβάλει χωρίς διαπραγμάτευση (όροι προσχώρησης - βλ. παράρτημα II εισηγ. ΓΔΑ και σκέψη 25 της παρούσας απόφασης) στους λοιπούς χονδρεμπόρους (πελάτες βιβλιοπωλεία και χονδρέμποροι - ανταγωνιστές τους) ,με σκοπό μεταξύ άλλων τη βελτίωση των όρων πώλησης υπέρ αυτών (εταιριών ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) και εις βάρος των αγοραστών τους κατά παράβαση του άρθρου 2 περ. α του ν. 703/1977 –εξαναγκασμός για καθορισμό τιμών και άλλων μη εύλογων όρων συναλλαγής και του άρθρου 82 ΣΕΚ , την αύξηση του συλλογικού μεριδίου των πρώτων και τον αποκλεισμό των μικρότερων χονδρεμπόρων από την αγορά . Ότι σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η ε-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

πιβολή ελάχιστων ετήσιων αγορών που δεν βασίζονται σε αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια (στόχοι) σε συνδυασμό με τη « δέσμευση » που αναλαμβάνει κάθε αγοραστής έναντι της καταγγελλόμενης . Ότι οι εν λόγω εταιρίες διαμορφώνουν εκπτώτικη πολιτική διαφορετική για κάθε πελάτη – βιβλιοπωλείο . Έτσι , τόσο οι εκπτώσεις όσο και οι (επιλεκτικά χορηγούμενες) προεκπτώσεις ακόμα και σε συμφωνητικά με ίδιους τζίρους και με ίδια πιστωτική πολιτική ,είναι διαφορετικές χωρίς να υφίσταται αντικειμενικός λόγος. Ότι η χορήγηση προσεκπτώσεων όταν το κριτήριο δεν είναι αντικειμενικό ,με βάση την ποσότητα των αγορών αλλά έχει ως βάση έναν εξατομικευμένο « ατομικό » στόχο τζίρου που υπερβαίνει (στην περίπτωση της Απόλλων περίπτωση κατά 1/3 τις αγορές που προβλέπεται να κάνει κανονικά το βιβλιοπωλείο για το συγκεκριμένο έτος, είναι αντιανταγωνιστική πρακτική . Ότι τα ποσοστά των επιστροφών βιβλίων συνήθως κυμαίνονται μεταξύ 5% -10% (σε ορισμένες περιπτώσεις μέχρι και 12% ή 20%) και αφορούν άλλοτε την ίδια χρονιά, άλλοτε την τελευταία διετία και άλλοτε την τελευταία τριετία ,χωρίς και πάλι να υπάρχει εμφανής λόγος για τις διαφορές αυτές μεταξύ συμφωνητικών ίδιου τζίρου και ίδιας πιστωτικής πολιτικής. Ότι η πιστωτική πολιτική διαφέρει ακόμα και μεταξύ συμφωνητικών ίδιου τζίρου , καθόσον σε ορισμένες περιπτώσεις παρουσιάζεται αυστηρή (μετρητά , μετρητά με πλαφόν ,επιπλέον ποσό με μετρητά ή δίμηνη πίστωση) και σε άλλες επιεικέστερη (πολλές επιταγές ή συναλλαγματικές και επιπλέον ποσόν με πολλές τμηματικές καταβολές και τρίμηνη) . Άρα , κατά τη ΓΔΑ προκύπτει ότι η εμπορική πολιτική των καθ ων, έχει ως στόχο την αύξηση των τιμών , την απόλαυση ευνοϊκότερων όρων από τους προμηθευτές (τους καθ ων) που αντιστοιχούν σε επαχθέστερους όρους για τους αγοραστές τους (εκμεταλλευτική κατάχρηση) και τη δημιουργία « πιστών πελατών ».

Στο σημείο αυτό η ΓΔΑ επικαλείται την από 8 Ιουνίου 2004 επιστολή – Πρόταση συνεργασίας του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ προς τα Εκπαιδευτήρια στην οποία αναφέρεται ότι: «Προϋπόθεση για την παροχή των ανωτέρω εκπτώσεων οι οποίες συνιστούν την ανώτερη κλίμακα εκπτώσεων της ΑΠΟΛΛΩΝ ,είναι η

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

δέσμευση των εκπαιδευτηρίων.....ότιθα έχουν σαν πρώτη επιλογή συνεργασίας την ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ » με το σχόλιο ότι από το παραπάνω απόσπασμα προκύπτει πέραν πάσης αμφιβολίας η απαγορευμένη ,βάσει του άρθρου 2 ν.703/1977 ,προσπάθεια δέσμευσης του αγοραστή η οποία συνιστά εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδυνάμεων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων , διότι ο τελευταίος καλείται να καταβάλει διαφορετική τιμή αναλόγως του αν εφοδιάζεται αποκλειστικά από την επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση ή αν έχουν διάφορες πηγές εφοδιασμού ,κατά την αγορά ίδιας ποσότητας του ίδιου προϊόντος . Ότι βάσει της ως άνω ειδικής συνεργασίας ακόμη « Παρότι η κανονική περίοδος επιστροφών της εταιρίας μας για τις αγορές των πελατών μας το 2003 είναι ο Μάρτιος τους 2004 ,ειδικά για τα εκπαιδευτήριακαι κατ' εξαίρεσιν – εφόσον επιτευχθεί γενικότερη συμφωνία συνεργασίας – ορίζεται ως περίοδος επιστροφών το διάστημα από 15 -25 Οκτωβρίου του 2003 και πριν την εξόφληση του λογαριασμού » (βλ. εισηγ. ΓΔΑ σελ. 112 υπ. 274). Η κατάσταση δε αυτή κατά τη ΓΔΑ επιτείνεται εκ του γεγονότος ότι με τις συγκεκριμένες αποκλειστικότητες που διαθέτουν οι καθ ων , δεν υπάρχει καλύτερη εναλλακτική λύση για την προμήθεια των βιβλίων αυτών για τους λοιπούς « μη πιστούς » ,πελάτες αφού η διάθεσή τους από τους άλλους χονδρεμπόρους είναι σαφώς περιορισμένη και με τιμές αρκετά υψηλότερες από αυτές των καθ ων (αναγκαστικά λόγω των πρακτικών των καθ ων) έλαβε δε υπόψη και την απόφαση Hoffmann- La Roche Υπόθεση 85/76 Συλλ .1979,461 σύμφωνα με την οποία η ρήτρα της αποκλειστικής προμήθειας από δεσπόζουσα επιχείρηση συνιστά απαγορευμένη καταχρηστική πρακτική ,που αλλοιώνει τη δομή της αγοράς και περιορίζει τον ανταγωνισμό (βλ.εισηγ. ΓΔΑ σελ 112 υπ.275). Ότι στην προκείμενη περίπτωση στο βαθμό που οι χορηγούμενοι όροι προς τους λιανοπωλητές – βιβλιοπώλες ή χονδρεμπόρους (αγοραστές) εξαρτώνται από την υπογραφή σύμβασης (συμφωνητικό συνεργασίας) με τους προμηθευτές τους ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και δεν διαμορφώνονται αμιγώς αντικειμενικώς (λ.χ. εκπτώσεις που διαμορφώνονται με γραμμικό

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

τρόπο και εξαρτώνται από τον όγκο των αγορών) συνιστούν διακριτική μεταχείριση (καταχρηστική εκμετάλλευση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης) και απαγορεύονται από το άρθρο 2 ν. 703/1977 και 82 ΣΕΚ . Ότι η διακριτική αυτή μεταχείριση έχει ως αποτέλεσμα τη θέση όσων αγοραστών λαμβάνουν τις χαμηλότερες εκπτώσεις σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό ,ιδίως τους μικρότερους χονδρεμπόρους και τα βιβλιοπωλεία που δεν έχουν διαπραγματευτική ισχύ (περιφερειακά και μικρότερα βιβλιοπωλεία που δεν ανήκουν σε αλυσίδα καταστημάτων). Ότι η συλλογική δυνατότητα των καθ ων να επιβάλουν τους όρους που επιθυμούν στην αγορά και να αποκλείσουν ανταγωνιστές τους μέσω καταχρηστικών πρακτικών επιτείνεται εκ του ότι η δυνατότητα επιλογής μεταξύ των προμηθευτών ουσιαστικά δεν υφίσταται ή είναι περιορισμένη ,αφού κατά τα ανωτέρω μόνο δύο διανομείς ξενόγλωσσου βιβλίου (οι ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ΑΕ) είναι σε θέση να εξυπηρετήσουν πλήρως ένα βιβλιοπωλείο ,ενώ οι αγοραστές δεν μπορούν να στραφούν σε εναλλακτικούς προμηθευτές ως προς συγκεκριμένες (προαναφερθείσες) εκδόσεις που συνιστούν προϊόντα κύριας ζήτησης και που είναι απαραίτητο να τις έχει κάθε βιβλιοπωλείο ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου .Για τις ανωτέρω συμπεριφορές δεν υπάρχει επαρκής αντικειμενική αιτιολόγηση. Κατάχρηση λοιπόν συνιστούν κατά τη ΓΔΑ ο τρόπος και οι όροι βάσει των οποίων χορηγούνται οι πιστώσεις (ο χρόνος και ο τρόπος πληρωμής) ενώ οι εν λόγω εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ παραδέχονται ότι αυτοί εξαρτώνται και από την ύπαρξη συμφωνίας –συνεργασίας και το μέγεθος αγορών του πελάτη . Ως προς τη δυνατότητα επιστροφών για τα βιβλία που εμπορεύονται (αγοράζουν προς μεταπώληση) οι καθ ων , η πολιτική πρέπει να είναι ενιαία για όλους τους πελάτες και να στηρίζεται σε εύλογα ,διαφανή και αντικειμενικά κριτήρια για να μη δημιουργούνται περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης . Ότι με τα δεδομένα αυτά πρέπει να γίνει δεκτό ότι θεμελιώνεται συλλογική δεσπόζουσα θέση των ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και κατάχρηση της θέσης αυτής κατά παράβαση των άρθρων 2 του ν. 703/1977 και 82 ΣΕΚ .

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

35. Κατά το άρθρο 3 παρ. 1 εδάφ. εδ. β του Κανονισμού 1/2003 του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2002 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 ΕΚ « Όταν οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε τυχόν καταχρηστική πρακτική που απαγορεύεται από το άρθρο 82 της συνθήκης εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 82 της συνθήκης». Στην προκείμενη περίπτωση κατά τη ΓΔΑ ενόψει της φύσεως του εν πολλοίς εισαγόμενου προϊόντος, του αποτελέσματος στεγανοποίησης της αγοράς, της παρεμπόδισης νεοεισερχομένων ανταγωνιστών από άλλα Κράτη Μέλη της ΕΕ, των επηρεαζόμενων οικονομικών βαθμίδων και τους γεγονότος ότι η Ελληνική επικράτεια συνιστά σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς, στοιχειοθετείται δυνατότητα των προκείμενων πρακτικών (κατάχρηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης) να επηρεάσουν αισθητά το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

36. Η Ε.Α. συνήλθε σε διάσκεψη στη συνεδρίαση της 8^{ης} Μαΐου 2009 η οποία συνεχίστηκε σε διαδοχικές συνεδριάσεις και ολοκλήρωσε στη συνεδρίαση της 22^{ης} Ιουλίου 2009. Η Ε.Α. κατά τη διάσκεψή της έλαβε υπόψη όλα τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, την Εισήγηση (με αριθ. πρωτ. 2343/7.4.2008) της ΓΔΑ, τις απόψεις που εξέφρασαν προφορικά και εγγράφως τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά την ακροαματική διαδικασία πριν την έκδοση της υπ' αριθ. 435/V/2009 αναβλητικής απόφασης της ΕΑ καθώς και το αποδεικτικό υλικό της υπόθεσης που αφορούσε στην αυτεπάγγελτη έρευνα της ΓΔΑ, σχετικά με συμβάσεις αποκλειστικών διανομών που έχουν συνάψει οι εταιρίες «ΑΠΟΛΛΩΝ» ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP ΑΕ με αλλοδαπές εκδοτικές επιχειρήσεις ξενόγλωσσων βιβλίων. Και γενικά το σύνολο της ενώπιόν της συζήτησης της υπόθεσης, τη νομολογία των Κοινοτικών Δικαστηρίων σχετικά με τους όρους για τη συνδρομή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, εστιάζοντας την προσοχή της στην απόφαση του ΠΕΚ υπόθεση Airtours της 6^{ης} Ιουνίου 2002 και στη

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

διαμόρφωση από την απόφαση αυτή των τριών κριτηρίων για τη συνδρομή της παράβασης του άρθρου 2 του ν.703/1977 , προέβη στις παρακάτω , μεταξύ άλλων, διαπιστώσεις : « 2. Από το σύνολο της διαδικασίας της παρούσας υπόθεσης , αλλά και από το αποδεικτικό υλικό της αντίστοιχης υπόθεσης των αποκλειστικότητας και των διανομών ξενόγλωσσων βιβλίων δεν προέκυψε ότι υφίσταται αναλογία μεταξύ επιβολής εμπορικών όρων των καταγγελλομένων προς τους υπόλοιπους χονδρεμπόρους και λιανεμπόρους, με τους αντίστοιχους εμπορικούς όρους που επιβάλλουν οι εκδότες των ξενόγλωσσων βιβλίων στο εξωτερικό προς τις καταγγελλόμενες ,ώστε να κριθεί ότι μετακυλύεται το οικονομικό βάρος και η ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου από τους εκδότες στις καταγγελλόμενες και από εκεί στους πελάτες τους. Συνεπώς η έρευνα της υπόθεσης επικεντρώνεται στην συμπεριφορά των καθ'ων εταιριών ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και ΑΠΟΛΛΩΝ » , « 3. Εις ότι αφορά το μερίδιο αγοράς κάθε μιας από τις καταγγελλόμενες η εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ κατά τα έτη 2002-2006 κατείχε μερίδια αγοράς στο γενικό σύνολό της ,που κινήθηκε από 28,9% έως 33,8%. Αντιστοίχως η δεύτερη καταγγελλόμενη «ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ» κινήθηκε .ανοδικά καθ' όλη την ελεγχόμενη χρονική περίοδο από 22,5 % έως 27,9% .Από τα στοιχεία αυτά, λαμβανομένων υπ' όψιν και των πολύ μικρών μεριδίων αγοράς των λοιπών χονδρεμπόρων , προκύπτει ότι καμία από τις δύο καθ'ων εταιρίες είχε την δυνατότητα κατάχρησης δεσπίζουσας θέσης βασιζόμενη αποκλειστικώς στο δικό τους μερίδιο αγοράς και χωρίς συνεργασία με άλλη επιχείρηση. Το άθροισμα των ποσοστών στο μερίδιο αγοράς των δύο εταιρειών ανήλθε κατά την ελεγχόμενη περίοδο από 55,8% έως 61,7% του γενικού συνόλου αγοράς και με δεδομένο ότι ποσοστό της τάξης του 20% εκτιμάται ότι προέρχεται από απευθείας πωλήσεις των εκδοτών .Τα στοιχεία αυτά οδηγούν στο συμπέρασμα ότι σε περίπτωση συντονισμού των εμπορικών πρακτικών των δύο καθ'ων και επιβολής κοινών εμπορικών όρων, μπορεί να στοιχειοθετηθεί κατάχρηση συλλογικής δεσπίζουσας θέσης» , « 4. Εις ότι αφορά το περιεχόμενο των εμπορικών όρων και τις προτάσεις συνεργασίας που επέβαλλαν οι κα-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ταγγελλόμενες, παρατηρείται μία αποχρώσα ομοιομορφία σε πολλά σημεία μεταξύ των εμπορικών πρακτικών της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ,η οποία με την πάροδο των ετών κατέληγε ακόμη και σε σύμπτωση , γεγονός που οδηγεί, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας , στο συμπέρασμα κατάχρησης από κοινού συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Συγκεκριμένα και οι δύο καταγγελλόμενες α) απαιτούσαν γνωστοποίηση του ύψους της συνεργασίας, από τους αντισυμβαλλόμενους την περίοδο τέλους Μαρτίου – Απριλίου κάθε έτους , περίοδος που θεωρείται ιδιαιτέρως πρόωρη για ανάληψη τέτοιας υποχρέωσης β) απαιτούσαν την καταβολή αξιογράφων , ίσων με το 80% του ανωτέρω ποσού για την πρώτη καταγγελλομένη και 100% για τη δεύτερη καταγγελλομένη ,όρος που κρίνεται ως επαχθής , δεδομένου ότι δεν συνοδεύεται από παραγγελία αλλά απλώς από γνωστοποίηση πρόθεσης του ύψους της παραγγελίας γ) οι ημερομηνίες λήξης ,κατά βάση ταυτόσημες των ανωτέρω αξιογράφων ορίζονταν και από τις δύο εταιρίες κοντά στο τέλος εκάστου ημερολογιακού έτους καίτοι αυτό δεν συμπίπτει με το σχολικό έτος δ) και οι δύο καταγγελλόμενες αρνούταν να δεχθούν επιστροφές βιβλίων ε) το ποσοστό εκπτώσεων δεν καθοριζόταν αποκλειστικώς αντικειμενικώς από το ύψος του κύκλου εργασιών με τον εκάστοτε αντισυμβαλλόμενο ,αλλά και από άλλα κριτήρια που πιθανόν να είχαν σχέση με τις ευρύτερες επιδιώξεις των καταγγελλομένων στη σχετική αγορά και την προσπάθεια ενίσχυσης ή αποδυνάμωσης των αντισυμβαλλομένων τους.....», «6. Το μερίδιο αγοράς των εταιριών ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ κατά το διάστημα 2002 – 2006 φαίνεται να κινείται ανοδικά, το δε 2006 υπερβαίνει το 60% (λαμβάνομένων υπόψη των μεριδίων στη συνολική αγορά, στην οποία συνυπολογίζονται και οι εκδότες οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά, δηλαδή στις πωλήσεις προς τους βιβλιοπώλες). Στην εδώ εξεταζόμενη περίπτωση, το εύρος του φάσματος προϊόντων που προσφέρουν οι καθ' ων επιχειρήσεις στη σχετική αγορά είναι παρόμοιο. Οι καταγγελλόμενες πρακτικές εξετάζονται και υπό το πρίσμα των συμβάσεων «κεντρικής διάθεσης» και των συμβάσεων αποκλειστικής διάθε-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

σης που έχει συνάψει η ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ με σημαντικούς εκδοτικούς οίκους, σε συνάρτηση με τις αντίστοιχες συμβάσεις που έχει συνάψει ο σημαντικότερος ανταγωνιστής της, Ευσταθιάδης ΑΕ, δεδομένου ότι η διαπίστωση του εν λόγω φραγμού εισόδου αναφέρεται σε ένα συνολικό αποτέλεσμα αποκλεισμού της αγοράς. Η δομημένη σε δίκτυα και αποκλειστικότητες ολιγοπωλιακή αγορά, βασικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι η διαφάνεια, και η εναρμονισμένη ως άνω συμπεριφορά των καθ' ων, συνιστούν στοιχεία της ΣΔΘ των καθ' ων, βάσει και της νομολογίας των κοινοτικών δικαστηρίων. Μεταξύ δε των δύο καθ' ων, υφίστανται οικονομικοί δεσμοί αφού η μία επιχείρηση αποτελεί προμηθευτή της άλλης, ενώ μάλιστα, ενίοτε υπάρχει αμφίδρομη ευνοϊκή μεταχείριση στους όρους προμήθειας (μεγαλύτερες εκπτώσεις)», «18. Εις ό, τι αφορά τα πραγματικά περιστατικά και τις ιδιαιτερότητες της δομής της αγοράς της χονδρεμπορίας ξενόγλωσσου βιβλίου, προκύπτουν τα εξής δεδομένα: i) Η συγκεκριμένη αγορά χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, οι δε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτήν είναι οκτώ, εκ των οποίων οι δύο, καθ' ων στην συγκεκριμένη περίπτωση, κατέχουν υψηλό μερίδιο αγοράς. ii) Η ύπαρξη μικρού αριθμού εταιρειών που δραστηριοποιούνται στο σύνολο της επικράτειας έχει ως αποτέλεσμα και τη διαφάνεια στις συναλλαγές του συνόλου της σχετικής αγοράς, καθώς η όποια συναλλαγή πραγματοποιείται μεταξύ χονδρεμπόρων ή μεταξύ χονδρεμπόρων και λιανέμπωρων, γίνεται αμέσως γνωστή ακριβώς λόγω της ύπαρξη μικρού αριθμού εταιρειών στον κλάδο. iii) Η δυνατότητα άμεσης γνώσης των όποιων πραγματοποιούμενων συναλλαγών, με τους όρους που αυτές πραγματοποιούνται, εκ μέρους κάθε άλλου χονδρεμπόρου, επιφέρει και τη δυνατότητα άμεσης αντίδρασης σε συναλλαγές που πιθανόν να έρχονται σε σύγκρουση με τα επιχειρηματικά του συμφέροντα, αλλά και από την αποφασισθείσα κοινή πολιτική στην αγορά αλλά και επιβολής σε όποιον εκ του ολιγοπωλίου αποστεί από την αποφασισθείσα κοινή γραμμή. iv) Οι δε σχέσεις μεταξύ των δύο καθ' ων χαρακτηρίζονται από οικονομική αλληλεπίδραση και μεταξύ τους επιρροή. Αυτό συνέβαινε και γιατί εκτός από ανταγωνιστές, είναι

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

και ο ένας προμηθευτής και αντιστοίχως πελάτης του άλλου για συγκεκριμένα-μη εναλλάξιμα προϊόντα, με αποτέλεσμα να υφίσταται οικονομική συνέπεια για όποιον από τους δύο αποφάσιζε να τηρήσει διαφορετική πολιτική έναντι των τρίτων ή να μεταλλάξει προσωρινά την εμπορική πολιτική του, πολλώ δε μάλλον διότι υπήρχε άμεση γνώση και δυνατότητα αντίδρασης στην περίπτωση αυτή. Η συναλλακτική πολιτική της κάθε μίας από τις καθ'ων, ακόμη και αν από μόνη της δεν επιτρέπει στην εκάστοτε επιχείρηση να συμπεριφέρεται ανεξάρτητα από τον κύριο ανταγωνιστή της, εξετάζεται σε συνάρτηση και με τη συναλλακτική πολιτική της έτερης καθ' ης, ιδίως στον βαθμό που η όμοια εμπορική πολιτική τους επιτρέπει να καθορίζουν τις τιμές ή να ελέγχουν την παραγωγή ή τη διανομή. Η τελική τιμή λιανικής πώλησης των βιβλίων που εκδίδονται στην Ελλάδα ή των εισαγόμενων βιβλίων που τυπώνονται στο εξωτερικό στην ελληνική γλώσσα εκ του νόμου καθορίζεται από τον εκδότη / εισαγωγέα αντιστοίχως. Όπως προέκυψε από το ιστορικό της παρούσης, οι εκδότες και οι εισαγωγείς (και δη όταν είναι αποκλειστικοί) διαδραματίζουν τον σημαντικότερο ρόλο, εμμέσως ή αμέσως, στον καθορισμό της τελικής τιμής πώλησης των βιβλίων και των περιθωρίων κέρδους των χονδρεμπόρων και των βιβλιοπωλείων. Ως προς τους καθ'ων, εκτός του ότι ο ένας είναι ανταγωνιστής του άλλου, ο ένας είναι και πελάτης του άλλου. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι ότι υφίσταται de facto διαφάνεια στην αγορά και συγκεκριμένα η εταιρεία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ μαθαίνει απευθείας τις εκπτώσεις που προσφέρει ο κυριότερος ανταγωνιστής της η εταιρεία ΑΠΟΛΛΩΝ στους κοινούς πελάτες χονδρεμπόρους (αφού η εταιρεία ΑΠΟΛΛΩΝ στέλνει πρώτη τη σχετική προσφορά στους πελάτες της μεταξύ των οποίων και η εταιρεία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ), «19. Βάσει των ανωτέρω, στη συγκεκριμένη αγορά ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου παρατηρείται μειωμένος ανταγωνισμός, καθορισμός των τιμών μεταπώλησης (η συνιστώμενη τιμή λιανικής πώλησης είναι στην πλειονότητα των περιπτώσεων, όπως προκύπτει από τις προπαρατεθείσες συμβάσεις, δεσμευτική κατ' ουσία και καθορίζεται κυρίως από τους εκδότες), διαφάνεια των όρων συναλλαγής

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

και σε οριζόντιο επίπεδο, εναρμόνιση όρων και εκπτώσεων. Αυτά τα χαρακτηριστικά υπαγορεύουν την αυστηρή αξιολόγηση των συστημάτων διανομής των καθ' ων και των οριζόντιων και κάθετων συμφωνιών και πρακτικών τους», «20. Ως προς τα αποτελέσματα για την αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας από την αποκλειστική/κεντρική διάθεση των βιβλίων από τις δύο καθ' ων, πρέπει να σημειωθεί ότι παρατηρείται σταδιακή μείωση των εκπτώσεων που χορηγούν οι εκδότες στους χονδρεμπόρους. Αυτό έχει ως συνέπεια, οι εκπτώσεις που μπορεί να προσφέρει ο λιανέμπορος στους πελάτες του να είναι μικρότερες. Η πολιτική κεντρικής διάθεσης είναι πρόσφορη να οδηγήσει σε άνοδο των τιμών, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση των τιμών τόσο της χονδρικής, όσο και της λιανικής πώλησης, όπως προκύπτει και από την προηγηθείσα ανάλυση. Τονίζεται στο σημείο αυτό ότι στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες συνάπτεται σύμβαση αποκλειστικής διανομής μεταξύ των εκδοτών και των διανομέων, οι εκδότες παραπέμπουν τα βιβλιοπωλεία που απευθύνονται απευθείας σε αυτούς, στους χονδρεμπόρους αποκλειστικής διακίνησης [ΑΠΟΛΛΩΝΑ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ] δηλαδή καταλύεται η δυνατότητα άμεσης προμήθειας των βιβλίων από εκδότες εσωτερικού και εξωτερικού. Από τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση της Ε.Α και από την καταγγελία προκύπτει ότι απαγορεύονται και οι παθητικές πωλήσεις, γεγονός που επιφέρει περαιτέρω στεγανοποίηση της εθνικής αγοράς», «21. Σημειώνεται επίσης ότι όταν οι εισαγωγείς και αποκλειστικοί διανομείς ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, στις περιπτώσεις όπου υπάρχει αποκλειστικότητα, προμηθεύουν χονδρεμπόρους (με τους οποίους είναι ανταγωνιστές στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας) σύμφωνα με την καταγγελία τους παρέχουν εκπτώσεις αντίστοιχες με αυτές που παρέχουν και στους βιβλιοπώλες. Αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής είναι η συμπίεση των περιθωρίων κέρδους των χονδρεμπόρων και η επιβολή δυσμενών συναλλακτικών όρων από τους εισαγωγείς – αποκλειστικούς διανομείς στη διακίνηση των εκδόσεων» και «22. Τα ανωτέρω χαρακτηριστικά της αγοράς οδήγησαν στην ανάπτυξη σχέσεων οικο-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

νομικής επιρροής και αλληλεπίδρασης μεταξύ των καθ' ων χονδρεμπόρων ,ώστε σε περίπτωση που κάποιος αποστεί από την αποφασισθείσα κοινή γραμμή κατάχρησης της ΣΔΘ ,να υπάρχει η δυνατότητα από τον εκάστοτε άλλον καθ' ων χονδρέμπορο, να επιβάλλει εμπορικούς όρους και συνθήκες οικονομικής πίεσης προς αυτόν τέτοιες που να τον οδηγήσουν σε άμεση επιστροφή στην ανωτέρω περιγραφόμενη συμπεριφορά κατάχρησης ΣΔΘ . Στο σημείο αυτό , ιδιαίτερη αξία αποκτά η ύπαρξη των αποκλειστικότητας εκ μέρους των καθ' ων ,ως ισχυρού διαπραγματευτικού όπλου ,για την επιβολή των ως άνω εμπορικών όρων ,αλλά και για την υποχρέωση παραμονής στην κοινή γραμμή κατάχρησης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης ,ως μορφή «αντιποίνων» ,όπως περιγράφεται ως κριτήριο από την απόφαση Airtours. Στη δομή της συγκεκριμένης αγοράς ,ιδιαίτερη αξία ως ενισχυτική της παραβατικής, αντανταγωνιστικής συμπεριφοράς κατάχρησης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης κατέχει και η επανάληψη των συμπεριφορών που περιγράφηκαν ανωτέρω από τις δύο καθ' ων ,δεδομένου ότι σε περιπτώσεις παράβασης του ανταγωνισμού ,η επανάληψη αυτών ως θεμέλιο των επιχειρηματικών οφελών εξ αυτής είναι το κυρίαρχο στοιχείο που αποτρέπει τους συμμετέχοντες από το να επιστρέψουν σε συνθήκες ανταγωνισμού και ενισχύει την αντανταγωνιστική πολιτική» , «23. Περαιτέρω , για τους λόγους που προαναφέρθηκαν ,είναι εξαιρετικά δύσκολο να μπορέσει οποιαδήποτε αντίδραση ανταγωνιστών ή καταναλωτών να ανατρέψει τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται επί χρόνια από την κοινή γραμμή δράσεως .Έτσι ,όλες οι ως άνω παράμετροι που έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία των κοινοτικών δικαστηρίων ως αυθεντική ερμηνεία των όρων της ΣΕΚ ισχύουν, όπως ειδικότερα καταδείχθηκε ανωτέρω ,στην παρούσα υπόθεση ,σε σχέση με τη συμπεριφορά της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ. Ιδίως δε ως προς το ζήτημα των αντιποίνων , δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη συγκεκριμένων «ποινών » σε περίπτωση που μία εκ των δύο καθ' ων αποφασίσει να αποστεί από τη συντονισμένη συμπεριφορά . Πέραν του ότι καμία από τις δύο δεν έχει αποκλίνει από την κοινή γραμμή (αν και λόγω των « αποκλειστικότητας »

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

και βάσει των αμοιβαίων αγορών μεταξύ των δύο καθ' ων είναι έντονος ο κίνδυνος της άρνηση προμήθειας ή μείωσης των εκπτώσεων σε περίπτωση που μία εκ των δύο αποστεί από τη συλλογικά συμφέρουσα συμπεριφορά) , υπάρχει και αναμφισβήτητο κίνητρο για να μην αποστούν από την ως άνω κοινή γραμμή στην αγορά (παράγοντας αποτροπής) . Και τούτο διότι κάθε μέλος του δεσπόμενου ολιγοπωλίου γνωρίζει ότι η ανάπτυξη έντονης ανταγωνιστικής δράσης εκ μέρους του με σκοπό την αύξηση του μεριδίου αγοράς και την ανατροπή των ισορροπιών ως προς τις πηγές προμήθειας θα προκαλούσε παρόμοια συμπεριφορά σε σύντομο χρονικό διάστημα εκ μέρους του άλλου , οπότε η πρωτοβουλία του δεν θα του απέφερε κανένα πλεονέκτημα μακροπρόθεσμα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, οι συμφωνίες αποκλειστικότητας και κεντρικής διάθεσης και η οργάνωση των δικτύων διανομής των δύο καθ' ων περιορίζουν τη δυνατότητα πρόσβασης ή επιβίωσης νέων ανταγωνιστών στη σχετική αγορά. Αν και έτεροι ανταγωνιστές υφίστανται ήδη στη σχετική αγορά και δεν υπάρχει κανένα νομικό εμπόδιο για μια επιχείρηση που επιθυμεί να εισέλθει για πρώτη φορά σε αυτήν, τα τελευταία χρόνια δεν έχει εισέλθει νέος ανταγωνιστής, ενώ αντιθέτως οι λίγοι ανταγωνιστές συρρικνώνονται ή και εξέρχονται της αγοράς». » , « 24. Κατά συνέπεια ,..... η Επιτροπή Ανταγωνισμού καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στοιχειοθετείται κατάχρηση ΣΔΘ από τις καταγγελλόμενες ,για τους ανωτέρω λόγους». « 25. Η ΕΑ συνεκτιμώντας αφενός μεν τη βαρύτητα και τη χρονική διάρκεια της παράβασης και αφετέρου το γεγονός ότι η διαπιστωθείσα συλλογική δεσπόμενα θέση δεν συνιστά προϊόν εναρμονισμένης πρακτικής των προαναφερόμενων επιχειρήσεων , κρίνει ότι πρέπει να επιβληθεί πρόστιμο επί των κύκλων εργασιών των ετών 2002- 2006 των περιών πρόκειται επιχειρήσεων Α Για την εταιρεία ΑΠΟΛΛΩΝ (...)% στο σύνολο των (...) ευρώ = 2.714.374 ευρώ » Με την προσβαλλόμενη απόφασή της η Ε.Α. υποχρέωσε την προσφεύγουσα εταιρία μαζί με την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP Α.Ε. να παύσουν άμεσα και να παραλείπουν στο μέλλον πρακτικές που συνιστούν κατάχρηση συλλογικής δεσπόμενας θέσης ,να λάβουν όλα τα μέτρα που

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

είναι απαραίτητα για την επίτευξη του αποτελέσματος της ισότιμης μεταχείρισης όλων των χονδρεμπόρων και βιβλιοπωλείων ,επέβαλε σε βάρος της προσφεύγουσας πρόστιμο 2.714.374,76 ευρώ ,επαπειλούμενης χρηματικής ποινής ύψους 3.500 ευρώ σε περίπτωση μη συμμορφώσεως, για κάθε ημέρα καθυστέρησης συμμόρφωσης με την απόφαση , μετά την πάροδο του χρονικού διαστήματος συμμόρφωσης σε περίπτωση συνέχισης ή επανάληψης της παράβασης.

37. Στο άρθρο 24 του νόμου 703/1977 παρ. 1 και 4 , όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 24 του ν.3373/2005 , ορίζεται ότι: « 1. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα να καταγγέλλει (στην Επιτροπή Ανταγωνισμού) παραβάσεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 1 ,του άρθρου 2^α και της παρ. 10 του άρθρου 5 (του νόμου αυτού) καθώς και των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας4. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού υποχρεούται να εκδώσει απόφαση μέσα σε έξι (6) μήνες από την ημερομηνία υποβολής της καταγγελίας Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και όταν η υπόθεση χρήζει περαιτέρω έρευνας , η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να παρατείνει την προθεσμία αυτή , το ανώτερο μέχρι δύο (2) μήνες ». Περαιτέρω, ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999 ΦΕΚ Α' 45), στο άρθρο 10 παρ. 5 ορίζει ότι: « Οι προθεσμίες για τη Διοίκηση είναι ενδεικτικές, εκτός αν από τις διατάξεις που τις προβλέπουν προκύπτει ότι είναι αποκλειστικές».

Οι προθεσμίες που τάσσονται από τις διατάξεις του παραπάνω άρθρου 24 του ν.703/1977 έχουν την έννοια της έντονης υπόδειξης προς την Επιτροπή Ανταγωνισμού ,προς το σκοπό της ταχύτερης δυνατής περάτωσης της σχετικής διαδικασίας και όχι της γνήσιας ανατρεπτικής προθεσμίας ,η άπρακτη πάροδος της οποίας θα συνεπαγόταν την αδυναμία ενέργειας της Επιτροπής Ανταγωνισμού για τον εφεξής χρόνο και ακυρότητα της τυχόν καθ' υπέρβαση των προθεσμιών αυτών λαμβανόμενης απόφασης .Αντίθετη ερμηνεία θα δημιουργούσε δυσχέρειες στην ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία της Επιτροπής Ανταγωνισμού προς βλάβη του δημοσίου (

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

πρβλ ΣΤΕ 3363/2004 ,619/2001, 3159/2000 ,1750/1997 1281/2007 ΔΕΑ). Σε κάθε περίπτωση, πάντως, το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την ημερομηνία της καταγγελίας μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, δεν μπορεί να υπερβεί τον εύλογο χρόνο (πρβλ. ΣΤΕ 92/2003, 954/2002). Εξάλλου , οι παραπάνω προθεσμίες αφορούν τη διερεύνηση καταγγελιών και όχι την αυτεπάγγελτη έρευνα από την Ε.Α η οποία ενεργεί χωρίς χρονικό περιθώριο. Άλλωστε , όπως προβάλλει και η ΕΑ με τις απόψεις της προς το Δικαστήριο ,σε σωρεία αποφάσεών τους τα κοινοτικά Δικαστήρια και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχουν κάνει δεκτό ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας δικαστικής ή διοικητικής διαδικασίας πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με τις περιστάσεις που χαρακτηρίζουν κάθε υπόθεση και ειδικότερα με τα συμφέροντα του διαδίκου που διακυβεύονται στη δίκη , την περιπλοκότητα της υπόθεσης τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος και εκείνη των αρμόδιων αρχών (βλ. κατ' αναλογία αποφάσεις Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποφάσεις της 23^{ης} Απριλίου 1987, Erkner και Hofauer , Σειρά Α νο 117 ,παρ.66 , της 27^{ης} Νοεμβρίου 1991, Kemmache , Σειρά Α νο 218 ,παρ. 60, της 23^{ης} Απριλίου 1996 ,Φωκάς κατά Γαλλίας , Recueil des arrkts et decisions 1996 – II , σελ 546, παρ. 71 και της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 1997 ,Γαρυφάλλου ΑΕΒΕ κατά Ελλάδος ,Recueil des arrkts et decisions 1997-V,σελ. 1821 ,παρ.39 και αποφάσεις του ΠΕΚ αποφάσεις της 20^{ης} Απριλίου του 1999 ,υποθέσεις T- 305/94, T-306/ 94 , T-307/94, T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94, T-335/94, Συλλογή 1999 σκ. 122 και 126) .

Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, ότι η Ε.Α. εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη 452/V/ 22 Ιουλίου 2009 ,κατά παράβαση του νόμου (άρθρου 24 του ν.703/1977) των αρχών της χρηστής διοίκησης , της καλής πίστης ,της δίκαιης δίκης ,της αναλογικότητας και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης και του επίκαιρου της τιμωρητικής δράσης της διοίκησης (ΔΕΚ απόφαση 12.7.1972 υπόθεση 57/69 Azienda Colori Nationali) της ισότητας των δι-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

οικουμένων άλλα και τα συναφή στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα μετά την πάροδο έξι (6) ετών από την υποβολή σε βάρος της , της καταγγελίας το 2003 από την εταιρία ΚΟΣΜΟΣ- ΜΑΡΙΑ ΦΛΩΡΑΣ ΕΠΕ στην Επιτροπή Ανταγωνισμού και μετά την πάροδο οκτώ (8) ετών από την έναρξη , το 2001 , της αυτεπάγγελτης έρευνας στον κλάδο από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού και για το λόγο αυτό πρέπει να ακυρωθεί .

Στην προκείμενη περίπτωση η φύση της καταγγελίας απαιτούσε έλεγχο στη σχετική αγορά σε αρκετά επίπεδα εμπορίου και συγκέντρωση μεγάλου αριθμού στοιχείων . Η Επιτροπή Ανταγωνισμού ,ανελλιπώς προέβη σε όλες τις ενέργειες εκείνες που ήταν απαραίτητες για τη διερεύνηση της αρχικής από 17.3.2003 καταγγελίας σε βάρος της προσφεύγουσας και στον αυτεπάγγελο συστηματικό έλεγχο της συμπεριφοράς της προσφεύγουσας και της εταιρίας ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP στην αγορά , για ενδεχόμενη παράβαση των άρθρων 2 του ν.703/1977 και 82 της ΣΕΚ . Σε έλεγχο των σχέσεων της προσφεύγουσας και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP και των δύο σε σχέση με τους λοιπούς χονδρεμπόρους και βιβλιοπωλεία , ελέγχους για αρκετά χρόνια και για πρακτικές που αναπτύχθηκαν στο παρελθόν μεταξύ των ετών 2002 -2006 που απαιτούσαν σύνθετη νομική και οικονομική διερεύνηση . Απαιτήθηκε η έκδοση δύο αποφάσεων από την Ε.Α. α) της υπ' αριθ 342/V/ 2007 προδικαστικής απόφασεως προκειμένου η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού να διενεργήσει κατά προτεραιότητα έρευνα σε σχέση με το ζήτημα των αποκλειστικών διανομών ,περιλαμβάνοντας τις εκδοτικές επιχειρήσεις με τις οποίες οι εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ συνδέονται με συμβάσεις διανομής με όρους αποκλειστικότητας, σε εκτέλεση της οποίας αποφάσεως η Γ.Δ.Α απέστειλε σχετικά ερωτηματολόγια σε οκτώ εταιρίες χονδρικού εμπορίου ,σε ένδεκα εκδοτικούς οίκους εκ των οποίων τρεις εδρεύουν στην αλλοδαπή , λαμβανομένου υπόψη ότι η αναζήτηση στοιχείων από εταιρίες του εξωτερικού είναι χρονοβόρα και τελικά η ΓΔΑ συνέταξε τη με αριθ. πρωτ. 2343/7.4.2008 εμπειριστατωμένη πολυσέλιδη εισήγησή της και β) της υπ' αριθ. 435/V/2009 αναβλητικής αποφάσεως , δεδο-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

μένου ότι εκκρεμούσε υπόθεση που αφορούσε την αυτεπάγγελτη έρευνα της ΓΔΑ σχετικά με τις συμβάσεις αποκλειστικών διανομών κατά τα παραπάνω . Τέλος η Επιτροπή Ανταγωνισμού, προέβη στην έκδοση αιτιολογημένης απόφασεως, μετά από αλλητάλληλες διασκέψεις ,λόγω της πολυπλοκότητας της υπόθεσης και της νομολογίας των Κοινοτικών Δικαστηρίων ,σχετικά με το ζήτημα της συνδρομής συλλογικής δεσπόζουσας θέσης ,που εξελικτικά μετάβαλε στάση, την ύπαρξη κατάστασης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης παρακωλύουσας σε σημαντικό βαθμό τον ανταγωνισμό και την αξιολόγηση των στοιχείων που είχαν συλλεχθεί σε συνδυασμό προς τους ισχυρισμούς των ενδιαφερόμενων εταιρειών που παρέστησαν ενώπιον αυτής και την εξέταση των μαρτύρων που προτάθηκαν από τους διαδίκους κατά την ακροαματική διαδικασία . Συγκεκριμένα η ακροαματική διαδικασία άρχισε την 3^η Ιουλίου 2008 και περατώθηκε την 23^η Ιανουαρίου 2009 και η διάσκεψη άρχισε την 8^η Μαΐου 2009 και ολοκληρώθηκε την 22^α Ιουλίου 2009. Εν όψει των παραπάνω, το Δικαστήριο κρίνει, ότι το χρονικό διάστημα που παρήλθε προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι ενέργειες που προαναφέρονται είναι μεν μεγαλύτερο απ' αυτό που ορίζει το άρθρο 24 παρ. 4 του ν. 703/1977, κρίνεται όμως εύλογο στη συγκεκριμένη περίπτωση (2007 - έκδοση της υπ' αρ. 342/V/ 2007 προδικαστικής απόφασης της Ε.Α. - έως το 2009 - έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης -) . Συνεπώς ο παραπάνω ισχυρισμός της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος .

38. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 25 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΥΑ 8275/2006 ΦΕΚ Β 1890/ 29.12.2006) « 1.....2.....3.....4. Σε περίπτωση που κατά τη διάσκεψη ανακύψουν ζητήματα ,για την επίλυση των οποίων απαιτείται να προσκομισθούν από τα μέρη περισσότερα στοιχεία ή να διεξαχθεί από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού περαιτέρω έρευνα ,η Επιτροπή εκδίδει σχετική απόφαση. 5.6..... » . Από τις εν λόγω διατάξεις συνάγεται, ότι οποτεδήποτε κατά τη διάσκεψη προκύψει ανάγκη προσκομίσεως περισσο-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

τέρων στοιχείων από τα μέρη ή διεξαγωγής περαιτέρω έρευνας από τη ΓΔΑ , δύναται η Ε .Α να εκδίδει σχετική απόφαση .

Η προσφεύγουσα προβάλλει , ότι η Ε.Α. μη νομίμως εξέδωσε την αναβλητική απόφασή της , υπ' αρ. 435/V/ 2009, λόγω της εκκρεμούσας υπόθεσης , που αφορούσε στην αυτεπάγγελτη έρευνα της Γ.Δ.Α. σχετικά με τις συμβάσεις αποκλειστικών διανομών που έχουν συνάψει οι εταιρίες «ΑΠΟΛΛΩΝ » ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP ΑΕ με αλλοδαπές εκδοτικές επιχειρήσεις ξενόγλωσσων βιβλίων , υπόθεση , την οποία η ΕΑ θεωρούσε συναφή με την παρούσα και σύμφωνα με την οποία , θα προβεί στην έκδοση οριστικής απόφασης μετά την εξέταση της ανωτέρω υπόθεσης. Κατά την προσφεύγουσα , η ΕΑ έπρεπε να εκδώσει οριστική απόφαση επί της κρινόμενης υποθέσεως , εφόσον στο στάδιο που εκδόθηκε η εν λόγω αναβλητική είχε ολοκληρωθεί η αποδεικτική διαδικασία , είχε ασκηθεί το δικαίωμα ακρόασης των καταγγελλομένων και είχαν ακολουθήσει οι αγορεύσεις και η δευτερολογία όλων των μερών . Οτι μάλιστα στην έκδοση της εν λόγω αναβλητικής αποφάσεως μειοψήφισε η εκ των μελών καθηγήτρια Γεωργία Μπεχρή –Κεχαγιόγλου, κατά την άποψη της οποίας, η ΕΑ έπρεπε να προβεί άμεσα στην έκδοση αποφάσεως , σχετικά με την ύπαρξη ή μη παράβασης των άρθρων 2 του ν.703/1977 και 82 της Συν ΕΚ , γιατί στην υπό κρίση υπόθεση έχει ήδη ασκηθεί το δικαίωμα ακρόασης των καταγγελλομένων και υπολείπεται μόνον η έκδοση απόφασης.

Δεδομένου 1) ότι εκκρεμούσε η έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της 342/V/ 2007 προδικαστικής απόφασης την οποία η ΕΑ εξέδωσε για την περαιτέρω έρευνα των αποκλειστικότητας και συγκεκριμένα για τις εκδοτικές επιχειρήσεις με τις οποίες οι ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ συνδέονται με συμβάσεις διανομής με όρους αποκλειστικότητας 2) ότι οι εξετασθέντες μάρτυρες (...) (της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP) και (...) (της ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ) κατέθεσαν, ότι σημαντικό μερίδιο συμβολής, στους υπάρχοντες συναλλακτικούς όρους και στη δυνατότητα επιβολής τους από τους καταγγελλόμε-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

νους χονδρεμπόρους στους υπόλοιπους χονδρεμπόρους και λιανεμπόρους , οφείλεται στους αντίστοιχους συναλλακτικούς όρους που επιβάλλουν οι εκδότες ξενόγλωσσων βιβλίων στους καταγγελλόμενους χονδρεμπόρους , θέμα που θα εξετάζονταν πλήρως στην υπόθεση των « αποκλειστικότητας » ξενόγλωσσων βιβλίων 3) ότι από την ακροαματική διαδικασία ,τα υποβληθέντα υπομνήματα και τις καταθέσεις των μαρτύρων προέκυψε κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας με σαφήνεια κατά την ΕΑ ,η ανάγκη διευκρινίσεως του συνολικού πλέγματος των οικονομικών συναλλαγών και σχέσεων που διέπουν το χονδρεμπόριο και λιανεμπόριο του ξενόγλωσσου βιβλίου , το Δικαστήριο κρίνει ,ότι νομίμως εκδόθηκε η υπ'αριθ. 435/V/2009 αναβλητική απόφαση από την ΕΑ. Όσα δε αντίθετα προβάλλει η προσφεύγουσα εταιρία πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα.

39. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 18 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΥΑ 8275/2006 ΦΕΚ Β 1890/ 29.12.2006) « Η Επιτροπή μπορεί κατόπιν αιτήματος της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού ή των μερών να διατάξει την από κοινού εξέταση ή το χωρισμό υποθέσεων που πρόκειται να εισαχθούν ή εκκρεμούν ενώπιόν της ».

Στην προκείμενη περίπτωση η ΓΔΑ αφού έλαβε υπόψη το σκεπτικό της με αριθ. 342/V/2007 απόφασης της ΕΑ , καθώς και το από 24.7.2008 πρακτικό συνεδρίασης της ΕΑ έκρινε, ότι όφειλε να διαχωρίσει τις υποθέσεις που αφορούσαν μη εμπλεκόμενα μεταξύ τους μέρη και να υποβάλει ξεχωριστές εισηγήσεις , προκειμένου να δοθεί στην ΕΑ η ευχέρεια να αποφασίσει για τη συνεκδικασή τους .Με την με αριθ. πρωτ. 2343/ 7.4.2008 εισήγησή της, διαχώρισε το ενιαίο της έρευνας για την ταχύτερη εκδίκαση της υπό κρίση υπόθεσης, κατέληξε δε σε έκδοση εισήγησης επί της καταγγελίας και της αυτεπάγγελτης έρευνας, διατυπώνοντας την επιφύλαξη ,αφού υποβληθούν οι επί μέρους εισηγήσεις , να κριθεί από την ΕΑ εάν πρέπει να εκδοθεί μία τελική απόφαση στην περίπτωση που προέκυπταν σαφείς ενδείξεις περί ανάγκης ενιαίας κρίσης, ενέργειες της ΓΔΑ στα πλαίσια

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

του νόμου βάσει του άρθρου 18 του Κανονισμού της ΕΑ . Στη συνέχεια , η ΕΑ προέβη στην εξέταση της υπόθεσης βάσει της με αριθ. πρωτ. 2343/7.4.2008 εισήγησης της ΓΔΑ . Αφού έλαβε υπόψη 1) την κατάθεση της (...) , μάρτυρας της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP και του (...) , μάρτυρα της ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ , οι οποίοι κατέθεσαν , ότι σημαντικό μερίδιο συμβολής , στους υπάρχοντες συναλλακτικούς όρους και στη δυνατότητα επιβολής τους από τους καταγγελλόμενους χονδρεμπόρους στους υπόλοιπους χονδρεμπόρους και λιανεμπόρους , οφείλεται στους αντίστοιχους συναλλακτικούς όρους που επιβάλλουν οι εκδότες ξενόγλωσσων βιβλίων στους καταγγελλόμενους χονδρεμπόρους, γεγονός που κρίθηκε από την ΕΑ ότι χρήζει διερεύνησης και ότι θα εξετάζονταν πλήρως στην υπόθεση των «αποκλειστικότητας » ξενόγλωσσων βιβλίων , 2) ότι η ΓΔΑ κατέθεσε την με αριθ. πρωτ. 3388/9.10.2008 εισήγηση επί του ζητήματος των αποκλειστικών διανομών, για την οποία είχε ορισθεί ημερομηνία εξέτασης η 26.2.2009, 3) ότι από το σύνολο της διαδικασίας της παρούσας υπόθεσης , αλλά και από το αποδεικτικό υλικό της αντίστοιχης υπόθεσης των αποκλειστικότητας και των διανομών ξενόγλωσσων βιβλίων δεν προέκυψε ότι υφίσταται αναλογία μεταξύ επιβολής εμπορικών όρων των καταγγελλομένων προς τους υπόλοιπους χονδρεμπόρους και λιανεμπόρους , με τους αντίστοιχους εμπορικούς όρους που επιβάλλουν οι εκδότες των ξενόγλωσσων βιβλίων στο εξωτερικό προς τις καταγγελλόμενες ,ώστε να κριθεί ότι μετακυλύεται το οικονομικό βάρος και η ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου από τους εκδότες στις καταγγελλόμενες και από εκεί στους πελάτες τους, όπως κατά τα παραπάνω είχαν ισχυρισθεί οι εταιρείες ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και ΑΠΟΛΛΩΝ, 4) ότι το στοιχείο αυτό ήταν το μόνο που είχε ενδιαφέρον για την κρινόμενη υπόθεση από το υλικό της υπόθεσης των «αποκλειστικότητας » , η Ε.Α. λαμβάνοντας αυτό υπόψη ως ένα δεδομένο που προέκυψε κατά την έρευνα της υποθέσεως , απορρίπτοντας σιγή τον προβαλλόμενο κατά τα παραπάνω ισχυρισμό των δύο εταιριών και αποδεχόμενη την πρόταση της ΓΔΑ , επικεντρώθηκε στην έρευνα της συμπεριφοράς των καθ' ων εταιριών

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και ΑΠΟΛΛΩΝ, ενέργεια στα πλαίσια του νόμου, βάσει του άρθρου 18 του Κανονισμού της ΕΑ. Επομένως όλα όσα αντίθετα προβάλλει η προσφεύγουσα εταιρία πρέπει να απορριφθούν ως ουσία αβάσιμα.

40. Το άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος ορίζει ότι «το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του». Η προσφεύγουσα προβάλλει ότι από την αξιολόγηση και συνεκτίμηση στο πλαίσιο της καταχρηστικής εκμετάλλευσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, του αποδεικτικού υλικού που συνελέγη στην υπόθεση των αποκλειστικότητων, εθίγη το δικαίωμα άμυνάς της, δεδομένου ότι δεν της δόθηκε, κατά παράβαση της σχετικής συνταγματικής επιταγής, η δυνατότητα ακρόασης στο συγκεκριμένο θέμα, αν δηλαδή οι συναλλακτικοί όροι που επέβαλαν οι εκδότες στους χονδρέμπορους επηρέαζαν και σε ποιο βαθμό τους όρους που επέβαλαν οι χονδρέμποροι περαιτέρω στους υπόλοιπους χονδρεμπόρους και λιανεμπόρους. Η προσφεύγουσα στην υπόθεση των αποκλειστικότητων ήταν διάδικος και συνεπώς έχοντας πλήρη γνώση του αποδεικτικού υλικού σε σχέση με το αμέσως παραπάνω θέμα, ήταν σε θέση να το αντικρούσει αποτελεσματικά, όπως αποδεικνύεται από τον όγκο των κύριων και συμπληρωματικών υπομνημάτων που κατέθεσε διαρκούσης της ακροαματικής διαδικασίας της εν λόγω υπόθεσης, όπως βάσιμα αναφέρει και η ΕΑ με την με αριθ.πρωτ. 372/20.1.2010 έκθεση των απόψεών της προς το Δικαστήριο. Ανεξάρτητα όμως από τα παραπάνω, κατά την εξέταση της προκείμενης υπόθεσης και στο πλαίσιο διερεύνησης υπάρξεως καταχρηστικής εκμετάλλευσης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης από τις δύο εν προκειμένω εταιρίες, κατά την ακροαματική διαδικασία, ερωτήθηκε ειδικώς για το εν λόγω θέμα ο (...), (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ, από μέλος της Ε.Α. που συμμετείχε στη σύνθεση, αν οι ξένοι εκδότες με τους οποίους συνεργάζεται η ΑΠΟΛΛΩΝ κι έχει τις αποκλειστικότητες των συγκεκριμένων εκδοτών, θέτουν στην ΑΠΟΛΛΩΝΑ αντίστοιχη υποχρέωση για έκδοση επιταγών ή παράδοση εγγυητικών επιστολών κ.λ.π που θέτει αυτός (ΑΠΟΛΛΩΝ) στους

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

χονδρεμπόρους .Στην ερώτηση αυτή απάντησε : «Σήμερα έχω μόνο έναν, στο παρελθόν ,δεν θα ήθελα να μπω σε λεπτομέρειες ,αλλά εν πάση περιπτώσει μπορώ να σας βοηθήσω στην απάντηση λέγοντας ότι στο παρελθόν υπήρξαν συμφωνίες αυτής της φύσης. Σήμερα με την LONGMAN δεν είναι σε αυτό το αυστηρό πλαίσιο εξαιτίας ενός ιστορικού αρκετά μακροχρόνιου ,το οποίο εγγυάται αν θέλετε την φερεγγυότητά μου μέχρι απόδειξης του εναντίου » (βλέπε πρακτικά της 1439/ 22.12.2008 Συνεδρίασης της ΕΑ σελ.34) . Επίσης ερωτήθηκε από μέλος της Ε.Α. που συμμετείχε στη σύνθεση , με ποιους όρους αγόραζε από τους Έλληνες εκδότες και κατέθεσε ότι έχει διαφορετικές εκπτώσεις από τους Έλληνες εκδότες , διαφορετικούς τρόπους πληρωμής σε αρκετούς δίνει επιταγές πριν, υπάρχει μια πολυπερμία ,δεν μπορεί να πει για τις εκπτώσεις , αλλά έχουν διακύμανση ,για την πίστωση ότι έχει διακύμανση δεν είναι όλη για όλους , αρκετοί από αυτούς ζητούν σχεδόν από την αρχή της χρονιάς, δηλαδή την περίοδο που και ο ίδιος κάνει προεισπράξεις , επιταγές , υποθέτει σαν κύριο λόγο τη διευκόλυνσή τους, για τη χρηματοδότησή τους . Ότι ο Στρατηγάκης του πουλά τις αποκλειστικότητές του με τις εκπτώσεις που και ίδιος πουλάει σε αυτόν και ο εκδότης Καυήτμαν ζητά και αυτός προκαταβολές, περίπου το 80% της αναμενόμενης παραγγελίας (βλ. πρακτικά της 1446 /30.12.2008 συνεδρίασης της ΕΑ σελ. 44-45). Ο δε μάρτυρας (...) της εταιρίας «ΙΑΝΟΣ ΑΕ Βιβλιοπωλεία και Εκδόσεις » (προταθείς από την ΑΠΟΛΛΩΝ) εξετασθείς ενώπιων της ΕΑ κατέθεσε ότι οι διανομείς θα πληρώσουν στους εκδότες μέχρι 31/12 « γι' αυτό πεθαίνουν μέχρι τις 31/12 οι επιταγές να είναι υψηλότερες» (πρακτικά Συνεδρίασης της 9.1.2009 σελ. 32) και ο μάρτυρας (...) της εταιρίας ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΕ εταιρία χονδρικού εμπορίου (προταθείς από την ΦΛΩΡΑΣ) κατέθεσε μεταξύ άλλων « Ότι στους Έλληνες εκδότες σε κάποιους δίνουμε επιταγές σε κάποιους δε δίνουμε ,στους περισσότερους θα έλεγα ότι δίνουμε όχι με τη μορφή όμως της προαγοράς , όταν παίρνουμε το εμπόρευμα και δίνουμε τις επιταγές ,όπως κινείται όλη η αγορά....» (πρακτικά Συνεδρίασης 16.10.2008 σελ 54) . Εξάλλου, στο από

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

14.2.2003 έγγραφο που βρέθηκε στο γραφείο του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ με τον τίτλο «Απολογισμός 2002 –Αξιολόγηση αποτελεσμάτων πωλήσεων – Συμπεράσματα –Προτάσεις», υπογράφεται από το (...) της εταιρίας και απευθύνεται προς τον Διευθύνοντα Σύμβουλο αναφέρεται «Ασφαλώς ο μηχανισμός των προκαταβολών έχει πρώτα απ' όλα την εμπορική σκοπιμότητα της κατοχύρωσης του τζίρου.....» (σκέψη 25 της παρούσας). Συνεπώς , η προσφεύγουσα έχει τοποθετηθεί και ακουστεί αρμοδίως για το επίμαχο θέμα και οι καταθέσεις της αυτές (όπως και οι καταθέσεις των μαρτύρων) έχουν ληφθεί υπόψη και συνεκτιμηθεί από την Ε.Α. για την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης. Επομένως, ο αντίθετος ισχυρισμός της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί ως ουσία αβάσιμος.

41. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι μέσα στο αποδεικτικό υλικό των αποκλειστικότητων που έλαβε υπόψη η προσβαλλόμενη απόφαση της ΕΑ περιλαμβάνονταν και μαρτυρική κατάθεση που «εστερείτο της απαιτούμενης αντικειμενικότητας και αμεροληψίας » ,όπως αποδεικνύεται από την εκδοθείσα στη συνέχεια με αριθμό 455/V/ 2009 απόφαση της ΕΑ . Στην τελευταία αυτή απόφαση αναφέρεται στις σελ. 8- 9 ότι «..... Τόσο στο πλαίσιο της έγγραφης όσο και της προφορικής διαδικασίας προβλήθηκαν οι ακόλουθες ενστάσεις :.....β) από την εταιρία « ΑΠΟΛΛΩΝ » ένσταση κατά της κλήσης και συμμετοχής στη διαδικασία ως τρίτων των Γεωργίου Φλωρά Η ΕΑ κάνει δεκτές τις ως άνω υπό στοιχεία β) ,.....ενστάσεις ως προς τον Γεώργιο Φλωρά ,δεν λαμβάνει υπόψη της τα υποβληθέντα υπομνήματα της εταιρίας « ΦΛΩΡΑΣ » ,ούτε την κατάθεση του νομίμου εκπροσώπου της Γεωργίου Φλωρά» .Συνεπώς, το αποδεικτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε στην υπόθεση των αποκλειστικότητων δεν περιελάμβανε τη μαρτυρική κατάθεση του Γεωργίου Φλωρά , κατά της οποίας η προσφεύγουσα είχε υποβάλει ένσταση αντικειμενικότητας και μεροληψίας και συνεπώς αυτή δεν ελήφθη υπόψη και για την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης , όπως βάσιμα προβάλλει και η ΕΑ με την με αριθ. πρωτ 372/20.1.2010 έκθεση των

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

απόψεών της προς το Δικαστήριο. Επομένως ο αντίθετος ισχυρισμός της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί ως ουσία αβάσιμος.

42. Στο άρθρο 27 του ν. 703/1977 (άρθρα 6 παρ. 4 ν. 2296/1995 ΦΕΚ Α' 43, 26 περιπτ. 7 και 27 ν. 3373/2005) ορίζεται ότι : "1. Οι πληροφορίες, οι οποίες συλλέγονται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου, μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο για το σκοπό που επιδιώκεται με την αίτηση παροχής πληροφοριών, τον έλεγχο ή την ακρόαση. 2. ... 3. Όταν πρόκειται για απόρρητα στοιχεία, τα οποία έχουν σχέση με την εφαρμογή του νόμου, οι ως άνω υπάλληλοι, τηρούντες και γι' αυτά εχεμύθεια, ... τα ανακοινώνουν στον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού με έκθεση, επισυνάπτοντας και τα σχετικά στοιχεία. Η έκθεση αυτή και τα συνημμένα σε αυτή στοιχεία μπορούν να αποτελέσουν μέρος του φακέλου, ο οποίος υποβάλλεται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών και στο Συμβούλιο Επικρατείας, τα οποία αποβάλλουν έκτοτε τον απόρρητο χαρακτήρα τους. 4. ...". Εξάλλου, το άρθρ. 19 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ Β' 1890/29.12.2006) ορίζει τα εξής: «3. Τα συναφή με την υπόθεση στοιχεία που συλλέγει η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού κατά τη διερεύνηση αυτής αποτελούν τμήμα του φακέλου της υπόθεσης. 4. Τα πρόσωπα κατά των οποίων στρέφονται οι καταγγελίες ή τα οποία γνωστοποίησαν συγκέντρωση έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα μη απόρρητα στοιχεία του φακέλου μετά την κοινοποίηση της κλήτευσης κατά το άρθρο 8 παράγραφος 14 του ν.703/1977 .Κατ' εξαίρεση , αντίγραφα καταγγελιών λαμβάνονται από αυτά και πριν από την κοινοποίηση της κλήτευσης. Εφόσον η πρόσβαση σε έγγραφα ,που περιέχουν απόρρητα στοιχεία επιχειρήσεων ,είναι απολύτως αναγκαία για την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας ενός ή περισσότερων από τα πρόσωπα κατά των οποίων στρέφονται οι καταγγελίες ,μετά από αίτηση αυτών , ο Πρόεδρος με αιτιολογημένη απόφαση του παρέχει πρόσβαση στα έγγραφα αυτά εν όλω ή εν μέρει και μόνο στο καταγγελλόμενο πρόσωπο για την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας του οποίου κρίθηκε απολύτως αναγκαία η πρόσβαση στα

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

απόρρητα αυτά στοιχεία. 5. Τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που υπέβαλαν καταγγελία, έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα μη απόρρητα στοιχεία του φακέλου μετά την κοινοποίηση της κλήτευσης κατά το άρθρο 8 παράγραφος 14 του ν. 703/1977. 6. 7. Εφόσον για τη σύνταξη της εισήγησης του άρθρ. 20 παρ. 3 του παρόντος Κανονισμού, κρίνεται από τον Γενικό Εισηγητή αναγκαία η χρησιμοποίηση εγγράφων που περιέχουν απόρρητα στοιχεία επιχειρήσεων, για να στοιχειοθετηθεί μία παράβαση, τα στοιχεία αυτά ανακοινώνονται, βάσει του άρθρ. 27 παρ. 3 του Ν. 703/77, στον Πρόεδρο, ο οποίος αποφασίζει, για τα στοιχεία, τα οποία θα περιληφθούν στην εισήγηση, τα οποία έκτοτε αποβάλλουν τον απόρρητο χαρακτήρα τους.... 8. 9. 10.». Περαιτέρω, το άρθρο 27 παρ. 2 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16/12/2002 (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. 1001/01/2003), ορίζει τα εξής: Κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας που έχει κινήσει η Επιτροπή «διασφαλίζοντας πλήρως τα δικαιώματα υπεράσπισης των εμπλεκόμενων μερών, τα οποία έχουν δικαίωμα να αποκτούν γνώση του φακέλου της Επιτροπής, με την επιφύλαξη του εννόμου συμφέροντος των επιχειρήσεων για την προστασία του επιχειρηματικού απόρρητου. Το δικαίωμα πρόσβασης στο φάκελο δεν καλύπτει τις εμπιστευτικές πληροφορίες και τα έγγραφα εσωτερικής χρήσης της Επιτροπής ή των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών ...». Ο απόρρητος χαρακτήρας των εν λόγω εγγράφων επιβεβαιώνεται και από την υπ' αριθ. 2005/ c 325 / 07 Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «περί των κανόνων πρόσβασης στον φάκελο της υπόθεσης της Επιτροπής δυνάμει των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ». Από διατάξεις που παρατίθενται παραπάνω του άρθρου 27 του ν. 703/1977, του άρθρου 19 του Κανονισμού Λειτουργίας της Επιτροπής Ανταγωνισμού και του κανονισμού ΕΚ, συνάγεται ότι δικαίωμα γνώσης εγγράφων και στοιχείων του φακέλου της υποθέσεως έχουν κατ' αρχήν οι καταγγελλόμενες επιχειρήσεις, ώστε να μπορούν έτσι αυτές να ασκήσουν αποτελεσματικά το δικαίωμα αμύνης τους ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Εξάλλου, η Επιτροπή αυτή, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

της ενεργεί κατόπιν καταγγελίας αλλά και αυτεπαγγέλτως, χάριν πάντοτε του δημοσίου συμφέροντος, με σκοπό την προστασία του θεσμού του ελεύθερου ανταγωνισμού στην αγορά. Η πρόσβασή της δε στα απόρρητα έγγραφα και στοιχεία επιχειρήσεως, περιορίζεται μόνο στα απολύτως αναγκαία για την επίτευξη του πιο πάνω σκοπού. Τέτοια όμως στοιχεία (απόρρητα), που αφορούν την καταγγελλόμενη επιχείρηση ή οποιοδήποτε τρίτο, δεν μπορούν κατ' αρχήν να ανακοινωθούν στον καταγγέλλοντα ή σε άλλον που συμμετάσχει με έννομο συμφέρον στην διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής, εκτός αν αυτά περιληφθούν στο φάκελο της υποθέσεως και αποτελέσουν μέρος αυτού, μετά την ολοκλήρωση της εισηγήσεως, κατά τη διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής και, ακολούθως, ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας, αφότου και αποβάλλουν τον απόρρητο χαρακτήρα τους. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται , ότι η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού , τόσο στην Εισήγηση όσο και στο φάκελο, χαρακτήριζε αυθαίρετα απόρρητα έγγραφα προς αυτήν (συνολικά ή αποσπασματικά) ,γεγονότα και ισχυρισμούς τρίτων ή της καταγγέλλουσας, τα οποία δεν θα έπρεπε να είναι απόρρητα στερώντας της κατ' αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα για την αποτελεσματική άμυνά της . Ενδεικτικώς αναφέρει τον χαρακτηρισμό ως απορρήτου γι' αυτήν της επιχειρηματικής συμπεριφοράς της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ (με παραπομπή στις παραγράφους III (2) ,Πίνακας 7, IIIΓ1, V3.1 (6,7,8) , Πίνακας 2 (σε κεφάλαιο V.3.2.) και πίνακες ύψους εκπτώσεων επίσης σε κεφάλαιο V.3. στην με αριθμό πρωτ. 2343/7.4.2008 Εισήγηση) , καθώς και την απόκρυψη του γεγονότος ότι και οι άλλοι ανταγωνιστές της χονδρέμποροι (πέραν της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ), χρησιμοποιούσαν στις συναλλαγές τους είτε τους ίδιους , είτε παρόμοιους συναλλακτικούς όρους με αυτήν και μάλιστα ,ότι η εταιρία που πρώτη εμπνεύστηκε και εφάρμοσε τους όρους αυτούς ήδη από το έτος 1999 ήταν η χονδρεμπορική εταιρία ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΕ . Ο παραπάνω ισχυρισμός της προσφεύγουσας είναι απορριπτέος ως αβάσιμος , γιατί σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στην παρούσα σκέψη , κάποια ειδικότερα στοιχεία που θεωρήθηκαν ως

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

απόρρητα επιχειρήσεων , συμφωνητικά που περιελάμβαναν τους συναλλακτικούς και εμπορικούς όρους συνεργασίας μεταξύ των παραπάνω εταιριών στο τομέα της χονδρικής εμπορίας και διανομής ξενόγλωσσων βιβλίων ,αγορά στην οποία δραστηριοποιείται και η ΑΠΟΛΛΩΝ, εύλογα προκύπτει ότι αφορούσαν στον πυρήνα του επιχειρηματικού απορρήτου των εν λόγω εταιριών ,πληροφορίες που αποτελούν επαγγελματικά μυστικά ,η αποκάλυψη των οποίων θα μπορούσε να οδηγήσει σε σοβαρή βλάβη των επιχειρήσεων αυτών ,όπως βάσιμα προβάλλει και η Επιτροπή Ανταγωνισμού με τις απόψεις της προς το Δικαστήριο. Ειδικότερα τα άλλα στοιχεία που επικαλείται η ΑΠΟΛΛΩΝ και τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως απόρρητα αφορούν στις εκτιμήσεις της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ για τις πωλήσεις και τα μερίδια αγοράς της ίδιας και των ανταγωνιστών της ,σε επιχειρήματα και απόψεις που εξέφραζε σε υπομνήματά της η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και τέλος στο ποσοστό των εκπτώσεων που χορηγούσε και λάμβανε η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από εκδότες και χονδρεμπόρους και βιβλιοπωλεία. Εξάλλου η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να διατυπώσει τις απόψεις της επί των συμπερασμάτων της εισηγητικής εκθέσεως της ΓΔΑ , βάσει του περιεχομένου της εν λόγω εκθέσεως και των λοιπών στοιχείων του φακέλου της υποθέσεως τα οποία ήταν μη απόρρητα ,στα οποία είχε πρόσβαση. Τα εν λόγω δε στοιχεία περιελήφθησαν στη δικογραφία –αποβάλλοντας πλέον τον απόρρητο χαρακτήρα τους και ήδη η προσφεύγουσα με την κρινόμενη προσφυγή της προβάλλει ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου τις αντιρρήσεις της επί της ουσίας της υποθέσεως (βλέπε ΔΕΑ 604/2007).

43. Στο άρθρο 15 παρ. 2 του ν. 2690/1999 (Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας) ορίζονται τα εξής: « Αν η συζήτηση της υπόθεσης διαρκεί περισσότερες από μια συνεδριάσεις, η απόφαση λαμβάνεται από τα μέλη που μετέχουν στην τελευταία συνεδρίαση, αφού προηγουμένως, τα μέλη που δεν μετείχαν στις προηγούμενες συνεδριάσεις, ενημερωθούν πλήρως ως προς τα ουσιώδη σημεία των κατ` αυτές συζητήσεων. Η ενημέρωση πρέπει να προκύπτει από δήλωση των μελών αυτών, η οποία και καταχωρίζεται στα

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

πρακτικά». Εξάλλου, η τυχόν παραβίαση των δικαιωμάτων άμυνας αυτών σε βάρος των οποίων εκδίδεται απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, εξετάζεται μόνον αν είναι πιθανόν η διοικητική διαδικασία να είχε καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα, χωρίς το διαδικαστικό αυτό σφάλμα (ΔΕΚ Distillers Company κατά Επιτροπής, υποθ. 30/78, ΠΕΚ, 17.12.1991, υποθ. T-7/89 Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, ΠΕΚ, 15.3.2000, υποθ. T-25/95, Cimenteries CBR κατά Επιτροπής) βλέπε και ΔΕΑ 458/2011. Στο προοίμιο της προσβαλλόμενης απόφασης αναφέρεται ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνεδρίασε στις 3 Ιουλίου 2008, η σύνθεσή της και το θέμα της συνεδρίασης, καθώς και ότι η συζήτηση της υπόθεσης συνεχίσθηκε κατά τις επόμενες μνημονευόμενες 17 συνεδριάσεις της Ολομέλειας με την ίδια σύνθεση (από 24.7.2008 έως και 23.1.2009, οπότε και ολοκληρώθηκε η ακροαματική διαδικασία). Η σύνθεση αυτή ήταν πλην του Προεδρεύοντος: Χαράλαμπου Χρυσανθάκη, Νικόλαος Γεράσιμος Αριστέα Σινανιώτη, Φαίδων Στράτος, Ιωάννης Σαμέλης, Κυριάκος Μακαρώνας, Παναγιώτης Κανελλόπουλος, Ευθύμιος Πουρναράκης, Χρήστος Κωνσταντάτος, Γεωργία Μπεχρή – Κεχαγιόγλου και γραμματέας η Παναγιώτα Μούρκου. Ότι τα λοιπά τακτικά ή/και αναπληρωματικά αυτών μέλη της ΕΑ αν και προσκληθέντα δεν προσήλθαν λόγω δικαιολογημένου κωλύματος. Στη σελ. 3 της ίδιας απόφασης αναφέρεται εξάλλου, ότι μετά την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας και την εξέταση των μαρτύρων οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των ενδιαφερομένων μερών ζήτησαν και ο Πρόεδρος της Επιτροπής χορήγησε προθεσμία έως την 28^η Ιανουαρίου 2009, προκειμένου να υποβάλουν συμπληρωματικό υπόμνημα, ότι η Επιτροπή συνήλθε σε διάσκεψη στις 29 Ιανουαρίου 2009, την οποία και συνέχισε στις 2 Φεβρουαρίου 2009 και ολοκληρώθηκε στις 12 Φεβρουαρίου 2009. Αναφέρεται επίσης, ότι τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού που συμμετείχαν στη λήψη της παρούσας απόφασης δήλωσαν ότι έχουν ενημερωθεί πλήρως και αναλυτικώς για το σύνολο του φακέλου και του αποδεικτικού υλικού. Στη σελ.6 της απόφασης αναφέρεται ότι η ΕΑ συνήλθε σε διάσκεψη στις 8 Μαΐου 2009 και ολοκλήρωσε στις 22 Ιουλίου

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

2009 .Ότι τα μέλη της Ε.Α. που συμμετείχαν στη λήψη της παρούσας απόφασης δήλωσαν ότι έχουν ενημερωθεί πλήρως και αναλυτικώς για το σύνολο του φακέλου και του αποδεικτικού υλικού. Ότι η Επιτροπή κατά τη διάσκεψή της έλαβε υπόψη της όλα τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, την Εισήγηση της ΓΔΑ , τις απόψεις που εξέφρασαν προφορικώς και εγγράφως τα ενδιαφερόμενα μέρη στα υπομνήματά τους , όσα κατέθεσαν οι μάρτυρες που εξετάστηκαν κατά την ακροαματική διαδικασία ,πριν την έκδοση της υπ.αρ. 453/V/ 2009 αναβλητικής απόφασης της ΕΑ καθώς και το συλλεγέν αποδεικτικό υλικό της υπόθεσης που αφορούσε στην αυτεπάγγελτη έρευνα της ΓΔΑ ,σχετικά με τις συμβάσεις αποκλειστικών διανομών». Η προσφεύγουσα υποστηρίζει με το δικόγραφο των προσθέτων λόγων ότι στη συζήτηση της υποθέσεως της 3^{ης} Ιουλίου 2008 (αριθ.συν. 1323) και της 16^{ης} Οκτωβρίου 2008 (αριθ.συν. 1375) μεταξύ των υποβαλλόντων ερωτήσεις σε μάρτυρες, φέρεται να υπέβαλε ερωτήσεις και η καθηγήτρια Αλεξανδρίδου , η οποία όμως δεν μετείχε κατά τα ανωτέρω της σύνθεσης της Επιτροπής ,τόσο στην αρχική συζήτηση αλλά ούτε και στις επόμενες συζητήσεις της υπόθεσης ούτε και αναφέρεται οπουδήποτε στην απόφαση ως συμμετέχουσα μεταξύ των μελών της Ε.Α. η οποία εξέδωσε την απόφαση. Τούτο κατά την προσφεύγουσα συνιστά προφανή και βαρύτατη παράβαση του Κανονισμού Λειτουργίας της Ε.Α. ,αφού πρόσωπο που δεν συμμετείχε εξ υπαρχής στη σύνθεση ,αλλά και στις υπόλοιπες συνεδριάσεις της ΕΑ φέρεται να υπέβαλε κατά τα αναφερόμενα στα οικεία πρακτικά ερωτήσεις στους διαδίκους. Ο ισχυρισμός της αυτός αβασίμως προβάλλεται, δεδομένου ότι όταν η συζήτηση της υπόθεσης διαρκεί περισσότερες από μια συνεδριάσεις, η απόφαση λαμβάνεται από τα μέλη που μετέχουν στην τελευταία συνεδρίαση και έχουν ενημερωθεί πλήρως και αναλυτικώς ,για το σύνολο του φακέλου και του αποδεικτικού υλικού, όπως και έγινε στην προκειμένη περίπτωση, μεταξύ δε των μελών που έλαβαν την απόφαση ,δεν συμπεριλαμβάνεται η καθηγήτρια Αλεξανδρίδου . Ειδικότερα δε , η προσφεύγουσα, δεν υποστηρίζει ότι η διαδικασία ενώπιον της Ε.Α. θα είχε

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα αν δεν είχε εμφανισθεί στις δύο προαναφερόμενες συνεδριάσεις της Ε.Α η εν λόγω καθηγήτρια και δεν είχε υποβάλλει τις ερωτήσεις που υπέβαλε.

44. Οι διατάξεις του άρθρου 13^α του ν.703/1977 ορίζουν ότι : «οι αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού οι οποίες προβλέπονται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου ,πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένες ».

Από τις διατάξεις του άρθρου 79 του Κ Δοικ Δικ (ν. 2717/1999 ΦΕΚ Α΄ 97) συνάγεται ότι τα διοικητικά δικαστήρια, επιλαμβανόμενα διοικητικής διαφοράς ουσίας, είναι αρμόδια, όταν κρίνουν βάσιμη προσφυγή κατά διοικητικής πράξεως, με την οποία η διοικητική αρχή έχει αποφανθεί επί της ουσίας της υποθέσεως, να προβαίνουν περαιτέρω στην τελική διαμόρφωση του ουσιαστικού περιεχομένου του σχετικού δικαιώματος προς το σκοπό πλήρους ρυθμίσεως της διαφοράς και αποφυγής αναπομπών στη Διοίκηση και παρατάσεων της εκκρεμότητας ,στις σχέσεις μεταξύ της τελευταίας και των πολιτών. Ειδικότερα, όταν τα διοικητικά δικαστήρια διαπιστώσουν ότι η προσβληθείσα διοικητική πράξη στερείται της προσήκουσας αιτιολογίας σχετικά με τη συνδρομή ή μη των προϋποθέσεων εκδόσεώς της, οφείλουν να μην περιορίζονται σε ακύρωση αυτής ως αναιτιολόγητης και αναπομπή της υποθέσεως στη Διοίκηση, αλλά να προχωρούν σε κρίση επί της ουσίας της διαφοράς, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί με τις διαπιστώσεις της Διοικήσεως περί της συνδρομής ή μη των νομίμων προϋποθέσεων και τα προβαλλόμενα με την προσφυγή παράπονα, αναπληρώνοντας τις ελλείψεις της αιτιολογίας δια των κατά την εκτίμησή τους διαπιστώσεων, προς τον σκοπό όπως διαμορφώσουν τελικώς με την απόφασή τους την ένδικη έννομη σχέση αναλόγως του ,κατά περίπτωση, ουσιαστικού περιεχομένου του σχετικού δικαιώματος. Η ανωτέρω δε εξουσία των διοικητικών δικαστηρίων πάντοτε εντός των ορίων αφενός των αιτημάτων της προσφυγής, αφετέρου των περιεχομένων στην προσβληθείσα διοικητική πράξη διαπιστώσεων περί της συνδρομής ή μη των αναγκαίων δια την έκδοση της προϋπόθεσης (πρβλ. ΣΤΕ 5212, 1026/1983, 1549, 3359/1987, 580/1992 κ.ά.). Επομένως, αφού τα

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

διοικητικά δικαστήρια εξετάζουν εκ νέου την υπόθεση τόσο κατά το νόμο όσο και κατ' ουσίαν, λόγοι που προβάλλονται με την προσφυγή για αναιτιολόγητο, όσον άλλωστε και για πλάνη περί τα πράγματα και υπέρβαση των άκρων ορίων της διακριτικής εξουσίας της διοικήσεως, είναι αλυσιτελείς (πρβλ. ΣΤΕ 2625/1999). Οι παραπάνω διατάξεις του άρθρου 97 του Κ Διοικ Δικ ,όπως ερμηνεύθηκαν, εφαρμόζονται και επί των διαφορών που απορρέουν κατά την εφαρμογή των διατάξεων του ν. 703/1977, σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 1 αυτού (όπως ισχύει), οι οποίες εισάγονται προς εκδίκαση με προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 1 (όπως ισχύει) του ίδιου νόμου. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται , ότι η προσβαλλόμενη απόφαση στερείται παντελώς αιτιολογίας. Ο ισχυρισμός της αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Αυτό γιατί η προσβαλλόμενη απόφαση ,σύμφωνα με το σκεπτικό της, προβαίνει σε ανάλυση της δομής της αγοράς του ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου , στην οριοθέτηση αυτής (χονδρική εμπορία και διανομή ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων περιλαμβανομένων και των σχετικών οπτικοακουστικών μέσων που τα συνοδεύουν) , αφού έλαβε υπόψη τη φύση του προϊόντος ,το αν υπάρχουν υποκατάστατα προϊόντα , τις αντιλήψεις των καταναλωτών και την ιδιομορφία γενικώς του κλάδου , προσδιόρισε δε ως σχετική γεωγραφική αγορά την Ελληνική επικράτεια , λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτή απευθύνεται σε ελληνόφωνους δυνητικούς σπουδαστές ξένης γλώσσας . Στη συνέχεια προέβη σε διαπιστώσεις περί δυνατότητας καταχρηστικής εκμετάλλευσης από την ΑΠΟΛΛΩΝ και την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως , στην απαρίθμηση των εμπορικών όρων και προτάσεων συνεργασίας που επέβαλλαν οι δύο παραπάνω εταιρίες στους αντισυμβαλλομένους τους χονδρεμπόρους και βιβλιοπώλες , στους οποίους όρους και προτάσεις των δύο εταιριών διαπιστώνει ομοιομορφία . Κατόπιν λαμβάνει υπόψη τη νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων και την πρόσφατη απόφαση του Πρωτοδικείου των ΕΚ - υπόθεση Airtours όσον αφορά τα κριτήρια που αυτή θέτει για τη συνδρομή κατάστασης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης ,

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

παρακωλύουσας σε σημαντικό βαθμό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό , στα οποία κριτήρια υπάγει τα πραγματικά περιστατικά της κρινόμενης υπόθεσης , προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη στοιχείων που επιβεβαιώνουν τα κριτήρια που έθεσε η προαναφερόμενη απόφαση . Τέλος υπάγει τα πραγματικά περιστατικά που δέχτηκε ως συντρέχοντα στον προσήκοντα νομικό κανόνα και επιβάλλει τις κυρώσεις . Επομένως ,η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού , η οποία επιβάλλεται από τις παραπάνω διατάξεις του άρθρου 13^α του ν.703/1977 και συνεπώς πρέπει να υπάρχει, έστω και συνοπτικώς στο σώμα της απόφασης, στην προκείμενη περίπτωση είναι κατ' αρχάς ειδική , νόμιμα δε περαιτέρω συμπληρώνεται από την Εισήγηση της ΓΔΑ (υπ' αρ. πρωτ. 2343/7.4.2008) και τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης. Εξάλλου , στην προκείμενη περίπτωση που το Δικαστήριο έχει εξουσία να εξετάσει την κρινόμενη διαφορά κατά το νόμο και την ουσία , ο πιο πάνω λόγος, εκτός από αβάσιμος ,είναι και αλυσιτελής.

45. Ειδικότερα , ο επί μέρους ισχυρισμός της προσφεύγουσας , ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αντιφάσκει , δεχόμενη ότι δεν συντρέχει εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ αυτής και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, στη συνέχεια όμως διαπιστώνει την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, εν ανυπαρξία εναρμονισμένης πρακτικής και της αποδίδει συμπεριφορά , που για να υφίσταται, θα έπρεπε να έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη , είτε απόφασης είτε τουλάχιστον εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ αυτής και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, είναι αβάσιμος. Καθόσον, τόσο από την προσβαλλόμενη απόφαση , όσο και από την εισηγητική έκθεση της ΓΔΑ προς την Επιτροπή Ανταγωνισμού , προκύπτει αδιαμφισβήτητα ότι η τελευταία , δεν θεμελίωσε την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής των εν λόγω δύο εταιριών ή στην ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ τους. Τη στήριξε στην ολιγοπωλιακή αλληλεξάρτηση ,που συνιστά τον αναγκαίο σύνδεσμο (διασύνδεση) μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου που απαιτείται για την κατάφαση της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. (βλ. σκέψη

17 της παρούσας) και προκύπτει από την εκτίμηση της θέσης της προσφεύγουσας και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ στη σχετική αγορά κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα, του εύρους του φάσματος των προϊόντων που προσφέρουν οι δύο εν λόγω επιχειρήσεις που είναι παρόμοιο, τις δράσεις αυτών σε συνάρτηση μεταξύ τους και υπό το πρίσμα των συμβάσεων κεντρικής διάθεσης και των συμβάσεων αποκλειστικής διάθεσης που έχουν συνάψει με εκδοτικούς οίκους, της δομής της αγοράς εν προκειμένω, που είναι δομημένη σε δίκτυα και αποκλειστικότητες, βασικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι η διαφάνεια και στην αποχρώσα ομοιομορφία της συμπεριφοράς της προσφεύγουσας και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ η οποία με την πάροδο των ετών κατέληγε ακόμη και σε σύμπτωση (δηλαδή ίδια γραμμή δράσης) έτσι ώστε να στοιχειοθετείται η ύπαρξη ενός ολιγοπωλίου με δεδομένα τα μικρά μερίδια αγοράς των υπολοίπων ανταγωνιστών και των μεταξύ των δύο αυτών επιχειρήσεων οικονομικών δεσμών. Έλαβε δε υπόψη ότι η ύπαρξη συμφωνίας δεν είναι απαραίτητη για τη διαπίστωση ότι συντρέχει συλλογική δεσπόζουσα θέση, (βλ. Δικαστήριο ΕΚ με την απόφασή του της 16^{ης} Μαρτίου 2000 *Compagnie maritime belge* και Πρωτοδικείο υπόθεση *Airtours*). Στο πλαίσιο δε αυτό, όπως αναφέρει και η Επιτροπή με τις απόψεις της προς το Δικαστήριο, οι όροι «κοινή πολιτική», «κοινή γραμμή δράσης», «εναρμονισμένη συμπεριφορά», «ομοιόμορφη πρακτική» και άλλοι συναφείς τους οποίους χρησιμοποίησε η Επιτροπή για να περιγράψει τις πρακτικές των καθ' ων εταιριών, σε καμιά περίπτωση δεν υπονοούσαν την ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής κατά το άρθρο 1 του ν.703/1777.

46. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι ουδέποτε έχει υπάρξει διεθνώς νομολογιακό προηγούμενο που να έχουν καταδικαστεί δύο ή περισσότερες εταιρίες για Συλλογική Δεσπόζουσα Θέση (καταχρηστική εκμετάλλευση) χωρίς να έχει προηγουμένως διαπιστωθεί ότι είχαν συγχρόνως παραβιάσει το άρθρο 81 (1) της ΣυνΕΚ με μεταξύ τους συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική, όπως δέχτηκε η ΕΑ διαστρεβλώνοντας τη νομολογία και το Κείμενο Διαβούλευσης του 2005 της ΕΕ για το άρθρο 82 Συνθ.ΕΚ, κεί-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

μενο το οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακάλεσε μετά από έντονη κριτική, αφαιρώντας τελικώς παντελώς την αναφορά στη συλλογική δεσπόζουσα θέση από το κείμενο που εξέδωσε τον Φεβρουάριο του έτους 2009 για την εφαρμογή του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ . Προς ενίσχυση του ισχυρισμού της παραπέμπει στο βιβλίο της Αγγελικής Κανελλοπούλου «Η Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού » Νομική Βιβλιοθήκη 2008 ,σελ. 168- 169 υποσ 39 . Ο ισχυρισμός της αυτός απορρίπτεται ως αβάσιμος. Καθόσον δεν υπάρχει νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων, ούτε άλλωστε επικαλείται κάτι σχετικό η προσφεύγουσα , που να ακυρώνεται πρόστιμο γιατί δεν εφαρμόζεται το άρθρο 82 ΣυνΕΚ στην περίπτωση της κατάχρησης κοινής δεσπόζουσας θέσης , ενόψει και της προαναφερθείσας νομολογίας. Εξάλλου το ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωση που εξέδωσε, 2009/C45/02 - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρο 82 Συνθ.ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις, όρισε ότι αυτές αφορούν μόνο καταχρήσεις επιχειρήσεων που κατέχουν μεμονωμένα δεσπόζουσα θέση , αφενός μεν δεν σημαίνει ότι αυτό εμποδίζει την Ε Ε να ανακοινώσει κάποια άλλη στιγμή κατευθύνσεις και για την περίπτωση επιχειρήσεων που κατέχουν κοινή δεσπόζουσα θέση , αφετέρου οι Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής για την ερμηνεία των κανόνων του Κοινοτικού Δικαίου δεν δεσμεύουν το παρόν Δικαστήριο καθόσον η αυθεντική ερμηνεία των κανόνων του Κοινοτικού Δικαίου γίνεται από τα Κοινοτικά Δικαστήρια .

47. Η προσφεύγουσα προβάλλει τον ισχυρισμό ,ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνομολογεί ότι το Πρωτοδικείο των Ε.Κ. στην απόφασή του (Airtours) που έθεσε τρία κριτήρια για τη θεμελίωση της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, όρισε τη συλλογική δεσπόζουσα θέση ως την κατάσταση όπου « ενόψει των συνθηκών της αγοράς τα μέλη του ολιγοπωλίου αναγνωρίζουν τα κοινά τους συμφέροντα και θεωρούν εφικτό , οικονομικά δυνατό και προτιμητέο να υιοθετήσουν σε μόνιμη βάση μια κοινή πολιτική στην

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

αγορά.....» , όμως « η κοινή πολιτική στη αγορά » δεν θα μπορούσε παρά να είναι αποτέλεσμα είτε συμφωνίας είτε τουλάχιστον ρητής ή σιωπηρής συνειδητής εναρμόνισης της στρατηγικής συμπεριφοράς των ολιγοπωλητών , οπότε θα είχαμε αναντίρρητα « εναρμονισμένη πρακτική » μεταξύ τους , γεγονός που διαπιστώθηκε από την Ε.Α. ότι δε συνέτρεχε στην περίπτωση της (ΑΠΟΛΛΩΝ) , αφού έκρινε ότι δεν υπήρχε ούτε εναρμονισμένη πρακτική , ούτε συμφωνία για την τήρηση κοινής στρατηγικής μεταξύ της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ. Ο ισχυρισμός της αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος , σύμφωνα με τη νομολογία και όσων έγιναν δεκτά στις σκέψεις 17 και 45 της παρούσας απόφασης .

48. Η προσφεύγουσα προβάλλει τον ισχυρισμό ,ότι είναι παγκοίνως αποδεκτό , σε μια ολιγοπωλιακή ,όπως την χαρακτηρίζει η Επιτροπή Ανταγωνισμού αγορά ,ο παραλληλισμός και η ομοιομορφία της συμπεριφοράς των μελών του ολιγοπωλίου όχι μόνον είναι συνήθης αλλά έχει τύχει της ρητής αποδοχής του ΔΕΚ (υπόθεση Wood Pulp II) όπου το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι «16. παρότι το άρθρο 85 (ήδη 81) της Συνθήκης απαγορεύει οποιαδήποτε μορφή συμπαιγνίας η οποία στρεβλώνει τον ανταγωνισμό ,δεν στερεί από τις επιχειρήσεις το δικαίωμα να προσαρμόζονται ευφυώς στην υφιστάμενη και αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους » . Ο ισχυρισμός της αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Γιατί, σύμφωνα με το Πρωτοδικείο των Ε Κ - απόφαση του Πρωτοδικείου των Ε.Κ. της 7^{ης} Οκτωβρίου 1999 T-228 /97 , Irish Sugar plc κατά Επιτροπής (σελ. 23 σκέψη 112) « ναι μεν η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσεως δεν αφαιρεί από την επιχείρηση που βρίσκεται στη θέση αυτή το δικαίωμα να διαφυλάσσει τα εμπορικά συμφέροντά της οσάκις αυτά απειλούνται ,η επιχείρηση δε αυτή έχει την ευχέρεια ,σε λογικό μέτρο να προβαίνει σε πράξεις που κρίνει πρόσφορες προς την προστασία των συμφερόντων της ,πλην όμως δεν μπορούν να γίνουν δεκτές ενέργειες ,όταν αποσκοπούν στην ενίσχυση της δεσπόζουσας αυτής θέσεως και στην καταχρηστική εκμετάλλευσή της ». Επίσης « η ομοιομορφία της ολιγοπωλιακής συμπεριφοράς καθεαυτήν δεν ε-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

λέγχεται για καταχρηστικότητα. Ελέγχονται εντούτοις πρακτικές ολιγοπωλητών που διευκολύνουν την ομοιομορφία της συμπεριφοράς τους ακόμη και αν αυτές δεν οφείλονται σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική των ολιγοπωλητών, όταν στο πλαίσιο μιας στάθμισης συμφερόντων και με την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, προκύπτει ότι οι εν λόγω συμπεριφορές μάλλον περιορίζουν τον ανταγωνισμό παρά υπαγορεύονται από την ανάγκη των ολιγοπωλητών να ανταποκριθούν στις ιδιομορφίες της αγοράς και να εξυπηρετήσουν τα εύλογα επιχειρηματικά συμφέροντά τους» (Βλ. Τζουγανάτο Ολιγοπώλιο και συλλογική δεσπόζουσα θέση στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού εκδ.Νομική Βιβλιοθήκη σελ.108) .

49. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού με την προσβαλλόμενη απόφασή της έχει παρερμηνεύσει την πάγια νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων για την αυθεντική ερμηνεία της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και εν προκειμένω των άρθρων 81 και 82 .

Σημειωτέον όμως ότι, στην προκείμενη περίπτωση η επιβολή σε βάρος της προσφεύγουσας των κυρώσεων με την προσβαλλόμενη απόφαση, όπως αναφέρεται σε προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως, δεν έχουν επιβληθεί για παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81 της ΣυνΕΚ αλλά εκείνων του άρθρου 82 της ΣυνΕΚ . Επομένως κατά το σκέλος αυτό ο ισχυρισμός της πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

50. Περαιτέρω, και ειδικότερα για τη στοιχειοθέτηση της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης (σε σχέση με την κατάχρηση του άρθρου 82 της ΣυνΕΚ) η προσφεύγουσα προβάλλει, απουσία οικονομικών δεσμών μεταξύ της ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και έλλειψη δράσεως ως «συλλογική οντότητα» . Ισχυρίζεται, ότι αν και η Επιτροπή Ανταγωνισμού αναγνωρίζει την αναγκαιότητα συνδρομής οικονομικών ή άλλων δεσμών μεταξύ των επιχειρήσεων ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, οι οποίοι πρέπει να είναι τέτοιας έντασης και φύσης ώστε να επιτρέπουν στις εν λόγω επιχειρήσεις να εμφανίζονται και να δρουν στην αγορά ως « συλλογική οντότητα » (Κεφάλαιο VI

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

,Διαπιστώσεις παρ.5,σελ 17 και παρ.7 και 8 σελ 18-20 της απόφασης) , αρκείται απλώς να αναφέρει ότι η ΑΠΟΛΛΩΝ έχει «οικονομικούς δεσμούς » με την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, χωρίς να αποδεικνύει σε κανένα απολύτως σημείο της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι οι οικονομικοί αυτοί δεσμοί είναι τέτοιας έντασης και φύσης ,ώστε οι εν λόγω επιχειρήσεις να ενεργούν στην αγορά ως συλλογική οντότητα και μάλιστα ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές τους , από τους πελάτες τους και τους καταναλωτές όπως απαιτεί η νομολογία των Κοινοτικών Δικαστηρίων . Ότι σύμφωνα με το ΔΕΚ (υπόθεση Almelo C-393/ 92) η σπουδαιότητα του δεσμού μεταξύ των εταιριών πρέπει να είναι το στοιχείο που οδηγεί στην κοινή συμπεριφορά και όχι άλλοι παράγοντες ,όπως π.χ. απλώς η δομή της αγοράς. Ότι αντίθετα η Επιτροπή όμως αορίστως αναφέρει ότι « Μεταξύ δε των δύο καθ' ων , υφίστανται οικονομικοί δεσμοί αφού η μία επιχείρηση αποτελεί προμηθευτή της άλλης , ενώ μάλιστα ,ενίοτε υπάρχει αμφίδρομη ευνοϊκή μεταχείριση στους όρους προμήθειας (μεγαλύτερες εκπτώσεις) » χωρίς μάλιστα καμία απολύτως αιτιολογία ή αναφορά σε αποδεικτικά μέτρα ως προς την τελευταία αιτίαση για ευνοϊκή συμπεριφορά . Ότι ο ισχυρισμός περί υπάρξεως οικονομικών δεσμών ακόμα και αν ήθελε υποτεθεί αληθής , σε καμία περίπτωση δεν αρκεί να θεμελιώσει το προαπαιτούμενο του νόμου για την ύπαρξη ΣΔΘ ,ότι δηλαδή πρέπει να υπάρχουν τέτοιοι οικονομικοί δεσμοί μεταξύ της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ώστε να ενεργούν από κοινού και να παρουσιάζονται στην αγορά ως συλλογική οντότητα. Ότι τέτοιοι οικονομικοί δεσμοί θα υπήρχαν, αν υπήρχαν συμφωνίες αποκλειστικής συνεργασίας /προμήθειας μεταξύ των δύο επιχειρήσεων ή και αν συμμετείχε η μία εταιρία στο κεφάλαιο της άλλης ή και εκπροσωπούσε η μία στα διοικητικά συμβούλια της άλλης ή και υπήρχαν αμοιβαίες παρεμβάσεις κατά τη λήψη αποφάσεων δεν υπάρχουν όμως στην προκείμενη περίπτωση. Σύμφωνα όμως με τη νομολογία που ακολουθείται από τα Δικαστήρια των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και έχει παρατεθεί πιο πάνω (σκ. 11- 17 και 45 της παρούσας αποφάσεως) ,στην έννοια του οικονομικού δεσμού, που απαιτείται να υπάρχει μεταξύ των επιχει-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ρήσεων για τη στοιχειοθέτηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης , εμπίπτει και η σχέση αλληλεξάρτησης που υπάρχει μεταξύ των μελών ενός περιορισμένου ολιγοπωλίου (ολιγοπωλιακή αλληλεξάρτηση) και συνιστά τον αναγκαίο σύνδεσμο μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου ,που απαιτείται, για την κατάφαση της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Αφού λοιπόν διαπιστωθεί η ύπαρξη οικονομικών δεσμών ή διασυνδέσεων ή διαρκώς ίδια δράση μεταξύ των επιχειρήσεων , αρκεί για τη στοιχειοθέτηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Μεταξύ δε της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ υπάρχει οικονομική αλληλεπίδραση καθόσον ο ένας είναι προμηθευτής και αντιστοίχως πελάτης του άλλου . Από στοιχεία δε που έχει στη διάθεσή της η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού , οι εκπτώσεις που παρέχονται το έτος 2001 στην ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από την ΑΠΟΛΛΩΝ ,σύμφωνα με την με αριθ. πρωτ. 3845/30.6.2006 επιστολή της δεύτερης , συγκριτικά με το ύψος των εκπτώσεων ανά κλίμακα τζίρου προς όλους τους λοιπούς χονδρεμπόρους , είναι όχι μόνο οι υψηλότερες για κάθε εκδοτικό οίκο ,αλλά σε 10 εκδοτικούς οίκους (επί συνόλου 14) η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ έλαβε 16% υψηλότερη έκπτωση από τη μέγιστη έκπτωση που παρείχε η ΑΠΟΛΛΩΝ στους λοιπούς χονδρεμπόρους (βλ. σελ. 38 -39 Εισηγήσεως ΓΔΑ) . Επίσης στον Απολογισμό έτους 2002 που υπογράφεται από το (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ, (...),με ημερομηνία 18.8.2003 στη σελίδα 15 αναφέρονται «.....Σε ότι αφορά τις πωλήσεις των χονδρεμπόρων σε Longman , ενδιαφέρον παρουσιάζει η εκ μέρους του ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ ανάθεση των αγορών του από την ΑΠΟΛΛΩΝ στον ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ ,κάτι που μας στοιχίζει στο επίπεδο του Μικτού Κέρδους μια και για τον ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ προβλέπονται υψηλότερες εκπτώσεις.....» (βλ. σελ. 35 υπ.70 Εισηγήσεως ΓΔΑ). Από τα παραπάνω προκύπτει δηλαδή , μια διαχρονική διασύνδεση μεταξύ τους, που συνίσταται στην ευνοϊκή μεταχείριση της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από την ΑΠΟΛΛΩΝ με αμφίδρομα αποτελέσματα προς την τελευταία όπως π.χ. μη απώλεια των αγορών του προαναφερόμενου χονδρέμπορα , της εταιρίας Κ. Σ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ Ο.Ε (βλ .πίνακα εταιριών χονδρικού εμπορίου σελ 52 Εισηγήσεως ΓΔΑ) . Με τον παραπάνω τρόπο

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

διεκδικούσαν μερίδιο αγοράς από τους λοιπούς χονδρεμπόρους (προσφέροντας εκπτώσεις καλύτερες μεν από την ΑΠΟΛΛΩΝ μέσω της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , αλλά προφανώς και καλύτερες από τους άλλους χονδρεμπόρους που αγόραζαν από την ΑΠΟΛΛΩΝ με μικρότερες εκπτώσεις από αυτές που αγόραζε η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από την τελευταία), με σκοπό των αποκλεισμό των άλλων χονδρεμπόρων από την εν λόγω αγορά . Με κέρδος δε και για τις δύο εταιρίες (ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ), τόσο από τις αυξημένες πωλήσεις όσο και από την περαιτέρω ενίσχυσή τους στην αγορά αυτή , αφού δεν θα υπάρχει αποτελεσματικός ανταγωνισμός και θα δύνανται να αυξήσουν τις τιμές όπως θέλουν. Επομένως ο ισχυρισμός αυτός της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος .

51. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν έχουν ληφθεί υπόψη με την προσβαλλόμενη απόφαση όλοι οι ισχυρισμοί και τα αποδεικτικά μέσα τόσο της ΑΠΟΛΛΩΝ όσο και της εταιρίας ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ σε σχέση με το γεγονός, ότι οι μεταξύ τους σχέσεις , όχι απλώς δεν ήταν ευνοϊκές ή άλλως ιδιαίτερες , αλλά αντιθέτως ήταν χείριστες. Συγκεκριμένα ότι δεν έχουν ληφθεί υπόψιν οι μαρτυρικές καταθέσεις των (...) (...) (...) αλλά ούτε και οι συνταχθείσες ένορκες βεβαιώσεις τις οποίες προσκόμισε η προσφεύγουσα στην ΕΑ ,των εκδοτών (...) (ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ – βιβλιοπωλείο), (...) (ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ –Βιβλιοπωλείο και εκδόσεις), (...) (ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ – Βιβλιοπωλείο) και (...) (ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ -εκδοτικός οίκος) στις οποίες βεβαίωναν ότι μεταξύ της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ επικρατούσε και επικρατεί εντονότατος ανταγωνισμός .Ο ισχυρισμός της αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, γιατί όπως αναφέρεται στην με αριθ. πρωτ. 2343/7.4.2008 Εισηγήση της ΓΔΑ έχουν ληφθεί υπόψη (βλ. σελ 75 αυτής) προκύπτει δε και από το πραγματικό της εισηγήσεως της ΓΔΑ αλλά και από την προσβαλλόμενη απόφαση , σελίδα 7 .

52. Ειδικότερα , ως προς το θέμα των μεταξύ τους σχέσεων (της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ), που χαρακτηρίζονται από την προσφεύγουσα «χείριστες » και σχετικά με την απόδειξη , ότι δεν υπήρξε σε

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

καμιά περίπτωση «κοινή γραμμή πλεύσης» στην αγορά ούτε « κοινή εμφάνισή τους» προς τρίτους, ώστε να εμφανίζονται ως « συλλογική οντότητα» , ισχυρίζεται ότι υπάρχει έντονος ανταγωνισμός μεταξύ τους ,όπως προκύπτει από τις παραπάνω μαρτυρικές καταθέσεις ,τις ένορκες βεβαιώσεις και την εχθρική αλληλογραφία μεταξύ της και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ.

Όμως, σύμφωνα με την υπόθεση TACA ,απόφαση 191/98 σκ. 653-656 «υφίσταται συλλογική δεσπόζουσα θέση ακόμη και στην περίπτωση ενός ενδεχόμενου ανταγωνισμού μεταξύ των μερών και συνεπώς δεν είναι αναγκαίο οι επιχειρήσεις να ενεργούν στην υπό εξέταση αγορά ως ενιαίος οικονομικός φορέας για να κατέχουν συλλογικά δεσπόζουσα θέση ».

Επομένως , είναι δυνατόν αφενός μεν η υιοθέτηση από την προσφεύγουσα επί μακρόν της ίδιας γραμμής δράσεως στην αγορά με την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, ως προς τον τρόπο και τους όρους βάσει των οποίων χορηγούνται οι πιστώσεις προς τους πελάτες τους , αφετέρου δε να υφίσταται ανταγωνισμός μεταξύ τους , όπως π.χ. στις διαπραγματεύσεις με τους εκδότες ,που ανταγωνίζεται ο ένας τον άλλον προκειμένου να του πάρει τις κεντρικές διαθέσεις των τίτλων των διαφόρων εκδοτών « χτυπώντας προσφορές » ,όπως αναφέρεται μεταξύ άλλων στην υπ' αρ. 5.426/2006 ένορκη βεβαίωση ενώπιον του συμβ/φου Θεσσαλονίκης Εμμανουήλ Μαντζουρίδη , του (...) . Συνεπώς ο εν λόγω ισχυρισμός απορρίπτεται ως αβάσιμος. Ο ισχυρισμός της δε , ότι ο (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ (...) κατέθεσε ότι υπήρξε δυσμενής μεταχείριση της εταιρίας ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από την προσφεύγουσα , εφόσον ο όρος που έθετε στους χονδρεμπόρους για μείωση των εκπτώσεων σε περίπτωση πρόσθετης παραγγελίας άνω του + 20% της αρχικής , εφαρμοζόταν αυστηρά μόνο στην εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ (βλ πρακ Συνεδρίασης 22.12.2008 σελ 38), απορρίπτεται ως αναπόδεικτος, εφόσον η προσφεύγουσα δεν επικαλείται εν προκειμένω, συγκεκριμένα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία πλην της εν λόγω μαρτυρίας. Ακόμη ισχυρίζεται σχετικά η προσφεύγουσα **α)** Ότι παρατηρείται συνεχής μετατόπιση πελατείας μεταξύ των δύο εταιριών, γεγονός ασυμβίβαστο με την ύπαρξη ΣΔΘ ,όπου για τους πελάτες /

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

καταναλωτές είναι αδιάφορο με ποια επιχείρηση θα συμβληθούν, λόγω της πανομοιότυπης εμπορικής και των προσφερομένων όρων . Ότι ως παραδείγματα μετατόπισης πελατείας ενδεικτικά αναφέρθηκαν από την (...) ((...) της εταιρίας ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) τα βιβλιοπωλεία Ιανός, Μαλλιάρης και Τσαμαντάκης (βλ. πρακ.Συνεδρίασης 21.11.2008 σελ. 14) . Από την ανάγνωση όμως των εν λόγω πρακτικών προκύπτει ότι η μάρτυς (...) κατέθεσε ότι « Π. Νιάδης (δικηγόρος της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ): - Μπορείτε να μας πείτε συγκεκριμένα παραδείγματα μετατόπισης πελατείας διαχρονικά μεταξύ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και ΑΠΟΛΛΩΝ στο πλαίσιο αυτού του ανταγωνισμού ; (...): - Ναι . Ένα παράδειγμα είναι ο ΙΑΝΟΣ Υπήρξαν χρονιές που δεν δούλεψε καθόλου μαζί μας. Για παράδειγμα το 2004δεν είχε δούλεψει καθόλου μαζί μας . Ο ΜΑΛΙΑΡΗΣ κι' αυτός. Υπήρξαν χρονιές που δεν δούλεψε καθόλου ..., δηλαδή ο τζίρος μας πρέπει να περιορίστηκε στις 4-5.000 .Θεωρώ ότι αυτά πήγαν κάπου αλλού. Τώρα δεν μπορώ να ξέρω αν πήγε στον ΑΠΟΛΛΩΝΑ ή αν πήγε κάπου αλλού , πάντως σαφέστατα και αντίστοιχα κι εμείς παίρνουμε κάποιους πελάτες για παράδειγμα ο Τσαμαντάκης , κάποιες χρονιές δούλεψε περισσότερο μ' εμάς , που αυξήθηκε πολύ ο τζίρος του » . Ενόψει της παραπάνω καταθέσεως της μάρτυρας , ότι δεν ξέρει που πήγε ο τζίρος της τις χρονιές που δεν δούλεψε με τους προαναφερόμενους πελάτες, ενώ αόριστα αναφέρει ότι κάποιες χρονιές ο Τσαμαντάκης δούλεψε περισσότερο με αυτούς, ο ισχυρισμός αυτός της προσφεύγουσας , πρέπει να απορριφθεί ως αναπόδεικτος. **β)** Σε ότι αφορά τις πωλήσεις χονδρεμπόρων προς χονδρεμπόρους , τόσο ο μάρτυρας της καταγγέλλουσας (...) όσοι και ο (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ κατέθεσαν, ότι κατά το διάστημα που η ΑΠΟΛΛΩΝ είχε την συναποκλειστικότητα του οίκου MacMillan Heinemann μαζί με την εταιρία του Γεωργίου , η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ πότε αγόραζε από τη μία εταιρία και πότε από την άλλη και συγκεκριμένα το 1999 , 2001 ,2002 ,2004 και 2005 αγόρασε από τον Γεωργίου ,ενώ το 2000 ,2003 και 2006 από την ΑΠΟΛΛΩΝ και ότι το γεγονός αυτό καταδεικνύει όχι μόνο τη μετατόπιση πελατείας αλλά και την έλλειψη οποιασδήποτε ιδιαίτερης σχέσης της προσ-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

φεύγουσας με την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ (βλ.πρακτικά Συνεδρίασης της 17.10.2008 σελ. 43-45). Ο ισχυρισμός αυτός αλυσιτελώς προβάλλεται, καθόσον μπορεί να προβληθεί ικανοποιητικά , ότι ο Δ. Γεωργίου ήταν και πελάτης της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, η οποία προσπαθούσε να έχει καλές σχέσεις και μαζί του , μοιράζοντας τις αγορές της ως προς τις εκδόσεις του παραπάνω οίκου, μεταξύ αυτού και της ΑΠΟΛΛΩΝ , όπως φαίνεται και από τις προαναφερόμενες χρονολογίες το πώς έχει κάνει τις αγορές της . γ) Ότι σε ερώτηση προς τον (...)του βιβλιοπωλείου ΙΑΝΟΣ , (...) για το πώς επιλέγει μεταξύ της προσφεύγουσας και της εταιρίας ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ σχετικά με την προμήθεια βιβλίων ,ο μάρτυρας απάντησε ότι προβαίνει σε σκληρές διαπραγματεύσεις και με τις δύο , κριτήρια δε για την επιλογή του είναι οι εκπτώσεις , οι όροι πίστωσης ,οι επιστροφές ,ο αριθμός παραδόσεων τη μέρα και ο γενικότερος συνδυασμός παροχών την κάθε χρονιά και ότι τη μια χρονιά επιλέγει τη μία εταιρία και την επομένη μπορεί να επιλέξει την άλλη . Όπως καταθέτει ο μάρτυρας (πρακτικά Συνεδρίασης της 9.1.2009) διαπραγματεύεται και με τις δύο εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝΑ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ και μετά τη διαπραγμάτευση, δεν επέλεγε τον έναν ή τον άλλον ,επέλεγε και τον έναν και τον άλλον, δηλαδή οι συμφωνίες είναι συμπληρωματικές ,υπάρχει συνδυασμός αγορών ,μερικές φορές μοιράζαμε, αναφέρει, έναν εκδότη σε ποσοστό 70-30 για να έχουμε και τις δυνατότητες της διαπραγμάτευσης , ώστε να έχουμε εναλλακτικά δύο προμηθευτές ,γιατί δεν θέλουμε να είμαστε και όμηροι ενός προμηθευτή ,όχι μόνο δύο και τρεις και τέσσερις , γιατί τα πολύ μικρά βιβλιοπωλεία έχουν αποκλειστικό προμηθευτή, για τα μεγάλα βιβλιοπωλεία είναι αδιανόητο αυτό (σελ 27, 28, 29) και οι συμφωνίες κλείνονται την άνοιξη , αλλά οι πληρωμές ξεκινάνε από το Φθινόπωρο , δεσμεύει επιταγές από τον Σεπτέμβριο έως τον Μάιο της επόμενης χρονιάς (σελ.30,32). Ενόψει όμως του ότι ,εν προκειμένω , ενδιαφέρον έχει η αγορά χονδρικής εμπορίας και διανομής ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων και ο μάρτυρας (...) είναι (...)του βιβλιοπωλείου ΙΑΝΟΣ , δηλαδή είναι βιβλιοπώλης και δεν αντιμετωπίζεται ως χονδρέμπορος, είναι άλλη η διαδικασία με τους βιβλιοπώλες ,

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

είναι διαφορετικοί και οι όροι πίστωσης, αλυσιτελώς προβάλλονται όλα τα παραπάνω . **δ)** Ότι από την κατάθεση του μάρτυρα της καταγγέλλουσας , (...), ο οποίος κατέθεσε, ότι αγοράζει τις αποκλειστικότητες της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από την ίδια και τις μεταπωλεί επιζήμια ,σε αντίθεση με την ΑΠΟΛΛΩΝ τα προϊόντα της οποίας μεταπωλεί με κέρδος .Οτι αναγκάζεται να αγοράζει και να μεταπωλεί τα βιβλία της εταιρίας ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ με ζημία, επειδή η ΑΠΟΛΛΩΝ δεν πωλεί τις αποκλειστικότητες της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και συνεπώς είναι υποχρεωμένος να στραφεί στην ίδια (βλ. πρακ. Συνεδρίασης 16.10.2008 σελ 55-56 και πρακ Συνεδρίασης 17.1.2009 σελ 45) .Οτι αποδείχθηκε πανηγυρικά, κατά την προσφεύγουσα ,ακόμη και από την κατάθεση του μάρτυρα της καταγγέλλουσας ότι οι δύο εταιρίες σε καμιά περίπτωση δεν παρουσιάζονταν ή και δρούσαν στην αγορά ως « κοινό μέτωπο » ή « συλλογική οντότητα » , αλλά αντίθετα διαφοροποιούνταν και ως προς τους όρους τους (εφόσον η ΑΠΟΛΛΩΝ του άφηνε περιθώριο κέρδους ενώ κατά τους ισχυρισμούς του Γεωργίου η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ όχι) και ως προς τα προϊόντα ,ιδίως μάλιστα σε μια αγορά όπου τα προϊόντα δεν είναι εναλλάξιμα , αλλά αντίθετα η ζήτηση είναι ανελαστική. Από την κατάθεση όμως της μάρτυρας (...) προκύπτει ότι διεκόπη η εμπορική συνεργασία της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ με την ΑΠΟΛΛΩΝ το έτος 2007 .Δηλαδή σταμάτησαν να αγοράζουν από την ΑΠΟΛΛΩΝ και η τελευταία σταμάτησε να αγοράζει από την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ (βλ. πρακτικά Συνεδρίασης της 21.11.2008 σελ.12 -13) .Οι επίμαχες δε παραβάσεις αφορούν τα έτη 2002 έως 2006 κατά τα οποία υπήρχε η συνεργασία των δύο επιχειρήσεων . Ο ισχυρισμός επομένως αυτός της προσφεύγουσας απορρίπτεται ως ουσία αβάσιμος.

53. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η (...) κατέθεσε, ότι δεν τίθεται κανένα θέμα κοινής πολιτικής με την ΑΠΟΛΛΩΝ , αφού δεν ήταν σε θέση να γνωρίζει τι όρους τελικά μετά από διαπραγματεύσεις προσέφερε η ΑΠΟΛΛΩΝ στους πελάτες της (βλ. πρακ. Συνεδρίασης 21.11.2008 σελ 11-12 και κατάθεση (...)σε πρακ . Συνεδρίασης 30.12.2008 σελ. 7 επ.).

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

Όμως , κάθε μία εκ των δύο εν λόγω επιχειρήσεων είναι και πελάτης της άλλης ,οπότε η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ μαθαίνει απευθείας τους όρους και ειδικότερα τις χορηγούμενες εκπτώσεις που προσφέρει η ΑΠΟΛΛΩΝ στους άλλους πελάτες της χονδρεμπόρους ,πελάτες και της ίδιας της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , οι οποίοι όροι ,κατά τις καταθέσεις των μαρτύρων, εφαρμόζονται απαραίκλιτως και μόνο σε κάποια στιγμή δυσκολίας μπορούσαν να διαπραγματευθούν κάτι , στην ουσία δεν υπήρχε διαπραγμάτευση, « παίρναμε όρους ... κατά βάση ήταν εντολές » ((...)πρακ Συνεδρίασης 14.11.2008 σελ 29), από κει και πέρα διαμόρφωνε ανάλογα τους δικούς της όρους , δεδομένου ότι πάντα οι προσφορές της ακολουθούσαν τις προσφορές της ΑΠΟΛΛΩΝ από μία εβδομάδα μέχρι ένα μήνα, ενώ μια ελαφρά τυχόν απόκλιση στο ύψος των χορηγούμενων εκπτώσεων ή ελαφρά διαφοροποίηση των υπολοίπων όρων δεν καθίσταται ικανή να διαφοροποιήσει μια επί μακρόν όμοια εμπορική πολιτική . Επομένως ο ισχυρισμός αυτός πρέπει να απορριφθεί ως ουσία αβάσιμος .

54. Ισχυρίζεται η προσφεύγουσα ,ότι σε ερώτηση κατά την εξέταση προς το μάρτυρα (...), αν έχει οποιαδήποτε ένδειξη ότι οι εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ δεν εφαρμόζουν στις μεταξύ τους σχέσεις τους όρους που εφαρμόζουν σε κάθε τρίτο ,η απάντηση του μάρτυρα ήταν αρνητική . Ότι το ίδιο επιβεβαίωσε ρητά και η μάρτυς (...) (βλ πρακ. Συνεδρίασης 28.11.2008 σελ 40-41) Ότι είναι όμως από όλους αποδεκτό ότι σε περίπτωση που μεταξύ τους δύο εταιρίες εφαρμόζουν τους ίδιους ακριβώς όρους , που εφαρμόζουν και σε κάθε τρίτο, δεν μπορεί να γίνεται καν λόγος για την ύπαρξη Συλλογικής Δεσπόζουσας Θέσης (παραπέμπει σε σχόλιο του καθηγητή Ivo Van Bael με αφορμή το Κείμενο Διαβούλευσης τη Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ερμηνεία του άρθρου 82 της Συνθήκης και σε παρουσίαση της Αγγελικής Κανελλοπούλου στο βιβλίο « Η μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελίδα 159 Νομική Βιβλιοθήκη 2008) . Όπως αναφέρεται σε προηγούμενες σκέψεις , το 2001 σε 10 εκδοτικούς οίκους (επί συνόλου 14) η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ έλαβε 16% υψη-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

λότερη έκπτωση από τη μέγιστη έκπτωση που παρείχε η ΑΠΟΛΛΩΝ στους λοιπούς χονδρεμπόρους (βλ. σελ. 38 -39 Εισηγήσεως ΓΔΑ) . Επίσης στον Απολογισμό έτους 2002 που υπογράφεται από το Διευθυντή πωλήσεων της ΑΠΟΛΛΩΝ Δ. Παπακωνσταντίνου ,με ημερομηνία 18.8.2003 στη σελίδα 15 αναφέρονται «.....Σε ότι αφορά τις πωλήσεις των χονδρεμπόρων σε Longman , ενδιαφέρον παρουσιάζει η εκ μέρους του ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ ανάθεση των αγορών του από την ΑΠΟΛΛΩΝ στον ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ ,κάτι που μας στοιχίζει στο επίπεδο του Μικτού Κέρδους μια και για τον ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ προβλέπονται υψηλότερες εκπτώσεις.....» (βλ. σελ. 35 υπ.70 Εισηγήσεως ΓΔΑ) . Από τα παραπάνω προκύπτει λοιπόν, ότι εξωτερικά ,εφάρμοζαν μεν τους ίδιους όρους που εφαρμόζουν σε κάθε τρίτο, δεν ήταν δυνατόν να πράξουν και διαφορετικά εν προκειμένω , αλλά κατ' ιδίαν υπήρχε μια αμφίδρομη ευνοϊκή μεταχείριση με την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ . Οπως π.χ. οι αγορές , που προαναφέρονται , του Τσιγαρίδα που έφυγαν μεν από την ΑΠΟΛΛΩΝ αυτό όμως είναι ενδιαφέρον για την τελευταία, γιατί δεν πήγαν σε κάποιον άλλον χονδρέμπορο , αλλά στην ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , η οποία θα αγοράσει από την ΑΠΟΛΛΩΝ για τον Τσιγαρίδα , έστω με ένα επί πλέον κόστος για την προσφεύγουσα . Επίσης και η ΦΛΩΡΑΣ , αγόραζε από την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ βιβλία της ΑΠΟΛΛΩΝ , γιατί δεν έπαιρνε εξίσου καλές εκπτώσεις από την ΑΠΟΛΛΩΝ (βλ. πρακτικά Συνεδρίασης της 21.11.2008 σελ. 14 ,μάρτυς (...)) και προφανώς και από τους άλλους μη αποκλειστικούς χονδρεμπόρους που ελάμβαναν εκπτώσεις από την προσφεύγουσα για τις αποκλειστικότητές της πιο χαμηλές από την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ . Επομένως και αυτός ο ισχυρισμός της αλυσιτελώς προβάλλεται .

55. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται , ότι όπως κατέθεσε η (...) ο προταθείς από την εταιρία τους όρος « market specific » με τον οποίο ζητείτο συγκεκριμένη αναλογία παραγγελίας μεταξύ διεθνών και «ελληνοποιημένων» τίτλων , εφαρμόστηκε μόνο από την εν λόγω εταιρία και όχι και από την εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ (βλ. πρακτικά Συνεδρίασης της 21.11.2008) . Εδώ πρέπει να σημειωθεί, ότι , όπως έγινε δεκτό από το ΔΕΚ με την απόφασή

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

του της 7^{ης} Οκτωβρίου 1999 T-228 /97 , Irish Sugar plc κατά Επιτροπής (σκέψη 66) , « αν και η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως συνάγεται από τη θέση που κατέχουν ομού οι οικείες οικονομικές οντότητες στη σχετική αγορά ,η κατάχρηση δεν πρέπει κατ' ανάγκη να προέρχεται από όλες τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις . Πρέπει μόνο να μπορεί να διαπιστωθεί ως μία από τις εκφάνσεις της κατοχής τέτοιας συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως. Κατά συνέπεια ,επιχειρήσεις κατέχουσες συλλογική δεσπόζουσα θέση μπορούν να έχουν κοινή ή ατομική καταχρηστική συμπεριφορά .Αρκεί η καταχρηστική αυτή συμπεριφορά να συνδέεται με την εκμετάλλευση της συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως που κατέχουν στην αγορά οι επιχειρήσεις.... » . Επομένως ,ο παραπάνω όρος της εταιρίας ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ με τον οποίο προσπάθησε να δεσμεύσει υπέρμετρα τους πελάτες της , ανεξάρτητα αν εφαρμόστηκε ή όχι ,συνιστά συμπεριφορά που ελήφθη από αυτήν από μία θέση κοινής υπεροχής (βάσει κοινής δεσπόζουσας θέσης) και συνιστά καταχρηστική εκμετάλλευση της θέσεως αυτής ,όλα δε όσα διαφορετικά ισχυρίζεται , η προσφεύγουσα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα.

56. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται, ότι από τις καταθέσεις των (...), (...), (...), (...) και (...) δεν συνάγεται μόνο το συμπέρασμα περί διαφοροποίησης των όρων μεταξύ της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ αλλά και επιπλέον ότι οι αγοραστές έχουν αρκετή δύναμη (buyer power) ώστε να δέχονται ή να απορρίπτουν προτάσεις και όρους ,αποκλείοντας κάθε ιδέα περί του ενδεχόμενου «επιβολής » όρων, που αποτελεί προαπαιτούμενο της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης . Καταθέσεις, που κατά την προσφεύγουσα , δεν ελήφθησαν υπόψη και επιβεβαίωναν ότι δεν υπήρξαν οποιοδήποτε δεσμοί που να προσδίδουν κάποια ιδιαιτερότητα στις σχέσεις των εν λόγω δύο επιχειρήσεων και ότι οι επίμαχοι δήθεν καταχρηστικοί όροι εφαρμόστηκαν και στις μεταξύ τους σχέσεις αλλά και από όλες τις άλλες επιχειρήσεις της αγοράς και ότι οι όροι αυτοί εφαρμόζονταν από όλους , κατά πρώτον εισαχθέντες στην αγορά το έτος 1999 από τον Δ. Γεωργίου και έγιναν κοινή πρακτική επειδή ήταν εύλογοι. Σύμφωνα με τα σημεία των καταθέσεων των

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

παραπάνω προσώπων που επικαλείται η προσφεύγουσα **1**) Ο μάρτυρας (...) της εταιρίας « ΙΑΝΟΣ ΑΕ Βιβλιοπωλεία και Εκδόσεις » καταθέτει μεταξύ άλλων ,ότι ,ως βιβλιοπωλείο, δεν τον ενοχλεί ότι πρέπει να δεσμεύσει τόσο νωρίς χρήματα για παραγγελίες που ουσιαστικά θα κάνει μετά γιατί ναι μεν οι συμφωνίες κλείνονται την άνοιξη , αλλά οι πληρωμές ξεκινάνε από το Φθινόπωρο , δεσμεύει επιταγές από τον Σεπτέμβριο έως τον Μάιο της επόμενης χρονιάς (πρακ Συνεδρ. 9.1.2009 σελ.31,32) , που νομίζει ότι είναι ο κανόνας των βιβλιοπωλών ,ενώ ο διανομέας δεσμεύει κεφάλαια για να έχει επάρκεια ,θεωρεί δε απολύτως θεμιτή την αμοιβαία δέσμευσή τους και σχεδόν ετεροβαρή , ότι οι διανομείς θα πληρώσουν τους εκδότες μέχρι 31/12 « γι' αυτό πεθαίνουν μέχρι τις 31/12 οι επιταγές να είναι υψηλότερες ,ενώ εμείς αντίστοιχα προσπαθούμε να τις κάνουμε ισομεγέθεις και να τις πάμε μέχρι τον Μάιο » (σελ. 31-32) , ότι οι σχέσεις του με τη Φλωράς ούτε καλές ούτε κακές είναι ,συνυπάρχουν στις ίδιες αγορές και στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη , ειρηνικά και αναμάρτητα», Ενόψει όμως του ότι ,όπως έγινε δεκτό στη σκέψη 52 της παρούσας απόφασης , ενδιαφέρον έχει η αγορά χονδρικής εμπορίας και διανομής ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων και ο μάρτυρας (...) είναι (...) του βιβλιοπωλείου ΙΑΝΟΣ , δηλαδή είναι βιβλιοπώλης και δεν αντιμετωπίζεται ως χονδρέμπορος, είναι άλλη η διαδικασία με τους βιβλιοπώλες , είναι διαφορετικοί και οι όροι πίστωσης, αλυσιτελής καθίσταται , για το εδώ αποδεικτέο θέμα, η εν λόγω κατάθεσή του .

2) Όσον αφορά τον μάρτυρα (...) της εταιρίας ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΕ εταιρία χονδρικού εμπορίου , που δραστηριοποιείται στην χονδρεμπορική αγορά στη Θεσσαλονίκη , η προσφεύγουσα επικαλείται τη μαρτυρία του, που αναφέρεται στα πρακτικά Συνεδρίασης της 16.10.2008 στις σελ.31-38 , ότι όταν αυτός (...) ήταν μαζί με την ΑΠΟΛΛΩΝ αποκλειστικοί αντιπρόσωποι της Heinemann το 1999 , ο ίδιος χρησιμοποιούσε τους ίδιους όρους συνεργασίας (για τους οποίους τώρα η ΑΠΟΛΛΩΝ μαζί με την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ κατηγορείται για κατάχρηση) σε επιστολές ,προσφορές που έστειλε, όχι προς τη ΑΠΟΛΛΩΝ βεβαίως, αλλά ως προς τους υπόλο-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ιπους μεγάλους χονδρεμπόρους , εκ των οποίων μεγάλος είναι μόνον η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ (η οποία το 1999 δεν είχε ξεκινήσει τις αποκλειστικότητες) και η οποία δεν συνεργάστηκε μαζί του. Ότι αυτοί οι όροι ήταν εύλογοι και εξυπηρετούσαν μια υπαρκτή επιχειρηματική ανάγκη του ειδικά για το 1999 και το τονίζει, γιατί κρίθηκαν αναγκαίοι μετά την περυσινή χρονιά και για λόγους καλής διαχείρισης των αποθεμάτων (σελ 33) ,τους έβαλε επίσης το 2001 και 2003 , γιατί κατ' αυτόν παρέμειναν ασταθείς οι χρονιές (σελ 34), ότι οι παραπάνω όροι είναι δικοί του και δεν συνεργάστηκε με την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ αυτά τα χρόνια (σελ 37) .Για το 1999 , που ο εκδότης ήταν ημιαποκλειστικός, τη βασική παραγγελία του (ο (...)) την έκανε προς τον εκδότη την άνοιξη του 1999 χωρίς να του δίνει προκαταβολές , βάσει του συμβολαίου του ,κάποιες χρονιές έδωσε εγγυητικές επιστολές ,κάποιες όχι και τις εξέδωσε το καλοκαίρι του 1999 ,στις μικρότερες παραγγελίες που δεν αφορούσαν την βασική ,έδινε επιταγές κάθε μήνα και ζητούσε από τους πελάτες του τρεις επιταγές τέλος Οκτωβρίου τέλος Νοεμβρίου και τέλος Δεκεμβρίου για τη χρηματοδοτική του ροή και ο όρος ήταν δικαιολογημένος (σελ 41). Σε ερώτηση της Α. Δρίτσα (δικηγόρου της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) προς τον (...) αν θεωρεί ότι είναι παράλογο , ότι είναι μία καταχρηστική επιχειρηματική συμπεριφορά , όταν ένας χονδρέμπορος θέσει ένα όρο στη σύμβασή του, ότι σε περίπτωση παραγγελίας πάνω από την ποσότητα που του έχει προαναγγείλει ο πελάτης του και έχει πάει στο εξωτερικό και έχει κανονίσει αυτό το επιπλέον να του δώσει , ότι αυτό θα του δώσει σε ακριβότερη τιμή δίνοντάς μικρότερη έκπτωση ο (...) απάντησε «το θεωρώ παράλογο ,γιατί η εταιρεία σας έχει στον ισολογισμό σας 10 εκατομμύρια ευρώ στοκ προς πώληση ποσοτήτων Το στοκ αυτό σε τι αφορά ; Όχι δεν ξέρω.... » Σε απάντηση της Α. Δρίτσα ύστερα από ερώτηση του μάρτυρά τους , απάντησε, ότι αυτό το στοκ δεν αφορά όλους τους τίτλους (σελ 53) στη σελίδα δε 54 ο (...) καταθέτει ότι με τις εταιρίες που έχει συμβόλαιο τις πληρώνει σε συγκεκριμένες ημερομηνίες δεν δίνει επιταγές ,υπάρχουν κάποιοι εκδότες που το κάνουν ,υπάρχουν κάποιοι εκδότες που δεν το κάνουν.

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

Στο θέμα των βιβλιοπωλείων δίνεται μία βασική λίστα εκπτώσεων ανά εκδότη .Αν κάποιος πελάτης μας βιβλιοπώλης μας δώσει μπροστά επιταγές ,δηλαδή προαγορά σε επιταγές ,του δίνουμε παραπάνω εκπτώσεις ή πιστώσεις ,συνηθίζονται λοιπόν οι επιταγές στα βιβλιοπωλεία . Ότι στους Έλληνες εκδότες σε κάποιους δίνουμε επιταγές σε κάποιους δε δίνουμε, στους περισσότερους θα έλεγα ότι δίνουμε όχι με τη μορφή όμως της προαγοράς ,όταν παίρνουμε το εμπόρευμα και δίνουμε τις επιταγές ,όπως κινείται όλη η αγορά . Στα πρακτικά Συνεδρίασης της 17.10.2008 στις σελίδες 39-40 αναφέρονται από το δικηγόρο της ΑΠΟΛΛΩΝ Κ. Βαϊνανίδη προσφορές του Γεωργίου προς την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ το 2003 με τον όρο « μετά την κάλυψη του συνολικού προβλεπόμενου τζίρου η έκπτωση είναι (...)» και την επισήμανση ότι πέφτει από την έκπτωση του προβλεπόμενου τζίρου που είναι στο (...) στο (...), στο (...) ,στο (...) . Ο (...) αναφέρεται « σε ιδιωτικό συμφωνητικό στις 7.5.2004 που γράφει για την εταιρία Macmillan Heinemann έκπτωση (...)» και γράφει ξεκάθαρα στην τρίτη παράγραφο ,ότι η πωλήτρια υποχρεούται να επιστρέψει στην αγοράστρια τις επιταγές που αναφέρονται στην παράγραφο δύο του παρόντος,κατά το μέρος που δεν καλύφθηκαν από τα αντίστοιχα τιμολόγια . Πουθενά σε αυτό δεν γράφεται μείωση τιμής ,εξασφαλίζεται η επιστροφή των επιταγών και η έκπτωση δεν είναι ούτε (...) ,ούτε (...) ,είναι (...)»Εδώ όμως σας λέω ιδιωτικό συμφωνητικό που υπογράψαμε με τη συμβαλλόμενη εταιρία και συνεργαστήκαμε σε αυτό το τζίρο » Κ. Βαϊνανίδης: «.....κάναμε μια συζήτηση ολόκληρη χθες στους άλλους χονδρεμπόρους όταν κάνατε μια προσφορά και λέγατε ότι - μέχρι εκείνο το σημείο είναι η ίδια έκπτωση ,ένα (...)» επιπλέον το παίρνετε χωρίς πρόβλημα - δεν είπαμε ότι από κει και πέραγια το επιπλέον του (...)» τι γίνεται , και μας είπατε ότι - η διαφοροποίηση εμού από τον ΑΠΟΛΛΩΝΑ είναι ότι εσείς όταν περάσετε αυτό το ποσόν μειώνετε την έκπτωση ,μας τιμωρείτε - είχατε πει την πρώτη μέρα. Κι εγώ σας φέρνω το δικό σας που λέει- μετά από το (...)» η έκπτωση από (...), (...) γίνεται για όλους ,ανεξαρτήτως τις ποσότητες που είχαν

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

αγοράσει , γίνεται (...) % - .Τους τιμωρείτε κι εσείς ;» **Γεωργίου** : « Δεν τους τιμωρώ ,σας ξαναλέω ποιος ήταν ο λόγος μου για τον οποίο ζητούσα και το στοκ και τον τρόπο πληρωμής .Εγώ είμαι μια μικρή εταιρία..... η εταιρία Macmillan για την οποία αναφερόμαστε , εγώ στην καλύτερη χρονιά έχω κάνει (...) χιλιάδες ευρώ για να καταλάβετε .Σε αυτό το (...) ευρώ οι (...) χιλιάδες ευρώ είναι της εταιρίας ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ .Πρέπει να καθορίσω και να προετοιμαστώ για να ικανοποιήσω τη ζήτησή του .Ένας πελάτης μου , κάνει σχεδόν τον μισό μου τζίρο . Και ναι ,όπως φαίνεται εδώ πέρασε μία χρονιά έγινε αυτό εδώ. Σε μια χρονιά , τις άλλες χρονιές όπως το 1999 δε γράφει ,στο 2001 δε γράφει. Και σας ξαναδιαβάζω του 2004 που συνεργαστήκαμε για εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ ποια ήταν η πραγματική συμφωνία». Ως προς τους όρους καταθέτει , ότι αυτοί προέκυψαν από συζήτηση μέσα στην εταιρία τους (ΓΕΩΡΓΙΟΥ) , δεν εφάρμοσε πρώτος αυτός , στείλανε αυτήν την επιστολή το 1999 στους ενδιαφερομένους και δεν υπήρχε ανταπόκριση σε αυτήν , δεν πούλησε από το 1999 και μετά σε κανένα χονδρέμπορο τώρα αν πούλησε (...) ευρώ σε κάποιον δε θυμάται ,μιλάει για μεγάλα ποσά . Δεν είχε συμφωνήσει με άλλους χονδρέμπορους , ήταν δικής τους έμπνευσης βάσει των αναγκών της εταιρίας τους , το ότι μπορεί να είδαν όχι συνεννοημένα προσφορές άλλης εταιρίας μπορεί .(Πρόεδρος: υπάρχει έγγραφο άλλωστε της εταιρίας που λέει του όρους με τους οποίους σκέφθηκε η εταιρία και πρότεινε η εταιρία τη συνεργασία της) (σελ 52-56) . Πρακτικά Συνεδρίασης της 24.10.2008 : ο (...) αναφέρει ότι για τη συνεργασία του με Kauffman δεν του ζητούσαν προκαταβολή γιατί με αυτόν έχει μια συμφωνία , από τον εκδοτικό οίκο ΓΡΙΒΑ ότι έχει πάρει πολλές φορές βιβλία ,μόλις έπαιρνε την παραγγελία μετά από μια βδομάδα έδινε τις επιταγές και δεν εννοεί συγκεκριμένους τίτλους και συγκεκριμένα τεμάχια ,αλλά ότι θέλει αυτός και όποτε θέλει ,με την παραλαβή της παραγγελίας τους έδιναν τις επιταγές (σελ 5) . Ο (...) αναφέρεται στις σχέσεις με τους βιβλιοπώλες και ότι με κάποιους κάνει μαζί τους γραπτές συμβάσεις κάποιιοι από αυτούς του δίνουν και επιταγές και κάποιιοι που δεν κάνουν σύμβαση μαζί του , παραγα-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

γέλλουν τον Σεπτέμβριο –Οκτώβριο ,ότι θέλουν από την εταιρία του και ότι για τους όρους που περιέχουν, όσον αφορά τις εκπτώσεις τα βασικά κριτήρια με τα οποία κάνει εκπτώσεις στους πελάτες με τους οποίους κάνει σύμβαση , είναι του τζίρου που θα του προκαταβάλλει ο πελάτης ,του τρόπου πληρωμής και προκαταβολής που θα του δώσει, του τζίρου που μπορεί να κάνει ανά κατηγορία εμπορευμάτων ,γιατί έχουν και χαρτικά στο χώρο τους . Εδώ υπάρχει παρατήρηση του Κ. Βαϊνανίδη ότι και ο ΑΠΟΛΛΩΝ έχει τέτοια (κριτήρια) και ερώτηση αυτού προς τον (...), αν θέλει να αποσπάσει κάποιον από τον ανταγωνισμό μπορεί να κάνει κάτι ; Δηλαδή να κάνει αποκλίσεις από τις διαπραγματεύσεις, από την εμπορική πολιτική υπό την έννοια την αυστηρή; Δηλαδή αν έχει μια εμπορική πολιτική που να λέει «τόσο, τόσο, τόσο» υπάρχει περίπτωση να αποκλίνει απ' αυτό διότι θέλει να τον πάρει τον άλλον πελάτη; (...): Υπάρχει μια πολύ μικρή περίπτωση με την έννοια ότι δεν έχουμε τη δυνατότητα να ελιχθούμε πολύ , με αυτή την έννοια περισσότερο. (σελ 8-9). Βλέπε όμως και Πρακτικά της Συνεδρίασης 2.10.2008 καθώς(βλέπε και πρακ. 24.10.2008 Συνεδρ. σελ 3) (...): «.....Με το που ξεκίνησαν αυτές οι αποκλειστικότητες και λίγο πριν είχαμε και μεταξύ μας θα έλεγα επικοινωνία Μετά όμως από την ανάληψη των αποκλειστικότητων , κόπηκε κάθε επικοινωνία και η μόνη μας επικοινωνία υποκαταστάθηκε από τις γνωστές επιστολές οι οποίες πρέπει να ομολογήσουμε και να πούμε ότι ήταν σχεδόν ταυτόσημες και στη χρονική τους υποβολή τουλάχιστον προς τα εμάς τους χονδρεμπόρους και ως προς το κείμενό τους και στην ουσία των λεγόντων τους ,ταυτόχρονα δε και κυρίως ως προς τη σκληρότητα των όρων το οποίο θα ήταν για μας τους χονδρεμπόρους ,για να κινηθούμε από πολύ –πολύ νωρίς τη χρονιά, δηλαδή τι εννοώ ,περίπου τον Φλεβάρη –Μάρτη μας ερχόταν μια επιστολή σχεδόν όπως σας είπα ταυτόχρονη και από τους δύο χονδρεμπόρους (ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) που μας έθεταν κάποιους όρους » (σελ 5) «.... πριν το 2001 που δεν υπήρχαν αποκλειστικότητες παραγγέλναμε κάθε χρονιά περίπου Μάιο με Ιούνιο τη στοc order όπως λεγόταν η παραγγελία η οποία

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

συνήθως αντιπροσώπευε ένα 70-80 % των πωλήσεων που πιθανολογούσαμε ότι θα κάνουμε στο συγκεκριμένο εκδοτικό οίκο , (βασική παραγγελία) αυτή ερχόταν περίπου Αύγουστο και κάναμε και κάποιες επαναληπτικές, συνήθως προς το τέλος Σεπτεμβρίου αρχές Οκτώβρη ,για να ικανοποιήσουμε κάποια περαιτέρω ζήτηση που θα υπήρχε στο συγκεκριμένο εκδοτικό οίκο. Μετά το 2001 από το συνολικό τζίρο ένα 60 με 70 % πιστεύω ότι περνάει από τις αποκλειστικότητες (σελ 7)..... Δεν υπάρχει καμία περίπτωση όσο μικρός και να είναι ο άλλος όσο και μεγάλος (εννοεί πελάτη του) ,να μην έχει μέσα αυτούς τους εκδοτικούς οίκους , είναι το άλφα και το ωμέγα .Για να σας δώσω να καταλάβετε είναι σαν να λέμε την Coca cola δεν μπορείς να μην την έχει μέσα στο μαγαζί σου .Ταυτόχρονα αποσύρει την οποιαδήποτε σχέση συνεργασίας και όρους συνεργασίας έχει με εσένα και πάει να τα πάρει από τον άλλον χονδρέμπορο ο οποίος έχει αυτά τα βιβλία .Ταυτόχρονα δε και η δική μου και οι υπόλοιπες εταιρίες που δεν έχουν αποκλειστικότητες ,είμαστε και σε δεινή θέση ως προς τη διαπραγματευτική μας σχέση με τους πελάτες που δεν μπορούμε να τους προσφέρουμε τις αντίστοιχες παροχές που δίνουν οι απ' ευθείας αποκλειστικοί διακινητές (σελ 8-9)το 2001 -2002 ουσιαστικά χωρίστηκε η χρονιά (η αγορά προφανώς εννοεί) . Μέσα σε δύο χρονιές ουσιαστικά χωρίστηκε η αγορά ,με την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ να έχει την Burlington και την Oxford και την εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ όπως είπα τη Longman και τους υπόλοιπους Έλληνες εκδότες αγγλικών βιβλίων. Από τότε φυσικά δεν υπήρχε καμία δυνατότητα εμείς να πάρουμε κάποια άλλη αποκλειστικότητα .Αυτοί ήταν οι κύριοι εκδοτικοί οίκοι δηλαδή που κινούνταν στην ελληνική αγορά . Ι Λιναρίτης: (δικηγόρος Φλωράς) Είπατε ότι η μεταχείρισή σας στους τίτλους αυτών των βιβλίων ήταν ενιαία μεταξύ των δύο εταιριών ή παρόμοια ; (...): Εγώ θα έλεγα ταυτόσημη . Ι Λιναρίτης:Το έχετε δει και αλλού να έχουν ταυτόσημη εμφάνιση προς τις συναλλαγές οι δύο επιχειρήσεις ; (...): το βασικό ήταν αυτό .Η ταυτόσημη εμπορική τους πολιτική προς τα εμάς τους χονδρεμπόρους Εννοούμε εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από το 2001 και με-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

τά μόλις πήραν τις αποκλειστικότητες και περίπου στο μήνα Απρίλιο και Μάιο όταν μου έδιναν τις προτάσεις για την καινούργια συνεργασία της εκάστοτε χρονιάςμπήκε σε κάποια χρονιά μια προϋπόθεση κατάθεσης εγγυητικών επιστολών ,για να συνεχίσουμε τη συνεργασία ,ο όρος «μειωμένης έκπτωσης » αν θυμάμαι καλά μπήκε μαζί στις ίδιες χρονιές .Γι' αυτό σας είπα ήταν ταυτόσημες οι κινήσεις των δύο (σελ.10,11 και πρακ. Συνεδ. 16.10.2008 σελ 29,30) . **3)** Ο (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ (πρακτικά Συνεδρίασης της 30.12.2008) καταθέτει ότι έχει διαφορετικές εκπτώσεις από τους Έλληνες εκδότες , διαφορετικούς τρόπους πληρωμής σε αρκετούς δίνει επιταγές πριν ,υπάρχει μια πολυσπερμία ,δεν μπορεί να πει για τις εκπτώσεις αλλά έχουν διακύμανση ,για την πίστωση ότι έχει διακύμανση δεν είναι όλη για όλους , αρκετοί από αυτούς ζητούν σχεδόν από την αρχή της χρονιάς ,δηλαδή την περίοδο που και ο ίδιος κάνει προϋσπράξεις , επιταγές , υποθέτει σαν κύριο λόγο τη διευκόλυνσή τους για τη χρηματοδότησή τους , για την οποία δεν διαμαρτύρεται γιατί τους εξυπηρετεί και τον εξυπηρετούν . Ότι ο Στρατηγάκης του πουλά τις αποκλειστικότητές του με τις εκπτώσεις που και ίδιος πουλάει σε αυτόν και ο εκδότης Καυήfman ζητά και αυτός προκαταβολές περίπου το 80% της αναμενόμενης παραγγελίας . Βαϊνανίδης : Ο Στρατηγάκης και ο Γεωργίου είχαν ποτέ διαμαρτυρηθεί σε εσάς για τους όρους πληρωμής ή τους όρους με τους οποίους συναλλάσσεστε μαζί τους ; (...): Κάθε πελάτης θέλει καλύτερες εκπτώσεις και καλύτερες πιστώσεις ,αλλά το ζήτημα αυτό που εδώ φαίνεται να αναδεικνύεται σαν κατάχρηση για το αν ζητάμε τα 80, αν ζητάμε τα 20 και ποια είναι η στιγμή των παραγγελιών δεδομένης της λειτουργίας μας δεν είχαν ποτέ πρόβλημα.....Όλοι οι χονδρέμποροι ξεκινούν από το Γενάρη λιγότερο ή περισσότερο νωρίς μέχρι τον Ιούνιο να κάνουν συμφωνίες με τους πελάτες .Ο πελάτης αξιολογεί τις προτάσεις ποιοτικά και ποσοτικά του κάθε προμηθευτή και διαλέγει με ποιον θα δουλέψει. Δεν υπάρχει καμία δυνατότητα επιβολής. (σελ.44-45) .Ο (...) καταθέτει (πρακτικά Συνεδρίασης της 9.1.2009) σχετικά με ερώτηση αν οι όροι που επιχείρησε ο Γεωργίου το 1999 να επιβάλει η αγορά τους αποδέχ-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

θηκε ή θεωρήθηκαν μη εύλογοι και καταχρηστικοί απάντησε, ότι μέχρι και φέτος που χρησιμοποιούνται αυτοί οι όροι κανένας χονδρέμπορος διαπραγματευόμενος μαζί του ,θεώρησε καταχρηστικό το γεγονός ότι έπρεπε να δώσει προκαταβολή , τις επιταγές την άνοιξη όπως έκανε ο καθένας μας προς τους πελάτες τους υπόλοιπους τους βιβλιοπώλες και ότι όταν ο Γεωργίου το 99 που εισήγαγε αυτούς του όρους και το 2001 που τους εφάρμοσε και ο Στρατηγάκης, αυτοί οι δύο , δεν είχαν τη δεσπόζουσα θέση στην αγορά ή τη δύναμη και την εξουσία ώστε μπόρεσαν εκμεταλλευόμενοι αυτή τη δεσπόζουσα θέση να τους επιβάλουν με το ζόρι . Ότι ειδικά για τον Στρατηγάκη η ΑΠΟΛΛΩΝ είχε διαπραγματευθεί γιατί θυμάται τη συμφωνία που έχουν γράψει χειρόγραφα ότι κάτι αλλάξανε, δεν άλλαξε όμως η δομή της συμφωνίας . (σελ 9-10) **4)** Ο (...) της ΕΥΡΩΒΙΒΛΙΟ Α.Ε. που δραστηριοποιείται στο εμπόριο χονδρικής πώλησης ελληνικών και ξενόγλωσσων βιβλίων ,κατέθεσε (πρακτικά Συνεδρίασης της 14.11.2008) ότι οι επίμαχοι όροι που προαναφέρονται είναι κοινοί όροι των εταιριών ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΔΙΑΔΗΣ και σε ερώτηση αν αυτοί οι όροι είναι κοινοί και των υπολοίπων χονδρεμπόρων στην αγορά και σε σχέση με προτάσεις του Γεωργίου με τους αυτούς όρους το 1999, 2001 , 2003 απάντησε ότι ο Γεωργίου κάποια στιγμή έστειλε κάποια επιστολή αλλά σε αυτόν (...) δεν ίσχυσαν , είχαν πάντα καλή συνεργασία προφορική. Ότι με τις προτάσεις του Γεωργίου το 1999 ίδια γράμματα έστειλε κι ο ΑΠΟΛΛΩΝ τότε .Σε ερώτηση τι διαφορές έχει η πρότασή του το έτος 2001 από τις προτάσεις του Γεωργίου , της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ απάντησε ότι η πρότασή του (Στρατηγάκη) το έτος 2001 που την έστειλε ειδικά στην ΑΠΟΛΛΩΝ και όχι στην ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ,είναι αντίγραφο της επιστολής που έλαβε από την ΑΠΟΛΛΩΝ στις 26/3 , την οποία έχει αντιγράψει κατά γράμμα και έχει αφαιρέσει μόνο τα ονόματα των εκδοτικών οίκων ,ήταν αντίγραφο που έστειλε πίσω για την ειρωνεία του πράγματος (σελ 12 -13) όπως όμως συνεχίζει, στη σελ.14 αναφέρει ότι κάποια στιγμή αυτοί το πήραν στα σοβαρά και ο (...) από την ΑΠΟΛΛΩΝ συνεργάστηκε με τον (...) που ήταν συνεργάτης

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

του τότε και άλλαξαν όλους του όρους ,γιατί τους άλλαξαν τους όρους όμως ; γιατί απειληθήκαμε ότι δεν θα πάρουμε βιβλία αν δεν αλλάξουμε τους όρους , δικούς μας ,γιατί δεν άλλαξαν κι αυτοί τους όρους ανάλογα ; (βλέπε σχετική επιστολή της ΕΥΡΩΒΙΒΛΙΟ ΑΕ ,όπως έχει αναπροσαρμοστεί μετά τηλεφωνική επικοινωνία με (...) συνημμένη στο υπόμνημα της ΑΠΟΛΛΩΝ για τη συζήτηση της 19^{ης} Ιουνίου 2008 ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού σχετικό 5 του εν λόγω υπομνήματος) **5)** Η (...)της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ σχετικά με τους επίμαχους όρους των προτάσεων συνεργασίας που περιλαμβάνονται στις συμβάσεις της εταιρίας που συνάπτει με τους χονδρεμπόρους καταθέτει ότι τους ίδιους όρους ζητούν και ο Γεωργίου και το ΕΥΡΩΒΙΒΛΙΟ και η ΑΠΟΛΛΩΝ (πρακτικά Συνεδρίασης της 21.11.2008 σελ.20) ότι διαμαρτυρία δεν υπήρχε όλοι έδιναν τους ίδιους όρους ,πως ήταν δυνατόν να έλθει ο Γεωργίου για παράδειγμα που από το 99 τους είχε και να πει ότι όροι σου αυτοί δεν είναι εύλογοι, ότι για το μόνο που διαμαρτυρήθηκαν οι χονδρέμποροι ήταν το ποσοστό 60-40 και 70-40 που η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ επέβαλε το 2004- 2005 δηλαδή αναλογίας ποσοτήτων ελληνικών –ξένων βιβλίων του εκδότη Oxford που τελικά δεν τηρήθηκε. Για τους κοινούς όρους των συμβάσεων της ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ δεν μπορούσαν οι άλλοι χονδρέμποροι να πουν ότι είναι προϊόν ενός κοινού σχεδιασμού των δύο εταιριών (σελ. 10-11 στις επόμενες σελίδες 12-17 αναλύει γιατί τους εν λόγω όρους θεωρεί εύλογους ,πως κάνει τις προβλέψεις για τις παραγγελίες της και πως διεξάγεται η συνεργασία με τους λοιπούς χονδρεμπόρους) . Κατ' αρχάς ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι οι καταθέσεις των παραπάνω προσώπων δεν ελήφθησαν υπόψη πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος γιατί στη σελίδα 3 της προσβαλλόμενης απόφασης αναφέρεται ότι η Επιτροπή εξέτασε ενόρκως του μάρτυρες (...)και (...)και (...)και (...)και προέβη σε εξέταση της (...)και στη σελ. 7 ότι η Επιτροπή κατά τη διάσκεψή της έλαβε υπόψη της εκτός των άλλων και τα όσα κατέθεσαν οι μάρτυρες που εξετάστηκαν κατά την ακροαματική διαδικασία .Από τις παραπάνω όμως καταθέσεις αλλά και από τα ιδιωτικά συμφωνητικά συνεργασίας της κρίσιμης χρονικής

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

περιόδου 2002 έως 2006 τόσο της ΑΠΟΛΛΩΝ (βλ σελ 122 και επόμ. της Εισηγήσεως της ΓΔΑ) ,όσο και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ (βλ σελ 56 και επόμ. της Εισηγήσεως της ΓΔΑ) προς τους λοιπούς χονδρεμπόρους, σε σχέση με την εμπορική συμπεριφορά τους και την επιβολή από αυτές των εμπορικών όρων (γνωστοποίηση ύψους συνεργασίας , απαίτηση καταβολής αξιογράφων , ημερομηνίες λήξεως κατά βάση ταυτόσημες των παραπάνω αξιογράφων , άρνηση επιστροφής βιβλίων,μη αντικειμενικός αποκλειστικός καθορισμός του ποσοστού των εκπτώσεων) , παρατηρείται η υιοθέτηση επί μακρόν της ίδιας γραμμής δράσεως στη σχετική αγορά μεταξύ της ΑΠΟΛΛΩΝ και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ όσα δε αντίθετα προβάλλει η προσφεύγουσα απορρίπτονται ως ουσία αβάσιμα.

Επειδή σύμφωνα με την κατάθεση **1)** του (...) κατά την οποία « Οι δύο (ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) έχουν τις πιο πολλές αποκλειστικότητατες άρα κανονίζουν τις τιμές μόνοι τους Εγώ δεν έχω συμφωνήσει τα τελευταία χρόνια με κανέναν απλώς ακολουθώ τους τιμοκαταλόγους (για τους ελεύθερους εκδότες) των μεγαλύτερων γιατί αυτό πρέπει να κάνω κιόλας .Δηλαδή δεν τολμώ να πάω κόντρα γιατί με το (...)% της αγοράς τι να πάω να πολεμήσω ;.....Αν η ΑΠΟΛΛΩΝ ή η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ φθίνηνε την τιμήεγώ θα ακολουθούσα τη φθηνή τιμή Θα μπορούσα να πάω κόντραθα είχα αντίποινα στα βιβλία που έχουν αποκλειστικότητα , είναι δεδομένο αυτό..... Είναι πολύ παράδοξο να παίρναμε μέσα σε μία βδομάδα για πρώτη φορά δύο γράμματα και να είναι ολόϊδια .Το μυαλό μου που θα πάει ; Από θεία έμπνευση ; Κ .Βαϊνανίδης :Θυμάστε; Ακολουθούσαν οι προσφορές του ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ τις προσφορές του ΑΠΟΛΛΩΝΑ χρονικά ; Κύριε μάρτυς έχω τα χαρτιά όλα, είναι πάντοτε ο ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από μια βδομάδα μέχρι ένα μήνα αργότερα ακολουθούσαν. (...): παίρναμε όρους ,εντολέςσε κάποια στιγμή δυσκολίας μπορούσαμε να διαπραγματευθούμε κάτι . Ούτε να επιστρέψουμε βιβλία ούτε τίποτα ,αντίθετα υπήρξαν περιπτώσεις που υπήρξε σκληρή αντιμετώπιση και απόλυτη αντιμετώπιση στους όρους απέναντί μου από την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

είναι ο μόνος ο οποίος μου επέβαλε τιμωρία το να χάσω εκπτώσεις δύο φορές το 2003 -2004 ότι πήρα παραπάνω βιβλία απ' ότι είχα σκεφθεί . Φ.Στράτος : Αυτή η πίεση ας πούμε από τον ΑΠΟΛΛΩΝΑ σε τι νομίζεται κατά τη γνώμη σας ότι απέβλεπε;.....(...) : ότι πρέπει εγώ να φύγω από τη μέση , πρέπει να φύγει ο Γεωργίου από τη μέση ,πρέπει να φύγει ο Kaufman από τη μέση και όποιος άλλος τολμήσει να μιλήσει να φύγει από τη μέση .Αν αυτοί φύγουνεγώ βάζω του όρους για τη διανομή στον εκδότη πλέον γιατί δεν έχει που αλλού να πάει . Φ.Στράτος : Ηθελε δηλαδή να δημιουργηθεί μία μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή κατάσταση . (...): Μα ήδη είναι.....Φ. Στράτος: Δηλαδή βλέπετε ένα σενάριο στο οποίο οι δυο να έχουν συμφωνήσει μόνοι τους οι δυο ,να καταλάβουν όλη την αγορά; (...) : Λογικό δεν είναι ; Είτε συμφωνούν δια της κατάφασης είτε σιωπηλής κατάφασης είτε συναντιόνται σε ένα γραφείο ,η λογική που βλέπουμε εμείς είναι αυτή (πρακτικά Συνεδρίασης της 14.11.2008 σελ 7, 8,15,16, 25, 29 , 37 ,36 ,38) **2)** την κατάθεση του (...) κατά την οποία (πρακτικά Συνεδρίασης της 2.10.2008) «Δεν υπάρχει καμία περίπτωση όσο μικρός και να είναι ο άλλος όσο και μεγάλος (εννοεί πελάτη του) ,να μην έχει μέσα αυτούς τους εκδοτικούς οίκους (εννοεί τους εκδοτικούς οίκους που έχουν κατ' αποκλειστικότητα η ΑΠΟΛΛΩΝ και η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) , είναι το άλφα και το ωμέγαΤαυτόχρονα αποσύρει την οποιαδήποτε σχέση συνεργασίας και όρους συνεργασίας έχει με εμένα και πάει να τα πάρει από τον άλλον χονδρέμπορο ο οποίος έχει αυτά τα βιβλία . Ταυτόχρονα δε και η δική μου και οι υπόλοιπες εταιρίες που δεν έχουν αποκλειστικότητες ,είμαστε και σε δεινή θέση ως προς τη διαπραγματευτική μας σχέση με τους πελάτες που δεν μπορούμε να τους προσφέρουμε τις αντίστοιχες παροχές που δίνουν οι απ' ευθείας αποκλειστικοί διακινητές (σελ 8-9)το 2001 -2002 ουσιαστικά χωρίστηκε η χρονιά (η αγορά προφανώς εννοεί)με την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ να έχει την Burlington και την Oxford και την εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ όπως είπα τη Longman και τους υπόλοιπους Έλληνες εκδότες αγγλικών βιβλίων. Από τότε φυσικά δεν υπήρχε καμία δυνατότητα εμείς

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

να πάρουμε κάποια άλλη ...» και πρακτικά Συνεδρίασης 16.10.2008 « ότι όταν οι αποκλειστικότητατες κάνουν τις μεγαλύτερες κινήσεις και είναι οι πιο ζητητοί στις παραγγελίες μας από τους βιβλιοπώλες προς τα εμάς, είμαι υποχρεωμένος να ξεκινήσω από αυτούς με οποιοδήποτε κόστος » **3**) και την κατάθεση της (...) «..... Εάν δεν πωλούσαμε καθόλου τις αποκλειστικότητατες του ΑΠΟΛΛΩΝΑ , δεν θα είχαμε καμία ευκαιρία να πουλήσουμε με κάποιο έστω μικρό κέρδος , ένα επιπλέον κομμάτι βιβλίων στον πελάτη μας .Αυτή ήταν η λογική μας ,ότι θέλαμε να τα πουλήσουμε για ν' αυξήσουμε τον τζίρο μας ,ν' αυξήσουμε το μερίδιό μας μέσα στον πελάτη και βεβαίως να κερδίσουμε απ' αυτό.» (βλ. πρακτικά . Συνεδρίασης της 21.11.2008 σελ. 14) **4**) ότι στη σχετική αγορά χονδρεμπορίου ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων, οι δύο εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ διέθεταν κατά τα έτη 2002 έως 2006 μερίδια αγοράς , η πρώτη από 28,9% έως 33,8% και η δεύτερη από 22,5% έως 27,9% και το άθροισμα των ποσοστών στο μερίδιο αγοράς αυτών των δύο ανήλθε κατά την ελεγχόμενη περίοδο από 55,8% έως 61,7% του γενικού συνόλου της αγοράς (συνυπολογιζομένων και των εκδοτών που πωλούν απευθείας στους βιβλιοπώλες) **5**) ότι στις δύο αυτές εταιρίες είχε ανατεθεί η κεντρική (αποκλειστική) διάθεση σημάτων που προσέγγιζαν αθροιστικά περίπου το 44% έως 45 % και συγκεκριμένα η εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ είχε αναλάβει την αποκλειστική διανομή του εκδοτικού οίκου Pearson με μερίδιο αγοράς περίπου (...) % και Hillside Press με μερίδιο αγοράς περίπου (...) % (σύμφωνα με τις επιστολές γνωστοποίησης των όρων συνεργασίας που έστειλε από το 2001 έως και 2006 είχε και την αποκλειστικότητα της MACMILLAN) , ενώ η εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ την αποκλειστική διανομή των εκδοτικών οίκων Burlington με μερίδιο αγοράς περίπου 12% έως 15% και Oxford με μερίδιο αγοράς περίπου (...) % , και οι υπόλοιποι χονδρέμποροι ακολουθούν με μικρά ποσοστά στην εν λόγω αγορά , **6**) ότι η κατοχή εξαιρετικά σημαντικού μεριδίου της αγοράς θέτει , την επιχείρηση που κατέχει το μερίδιο αυτό επί περίοδο διάρκειας, σε θέση ισχύος που την καθιστά αναγκαστικά συμβαλλόμενο για τους εμπορικούς ετα-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ίρους της (απόφαση Hoffmann- La Roshe κατά Επιτροπής σκ. 41 - υπόθεση CEWAL σκ. 132), το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι υπόλοιποι χονδρέμποροι , μη έχοντας την αγοραστική δύναμη των δύο πρώτων παραπάνω χονδρεμπορικών εταιριών , δεν είχαν και τη δυνατότητα να απορρίπτουν προτάσεις υπέρμετρα δεσμευτικές γι' αυτούς , με αντίστοιχα τη δυνατότητα της ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ να επιβάλλουν στους λοιπούς χονδρεμπόρους τους επίμαχους όρους , καθόσον διέθεταν συμβάσεις κεντρικής (αποκλειστικής) διανομής με εκδότες ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων και δέσμευση της σχετικής αγοράς , καθιστάμενοι κατ' αυτόν τον τρόπο , αναγκαστικά συμβαλλόμενοι για τους υπόλοιπους χονδρεμπόρους . Επομένως ο αντίθετος ισχυρισμός της προσφεύγουσας απορρίπτεται ως ουσία αβάσιμος.

Περαιτέρω, από τις παραπάνω καταθέσεις επίσης προκύπτει, ότι όταν ο Γεωργίου το 99 που εισήγαγε τους επίμαχους όρους και το 2001 που τους εφάρμοσε και ο Στρατηγάκης , αυτοί οι δύο , δεν είχαν τη δεσπίζουσα θέση στην αγορά ή τη δύναμη και την εξουσία , ώστε να μπορέσουν εκμεταλλευόμενοι αυτή τη θέση ισχύος τους να τους επιβάλουν με το ζόρι στην αγορά (βλ. παραπάνω κατάθεση (...) πρακτικά Συνεδρίασης της 9.1.2009 σελ.9-10 και ότι ειδικά για τον Στρατηγάκη η ΑΠΟΛΛΩΝ είχε διαπραγματευθεί γιατί θυμάται τη συμφωνία που έχουν γράψει χειρόγραφα ότι κάτι άλλαξε, δεν άλλαξε όμως η δομή της συμφωνίας). Αυτοί οι όροι επιβλήθηκαν στην αγορά από τις εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , όταν πήραν τις αποκλειστικότητες και απέκτησαν από κοινού δεσπίζουσα θέση στη σχετική αγορά (βλέπε παραπάνω κατάθεση (...)το 2001 - 2002 ουσιαστικά χωρίστηκε η αγορά με την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ να έχει την Burlington και την Oxford και την εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ τη Longman και τους υπόλοιπους Έλληνες εκδότες αγγλικών βιβλίων.....). Αυτό επικουρείται και από το γεγονός που αναφέρει ο χονδρέμπορος (...), ότι η ΑΠΟΛΛΩΝ άλλαξε όλους του όρους της επιστολής της εταιρίας ΕΥΡΩΒΙΒΛΙΟ ΑΕ προς αυτήν (ΑΠΟΛΛΩΝ) το 2001 για συνεργασία τους , σύμφωνα με τους όρους της ΑΠΟΛΛΩΝ . Το γεγονός δε ότι επιτρέπεται σε

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

επιχειρηματίες υποκείμενους σε πραγματικό ανταγωνισμό να ασκούν ορισμένη πρακτική , δεν συνεπάγεται ότι η άσκηση της ίδιας πρακτικής από επιχείρηση κατέχουσα δεσπόμενη θέση δεν μπορεί ποτέ να συνιστά κατάχρηση της θέσεως αυτής (βλ παραπάνω Υπόθεση Cewal σκ. 131) . Εξάλλου « ναι μεν η ύπαρξη δεσπόμενων θέσεως δεν αφαιρεί από την επιχείρηση που βρίσκεται στη θέση αυτή το δικαίωμα να διαφυλάσσει τα εμπορικά της συμφέροντα ,οσάκις αυτά απειλούνται ,η επιχείρηση δε αυτή έχει την ευχέρεια ,σε λογικό μέτρο , να προβαίνει σε πράξεις που κρίνει πρόσφορες για την προστασία των συμφερόντων της , πλην όμως δεν μπορούν να γίνουν δεκτές τέτοιες ενέργειες όταν αποσκοπούν στην ενίσχυση της δεσπόμενης αυτής θέσεως και στην καταχρηστική εκμετάλλευσή της » (απόφαση του Πρωτ. της 7^{ης} Οκτωβρίου 1999 T-228 /97, Irish Sugar plc κατά Επιτροπής σκέψη 112) .Επομένως , όσα αντίθετα προβάλλει η προσφεύγουσα εταιρία πρέπει να απορριφθούν ως ουσία αβάσιμα.

57. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται έλλειψη μηχανισμών ελέγχου και περιφρούρησης της ανύπαρκτης (κατ' αυτήν) « κοινής πολιτικής ». Ειδικότερα ισχυρίζεται ότι σύμφωνα με την νομολογία του ΠΕΚ και το Κείμενο Διαβούλευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν αρκεί απλώς να υπάρχει διαφάνεια στην αγορά ούτε ότι «κάθε μέλος του δεσπόμενου ολιγοπωλίου έχει συνείδηση του ότι όλοι μπορούν να επωφεληθούν από μια αλληλεξαρτώμενη συμπεριφορά στην αγορά , αλλά πρέπει επίσης να διαθέτει ένα μέσο για να γνωρίζει αν οι άλλοι επιχειρηματίες υιοθετούν την ίδια στρατηγική και αν τη διατηρούν .Η διαφάνεια στην αγορά θα πρέπει επομένως να είναι επαρκής για να επιτρέπει σε κάθε μέλος του δεσπόμενου ολιγοπωλίου να γνωρίζει ,κατά τρόπο αρκούντως ακριβή και άμεσο την εξέλιξη της συμπεριφοράς στην αγορά καθενός από τα άλλα μέλη» παραπέμπει δε στις αποφάσεις Airtours T.342/99 σκ.62 και Laurent Piau T.193/02 σκ. 111. Ότι η ΕΑ με την προσβαλλόμενη απόφασή της δεν επικαλείται καμία απόδειξη για το ότι οι εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ είχαν οποιουδήποτε μηχανισμούς επικοινωνίας και παρακολούθησης της εμπορικής συμπεριφοράς η

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

μια της άλλης ή οιοδήποτε είδους προνομιακή πρόσβαση της μιας εταιρίας στα εσωτερικά στοιχεία εμπορικής πολιτικής της άλλης , προκειμένου να είναι σε θέση να «περιφρουρούν » και να « παρακολουθούν » η μία τη συμπεριφορά της άλλης ερήμην των λοιπών ανταγωνιστών. Οι ειδικώς επικαλούμενες από την προσφεύγουσα διατάξεις των παραπάνω αποφάσεων , εν προκειμένω , αναφέρονται στην πρώτη από τις τρεις προϋποθέσεις που , σύμφωνα με την παρατεθείσα Κοινοτική Νομολογία σε προηγούμενες σκέψεις της παρούσας απόφασης (υπόθεση Airtours) , απαιτούνται για να μπορεί να δημιουργηθεί η κατάσταση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης παρακλώουσα σε σημαντικό βαθμό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό και αυτή η προϋπόθεση , είναι , η εκτίμηση του βαθμού διαφάνειας στη σχετική αγορά. Στην προκείμενη περίπτωση , η σχετική αγορά , χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συγκέντρωσης (βλέπε σκέψη 24 της παρούσας απόφασης) , είναι κατ' ουσίαν δυοπωλική με τις εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ να κατέχουν υψηλό μερίδιο στην εν λόγω αγορά (οι δύο εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ διέθεταν κατά τα έτη 2002 έως 2006 μερίδια αγοράς , η πρώτη από 28,9% έως 33,8% και η δεύτερη από 22,5% έως 27,9% και το άθροισμα των ποσοστών στο μερίδιο αγοράς αυτών των δύο ανήλθε κατά την ελεγχόμενη περίοδο από 55,8% έως 61,7% του γενικού συνόλου της αγοράς) με εκατέρωθεν αγορές και πωλήσεις μεταξύ τους και συνέπεια την άμεση γνώση της εμπορικής πολιτικής από την μια , της εμπορικής πολιτικής της άλλης . Εξάλλου , η ύπαρξη μικρού αριθμού εταιριών (είναι εν συνόλω οκτώ) που δραστηριοποιούνται στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας ,έχει ως αποτέλεσμα 1) η διαφάνεια ως προς τη συνολική προσφορά να είναι ολική , αφού βάσει των τιμοκαταλόγων που παρουσιάζουν οι επιχειρηματίες κάθε έτος , κάθε ανταγωνιστής τους μπορεί να υπολογίσει τις προσφορές τους , όπως μπορεί να εκτιμήσει και τα δεδομένα (προσφορές) των προηγούμενων ετών 2) τη διαφάνεια των συναλλαγών του συνόλου της σχετικής αγοράς με δυνατότητα άμεσης γνώσης των όποιων συναλλαγών πραγματοποιούνται και με τους όρους που

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

πραγματοποιούνται εκ μέρους του άλλου χονδρεμπόρου (βλέπε πρακτικά Συνεδρίασης 24.10.2008 σελ. 10-11 κατάθεση (...): Ερωτών Κ.Βαϊνανίδης - δικηγόρος της ΑΠΟΛΛΩΝ « Εάν υποθέσουμε ότι ο ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ τον επόμενο Μάρτιο , του 09 έστειλε μια επιστολή σε όλους του βιβλιοπώλες και τους έλεγε – Οι όροι μας είναι αυτοί και οι όροι μας είναι οι συγκεκριμένοι ,κλίμακες τόσες ,εκπτώσεις τόσες, αυτοί είναι οι όροι μας και δεν αλλάζουν – και την έστειλε τον Μάρτιο ,εσείς πόσο γρήγορα θα το μαθαίνατε αυτό πιστεύετε ; (...) : Πολύ γρήγορα Απ' τους βιβλιοπώλες . Κ. Βαϊνανίδης : Οι οποίοι στη διαπραγμάτευση τι θα σας λέγανε ; (...): Τους όρους του ΑΠΟΛΛΩΝΑΚ. Βαϊνανίδης : Εάν δε ήσασταν εσείς κι ήταν ο ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ πόσο γρήγορα θα μάθαινε ο ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ αυτή την επιστολή που θα έστειλε ο ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ στους βιβλιοπώλες ; (...) :..... αμέσως τις επόμενες ημέρες ») . Ο ισχυρισμός δε της προσφεύγουσας , ότι αφού έστειλε τους προτεινόμενους όρους σε υποψήφιους πελάτες της , χονδρεμπόρους, ακολουθούσε πάντα μια μακρά περίοδος μυστικών και επιμέρους διαπραγματεύσεων με τον κάθε πελάτη, ώστε τελικά να μη μπορεί να γνωρίζει κανένας χονδρέμπορος –ανταγωνιστής της ,τους ακριβείς όρους συνεργασίας της με τους εκάστοτε πελάτες της, παρά μόνο τους όρους που αφορούσαν τη δική του επιχείρηση ,είναι απορριπτέος ως ουσία αβάσιμος . Αυτό γιατί τα περιθώρια διαπραγμάτευσης ήταν ελάχιστα . Όπως προκύπτει από την παραπάνω κατάθεση του (...) (σκέψη 56 της παρούσας) οι εν λόγω όροι δεν ήταν συζητήσιμοι, μόνο σε κάποια στιγμή δυσκολίας μπορούσαν να διαπραγματευθούν κάτι οι χονδρέμποροι , έπαιρναν όρους –εντολές , ελάμβαναν μέσα σε μια βδομάδα για πρώτη φορά δύο γράμματα ολόϊδια (της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και της ΑΠΟΛΛΩΝ), σύμφωνα δε με την εισήγηση της ΓΔΑ (σκέψη 30 της παρούσας) « οι καθ' ων γνωστοποιούν », δεν διαπραγματεύονται αυτούς τους όρους ,όπως εξάλλου προκύπτει και από τα στοιχεία του φακέλου ,από τις επιστολές της προσφεύγουσας προς τους λοιπούς χονδρεμπόρους κατά τα παραπάνω. Ακόμη από την ανάλυση των δημοσιευμένων ισολογισμών δύνανται να συναχθούν πολλά συμπεράσματα

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

για μία επιχείρηση .Όπως από την εσωτερική επιστολή του Προέδρου της ΑΠΟΛΛΩΝ (...) προς τους (...), (...), (...) με ημερομηνία 10.6.2004 (σχετ.16 συνημμένο στο υπόμνημα της ΑΠΟΛΛΩΝ προς την Ε.Α. για τη συζήτηση της 19^{ης} Ιουνίου 2008) με τίτλο «Ανταγωνιστές / Ευσταθιάδης Α.Ε. » στην οποία παρατίθεται swot ανάλυση της Ευσταθιάδης με βάση τον ισολογισμό του έτους 2003. Η SWOT Analysis (βλ. την Εισήγηση της ΓΔΑ υποσημ. 63) αποτελεί ένα Διοικητικό εργαλείο αναγνώρισης των Δυνάμεων (Strengths) και Αδυναμιών (Weaknesses) μιας επιχείρησης και εξέτασης των Ευκαιριών (Opportunities) και Απειλών (Threats) που αντιμετωπίζει στο εξωτερικό περιβάλλον της .Με τη διενέργεια SWOT Analysis μπορεί να εντοπισθούν οι διαδικασίες της επιχείρησης οι οποίες αποτελούν τα δυνατά σημεία της , οι ευκαιρίες που υπάρχουν για την ενίσχυση των διαδικασιών της και οι πιθανότητες βελτίωσης της εικόνας της στην αγορά. Επίσης ,μπορούν να αξιολογηθούν ιδέες για νέα προϊόντα σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης και σύμφωνα με τους στρατηγικούς της στόχους. Σύμφωνα δε με την κατάθεση του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ (πρακτικά Συζήτησης της 22.12.2008 σελ. 34) «..... Σήμερα φτάνουμε ,αν κοιτάξετε τους ισολογισμούς όλων των χονδρεμπόρων ,βλέπετε ποια είναι η κατάσταση του αποθέματος στο τέλος της χρονιάς σε σχέση με τις πωλήσειςΥπάρχουν οι εξής παράμετροι στις οποίες βασιζόμαστε για να κάνουμε την πρόβλεψή μαςΈχουμε λοιπόν την πληροφόρηση από τους εκδότες ,έχουμε δηλαδή τον εκδότη ο οποίος μας λέει « φέτος έχω κλείσει συμφωνία με τον ΑΞΟΝΑ ,έχω κλείσει συμφωνία με την ΕΥΡΩΓΝΩΣΗ » .Μας λένε ποια είναι τα βιβλία πάνω-κάτω ,έχουμε λοιπόν μια σχετική γνώσητους ρωτάμε τους εκδότες ,λέμε «εσείς τι λέτε ;».....» . Επομένως , σύμφωνα με τα παραπάνω , ο βαθμός διαφάνειας της συγκεκριμένης αγοράς εν προκειμένω είναι σημαντικός και επιτρέπει σε κάθε μέλος του δεσπύζοντος ολιγοπωλίου να γνωρίζει ,κατά τρόπο αρκούντως ακριβή και άμεσο την εξέλιξη της συμπεριφοράς στην αγορά , του άλλου μέλους , καθώς και τα μερίδια της αγοράς που κατέχει κάθε ένα μέλος , όπως νόμιμα και ορθά δέχτηκε και η Ε.Α. με

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

την προσβαλλόμενη απόφασή της , όσα δε αντίθετα προβάλλει η προσφεύγουσα απορρίπτονται ως ουσία αβάσιμα .

58. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι υπάρχει έλλειψη εγγυήσεων διαρκείας της « κοινής πολιτικής » και απουσία μηχανισμών καταστολής. Ειδικότερα ισχυρίζεται, ότι η Ε.Α. ομολογεί στην απόφασή της ότι « Ιδίως δε ως προς το ζήτημα των αντιποίνων δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη συγκεκριμένων ποινών σε περίπτωση που η μία εκ των δύο καθ' ων αποφασίσει να αποστεί από τη συντονισμένη συμπεριφορά » και ότι καίτοι η ίδια φέρει το βάρος της αποδείξεως, δεν είναι σε θέση να αποδείξει την ύπαρξη συγκεκριμένων μηχανισμών καταστολής ή και ποινών για την παραβίαση της (ανύπαρκτης) « κοινής πολιτικής ». Αδυναμία που, κατά την προσφεύγουσα ,οφείλεται στο γεγονός , ότι μη υπαρχούσης εναρμόνισης , συμφωνίας και κοινής πολιτικής μεταξύ ΑΠΟΛΛΩΝΑ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ, θα ήταν φύσει αδύνατον να έχουν προβλεφθεί μεταξύ τους μηχανισμοί για την τιμωρία τους εάν αφίσταντο από την ανύπαρκτη κοινή πολιτική. Ότι αορίστως αναφέρει ότι δήθεν « υπάρχει η δυνατότητα από τον εκάστοτε άλλον καθ' ων χονδρέμπορο να επιβάλλει εμπορικούς όρους και συνθήκες οικονομικής πίεσης προς αυτόν », χωρίς ένα εξειδικεύει και πολύ περισσότερο να αποδεικνύει αυτήν την αόριστη υπόθεση ,ενώ αναφέρει ότι ως τέτοιο μέσο πίεσης θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν α) οι αποκλειστικότητες παρότι δεν γίνεται αναφορά σε κανένα σχετικό πραγματικό περιστατικό ή αποδεικτικό μέσο που να στηρίζει έστω και προσχηματικά τον ισχυρισμό αυτό , β) η απειλή άρνησης προμήθειας ή μείωσης εκπτώσεων από τη μια εταιρία στην άλλη. Ότι η ίδια η Επιτροπή ομολογεί ότι ουδέποτε υπήρξαν αντίποινα ή οποιουδήποτε είδους τιμωρητικές συμπεριφορές από τη μία προς την άλλη. Ότι η Ε.Α. σε πλήρη αντίθεση με την Κοινοτική Νομολογία κάνει λόγο για «κίνητρα » προσκόλησης στην (ανύπαρκτη) κοινή πρακτική ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει τονίσει ότι δεν αρκεί να γνωρίζει κάθε επιχείρηση ότι η αλληλοεξαρτώμενη συμπεριφορά στην αγορά είναι επικερδής και για τις δύο (με παραπομπή στο Κείμενο Διαβούλευσης της Ε.Ε. παρ. 48), αλλά ότι επιπι-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

λέον πρέπει να υπάρχουν και επαρκείς αποτρεπτικοί μηχανισμοί και μάλιστα επαρκώς αυστηροί ώστε να πειστούν όλα τα μέρη ότι είναι προς το καλύτερο συμφέρον τους να ακολουθήσουν την κοινή πολιτική (με παραπομπή στην υπόθεση Airtours T. 342/99 317 και στο Κείμενο Διαβούλευσης της Ε.Ε. παρ,49). Ότι τέτοιοι μηχανισμοί δεν υπάρχουν και δεν αρκεί να «υποτίθεται» από την Ε.Α., που φέρει το βάρος της αποδείξεως, ότι θα μπορούσαν να υπάρξουν για να της επιβάλει τα εξοντωτικά πρόστιμα που της επέβαλε (με παραπομπή σε κατάθεση (...) πρακτικά Συνεδρίασης της 30.12.2008 σελ.6). Σύμφωνα με τη δεύτερη από τις τρεις προϋποθέσεις, που κατά την παρατεθείσα Κοινοτική Νομολογία (υπόθεση Airtours), απαιτούνται για να μπορεί να δημιουργηθεί η κατάσταση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης παρακωλύουσα σε σημαντικό βαθμό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, είναι αναγκαίο, η κατάσταση σιωπηρού συντονισμού μεταξύ των μελών του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου, να μπορεί να διατηρηθεί, ενώ απαιτείται και η ύπαρξη αντιποίνων, σε περίπτωση συμπεριφοράς μέλους του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου, που αποκλίνει από την κοινή γραμμή δράσης. Εδώ πρέπει να σημειωθεί, ότι «η δυνατότητα αντιποίνων διασφαλίζει κατά κάποιο τρόπο τη συνοχή των μελών του ολιγοπωλίου κατά την πάροδο του χρόνου, αποτρέποντας καθένα από αυτά να παρεκκλίνει από την κοινή συμπεριφορά. Στο πλαίσιο αυτό η Επιτροπή δεν πρέπει υποχρεωτικά να αποδείξει την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου «μηχανισμού αντιποίνων» κατά το μάλλον ή ήττον αυστηρού, αλλά πρέπει να αποδείξει, εν πάση περιπτώσει, την ύπαρξη επαρκών παραγόντων αποτροπής, οπότε κάθε μέλος του δεσπόζοντος ολιγοπωλίου να μην έχει συμφέρον να παρεκκλίνει από την κοινή συμπεριφορά εις βάρος των άλλων μελών του ολιγοπωλίου (απόφαση του Πρωτοδικείου, της 6^{ης} Ιουνίου 2002 Υπόθεση T-342/99 Airtours plc κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002 σελ. II-2585, σκέψεις 194, 195). Η δεύτερη προαναφερόμενη προϋπόθεση, στην προκείμενη περίπτωση έχει την έννοια, ότι αυτή η κατάσταση της οικονομικής αλληλεξάρτησης που διαπιστώνεται μεταξύ της ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ πρέπει να μπορεί να διατηρηθεί

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

και να υπάρχει ένα κίνητρο για να μην αποστούν από την κοινή γραμμή δράσης στην αγορά. Ενόψει του ότι 1) στη σχετική αγορά χονδρεμπορίου ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων, οι δύο εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ κατείχαν αθροιστικά κατά την ελεγχόμενη περίοδο 2002-2006 από 55,8% έως 61,7% του γενικού συνόλου της αγοράς 2) στις δύο αυτές εταιρίες είχε ανατεθεί η κεντρική (αποκλειστική) διάθεση σημάτων που προσέγγιζαν αθροιστικά περίπου το 44% έως 45 % με δέσμευση της σχετικής αγοράς , καθιστάμενοι κατ' αυτόν τον τρόπο , αναγκαστικά συμβαλλόμενοι για τους υπόλοιπους χονδρεμπόρους , εκτιμάται από το Δικαστήριο ότι καθόλη τη διάρκεια της ελεγχόμενης περιόδου η κατάσταση της οικονομικής αλληλεξάρτησης της προσφεύγουσας με την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ήταν σταθερή . Ως προς την παράμετρο των αντιποίνων παρότι δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη συγκεκριμένων ποινών στην περίπτωση που η μία εκ των δύο επιχειρήσεων αποφασίσει να αποστεί από την κοινή γραμμή δράσης, υπήρχαν επαρκείς παράγοντες αποτροπής ,οπότε κάθε μέλος του δεσπίζοντος ολιγοπωλίου να μην έχει συμφέρον να παρεκκλίνει από την κοινή συμπεριφορά σε βάρος του άλλου μέλους. Όπως ο αποτρεπτικός ρόλος που διαδραματίζει ο έντονος κίνδυνος α) άρνησης προμήθειας ,ενόψει των αποκλειστικότητων που διαθέτει εκάστη εκ των δύο εν λόγω επιχειρήσεων και του μεγάλου βαθμού ζήτησης που έχουν στην αγορά β) μειώσεως των εκπτώσεων γ) απώλειας αυτής ταύτης της αμφίδρομης ευνοϊκής μεταχείρισης της ΑΠΟΛΛΩΝ με την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , όπως αγοράς πελάτη που έφυγαν μεν από την ΑΠΟΛΛΩΝ δεν πήγαν όμως σε κάποιον άλλον , μη αποκλειστικό χονδρέμπορο , που ελάμβανε εκπτώσεις από την προσφεύγουσα για τις αποκλειστικότητές της πιο χαμηλές από την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , αλλά στην ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , η οποία θα αγοράσει από την ΑΠΟΛΛΩΝ τα βιβλία της ΑΠΟΛΛΩΝ για τον εν λόγω πελάτη , έστω με ένα επί πλέον κόστος για την προσφεύγουσα . Καθώς με τον παραπάνω τρόπο διεκδικούσαν μερίδιο αγοράς από τους λοιπούς χονδρεμπόρους , προσφέροντας εκπτώσεις καλύτερες μεν από την ΑΠΟΛΛΩΝ μέσω της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ,

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

αλλά προφανώς και καλύτερες από τους άλλους χονδρεμπόρους που αγόραζαν από την ΑΠΟΛΛΩΝ, με μικρότερες εκπτώσεις από αυτές που αγόραζε η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ από την τελευταία, με σκοπό των αποκλεισμό των άλλων χονδρεμπόρων από την εν λόγω αγορά. Με κέρδος δε και για τις δύο εταιρίες (ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ), τόσο από τις αυξημένες πωλήσεις όσο και από την περαιτέρω ενίσχυσή τους στην αγορά αυτή, αφού δεν θα υπάρχει αποτελεσματικός ανταγωνισμός και θα δύνανται να αυξήσουν τις τιμές όπως θέλουν. δ) απώλειας της θέσεως ισχύος που μαζί κατέχουν στην σχετική αγορά (λόγω δέσμευσης αυτής συνεπεία των αποκλειστικότητων που διαθέτουν) και καθιστά κάθε μία εκ των δύο εν λόγω επιχειρήσεων αναγκαστικά συμβαλλόμενο για τους εμπορικούς εταίρους της. Επομένως, οι αντίθετοι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθούν ως ουσία αβάσιμοι. Ως προς τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας, ότι το περιθώριο καθαρού κέρδους της εταιρίας μειώθηκε στο (...)με (...)% (με παραπομπή σε κατάθεση (...) πρακτικά Συνεδρίασης της 22.12.2008 σελ.39) και ότι η εταιρία όχι μόνο δεν αύξησε αλλά παρουσίασε σημαντική μείωση κερδών (στο διάστημα από 2.000 προς 2008 τα κέρδη της ΑΠΟΛΛΩΝ μειώθηκαν από (...) ευρώ σε (...) ευρώ με παραπομπή σε κατάθεση (...) πρακτικά Συνεδρίασης της 22.12.2008 σελ.39) που στην πραγματικότητα αποτελούσε αντικίνητρο για τη διατήρηση (της υποτιθέμενης από την Ε.Α.) κοινής πολιτικής με την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, αλυσιτελώς προβάλλεται. Καθόσον το κρίσιμο εν προκειμένω χρονικό διάστημα ανάγεται στην περίοδο 2002-2006 και δεν εξειδικεύεται ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ως προς τα έτη αυτά, ανεξαρτήτως του ότι η ύπαρξη ζημίας δεν είναι γεγονός ασυμβίβαστο με την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης (Irish Sugar απόφαση του Πρωτοδικείου της 7.10.99 T- 228/97 σκέψ. 102-103) . Ως προς τον ισχυρισμό της, ότι τα ατομικά μερίδια αγοράς των δύο εταιριών διακυμαίνονταν ανεξάρτητα καθ'όλη τη διάρκεια των ετών 2003- 2006 (βλ 2343/7.4.2008 εισήγηση ΓΔΑ σελ. 105) και τη διαπίστωση αυτή η Ε.Α. προτίμησε σκόπιμα να αποσιωπήσει στην απόφασή της παρατηρητέα τα εξής : Από τα στοιχεία

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

του φακέλου ,κατά τη διάρκεια των ετών 2002-2006 προέκυψε ότι η κατάταξη των εταιριών ως προς τα μερίδια αγοράς της ΑΠΟΛΛΩΝ για το έτος 2002 διαμορφώνεται στο (...) % περίπου και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ στο (...) % περίπου, ενώ κατά το έτος 2006 η κατάταξή τους δεν διαφοροποιείται , ΑΠΟΛΛΩΝ (...) % ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ (...) % και χωρίς ανακατατάξεις ως προς τα μερίδια αγοράς των λοιπών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη σχετική αγορά (βλέπε και σελ. 55 Εισηγ. ΓΔΑ με τις εκεί παραπομπές) . Μια κάποια δε διακύμανση των μεριδίων στη σχετική αγορά , εν προκειμένω , δεν αποκλείεται καθόσον « υφίσταται συλλογική δεσπόζουσα θέση ακόμη και στην περίπτωση ενός ενδεχόμενου ανταγωνισμού μεταξύ των μερών.....» υπόθεση TACA , απόφαση T-191/98 σκ. 653-656 .Επομένως και αυτός ο ισχυρισμός της πρέπει να απορριφθεί ως ουσία αβάσιμος.

59. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι υπάρχει έλλειψη φραγμών στην αγορά ,ενώ υφίσταται και δυνητικός ανταγωνισμός . Ειδικότερα ισχυρίζεται, ότι όλως αορίστως η Ε.Α. αναφέρει ότι «είναι απίθανο να μπορέσει οποιαδήποτε αντίδραση των ανταγωνιστών ή καταναλωτών να ανατρέψει τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται από την κοινή γραμμή δράσεως » καθόσον η εμπορική πολιτική της ΑΠΟΛΛΩΝ αποδείχθηκε ότι βρισκόταν σε άμεση συνάρτηση με τη ζήτηση στην αγορά και τη δράση των ανταγωνιστών της ,λόγοι για τους οποίους άλλωστε η ΑΠΟΛΛΩΝ κατέβαλε σημαντικότερες προσπάθειες προκειμένου να βελτιώσει συνεχώς το δίκτυο διανομής της ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των προμηθευτών και των πελατών της . Ότι σύμφωνα με τη Νομολογία των Κοινοτικών Δικαστηρίων (Joined Cases C- 68/94 and C-30/95 French Republic and Societe commercial des rotasses et de l'azote ECR I -1375,παρα.221) για να στοιχειοθετηθεί η ύπαρξη ΣΔΘ πρέπει να αποδειχθεί ότι οι επιχειρήσεις είναι σε θέση να δρουν ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές τους πελάτες τους και τους καταναλωτές. Ότι η κεντρική διάθεση δεν στερεί από κανέναν χονδρέμπορο ή διανομέα την πρόσβαση στην αγορά εφόσον – σε αντίθεση με την αποκλειστική διανομή κεντρικοί διαθέτες μπορούν να είναι περισσότεροι του ενός . Ότι οι

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

συμβάσεις κεντρικής διαθέσεως δεν συνεπάγονται απαγόρευση του εκδότη να πωλήσει σε άλλους χονδρεμπόρους και απευθείας σε βιβλιοπωλεία ,σχολεία και φροντιστήρια όπως κατέθεσε και ο (...)(πρακτικά Συνεδρίασης της 29.12.2008 σελ 9-10) .Επικαλείται δε σημείο του « απολογισμού-δράσης.....» του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ με ημερομηνία 14.2.2003 σελ. 8.11 (που αναφέρεται από τη ΓΔΑ στην εισήγησή της) σύμφωνα με το οποίο οι χονδρέμποροι ανταγωνιστές της ,έδιναν στα βιβλιοπωλεία εκπτώσεις κατά 3-5 ποσοστιαίες μονάδες καλύτερες από εκείνες που παρείχει η ΑΠΟΛΛΩΝ ,ακυρώνοντας στην πράξη το πλεονέκτημα της κεντρικής διάθεσης. Ότι η Ε.Α. αορίστως χαρακτηρίζει τις παραπάνω συμβάσεις « φραγμό εισόδου » στην αγορά χωρίς να αναφέρει ούτε πόσες είναι οι συμβάσεις αποκλειστικότητας και επί ποίου συνόλου , ούτε πόσους εκδότες αφορούν και επί ποίου συνόλου ούτε ποια η διάρκειά τους ,χωρίς να λαμβάνει υπόψη ότι ακόμα και όπου υπήρχαν συμβάσεις αποκλειστικότητας η εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ όπως και η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ πωλούσαν πάντοτε βιβλία επί των οποίων είχαν την αποκλειστικότητα οριζοντίως στους χονδρεμπόρους –ανταγωνιστές τους, ουδέποτε αρνήθηκαν την πώληση και ουδέποτε διατήρησαν το όποιο προνόμιο της αποκλειστικής διάθεσης. Ότι υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ των χονδρεμπόρων για την απόκτηση αποκλειστικότητας ,ότι οι συμβάσεις αποκλειστικότητας είναι μικρής διάρκειας ή ελεύθερα καταγγελλτές ,με αποτέλεσμα να παρατηρείται συνεχής κινητικότητα στις αποκλειστικότητες μεταξύ των χονδρεμπόρων (π.χ. McMillan δεν αποτελεί πλέον αποκλειστικότητα της ΑΠΟΛΛΩΝ) παραπέμπει δε εν προκειμένω στον [«Πίνακα Κινητικότητας » , Υπόμνημά μας ,σ. 87] και ότι η ΓΔΑ είχε παραδεχθεί στην Εισήγησή της σελ.45 , 75 παρ. 7 , ότι έχει ενταθεί ο ανταγωνισμός στο επίπεδο των εκδοτών και είναι αυτονόητο πως όταν αυξάνεται ο ανταγωνισμός στο ανωτέρω επίπεδο αγοράς αναπόδραστα εντείνεται ο ανταγωνισμός και στο κατώτερο επίπεδο (χονδρέμποροι) . Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η προσφεύγουσα για την απόδειξη της ελλείψεως φραγμών στην αγορά σε επίπεδο εκδοτών και σε επίπεδο χονδρεμπόρων επικαλείται τις Κατευθυντή-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ριες Γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την περίπτωση των συμβάσεων αποκλειστικής διανομής και για τους Κάθετους Περιορισμούς , οι οποίες όμως δεν αποτελούν νομολογία των Κοινοτικών Δικαστηρίων και συνεπώς δεν δεσμεύουν το παρόν Δικαστήριο . Σύμφωνα με την τρίτη από τις τρεις προϋποθέσεις , που κατά την Κοινοτική Νομολογία (υπόθεση Airtours) , απαιτούνται , κατά τα παραπάνω, πρέπει να αποδειχθεί εν προκειμένω ,ότι η προβλεπτή αντίδραση των σημερινών και μελλοντικών ανταγωνιστών καθώς και των καταναλωτών δεν θα αναιρούσε τα αποτελέσματα που αναμένονται από την κοινή γραμμή δράσεως των επιχειρήσεων ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ. Όπως αναφέρεται και στην προσβαλλόμενη απόφαση της Ε.Α. όσο και στην εισήγηση της ΓΔΑ , είναι απίθανο να μπορέσει οποιαδήποτε αντίδραση ανταγωνιστών ή καταναλωτών να ανατρέψει τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται επί χρόνια από την κοινή γραμμή δράσης της ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ . Και αυτό γιατί οι λοιποί χονδρέμποροι (που δεν έχουν τις αποκλειστικότητες της προσφεύγουσας και της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) δεν έχουν, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν (βλέπε σκέψη 56 παρούσας απόφασης), οικονομική δύναμη και διαπραγματευτική ισχύ , ενώ οι καταναλωτές που είναι οι σπουδαστές των ξένων γλωσσών , δεν διαμορφώνουν τη ζήτηση, όπως αναφέρεται σε προηγούμενες σκέψεις της παρούσα απόφασης . Τόσο ο έμμεσος αγοραστής (καθηγητής – φροντιστήριο) όσο και άμεσος αγοραστής (σπουδαστής) δεν θεωρούν υποκατάστατα τα βιβλία διαφορετικής γλώσσας και επιπέδου ,αφού το κάθε βιβλίο έχει γραφεί για την εκμάθηση συγκεκριμένης ξένης γλώσσας και προορίζεται για συγκεκριμένο επίπεδο γνώσεων (τάξη) ,που αποκτά ο σπουδαστής σε κάθε στάδιο της διαδικασίας εκμάθησής της ,έτσι μια σημαντική αύξηση της τιμής των εκπαιδευτικών βιβλίων για την εκμάθηση αγγλικών της Γ τάξης δεν θα έστρεφε τον καθηγητή ή τον μαθητή σε βιβλία διαφορετικής γλώσσας ή και τάξης. Εξάλλου , σημαντικές μεταβολές στην τιμή των τίτλων συγκεκριμένης έκδοσης ,εκτιμάται , ότι ναι μεν θα έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση της ζήτησής της ,καθώς το φροντιστήριο ή η

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

σχολή θα προτιμήσει να αλλάξει κάποιο βιβλίο που χρησιμοποιεί αν η τιμή του αυξηθεί τόσο , ώστε να αποτελέσει αρνητικό παράγοντα στη ζήτηση για την εκμάθηση της ξένης γλώσσας , δηλαδή για την υπηρεσία που πρωτίστως παρέχει ,όμως ένα τέτοιο ενδεχόμενο και τέτοιου εύρους (κάποιο βιβλίο) δεν θα αναιρούσε τα αποτελέσματα που αναμένονται από την κοινή γραμμή δράσεως των επιχειρήσεων ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ . Ακόμη οι ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ διαθέτουν απόλυτο πλεονέκτημα έναντι των λοιπών χονδρεμπόρων , εφόσον για τις εκδόσεις που έχουν συμφωνίες κεντρικής (αποκλειστικής) διάθεσης , είναι αυτές που παρέχουν στους αγοραστές (λοιπούς χονδρέμπορους) τη βασική ροή. Περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη ότι **1)** τα μερίδια αγοράς των εκδοτικών οίκων που εμπλέκονται εν προκειμένω κατά το χρονικό διάστημα 2000-2006 α) BURLINGTON BOOKS (...)% β) OXFORD UNIVERCITY PRESS (...)% γ) PEARSON EDUCATION (...)% και δ) HILLSIDE PRESS περίπου (...)% **2)** τα μερίδια αγοράς της ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ κατά την ελεγχόμενη περίοδο 2002-2006 στη σχετική αγορά χονδρεμπορίου ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών βιβλίων, που κυμαίνονταν σε 28,9 έως 33,8% για την πρώτη , σε 22,5% έως 27,9% για τη δεύτερη , ενώ για κάθε μία από τις λοιπές επιχειρήσεις τα μερίδια ήταν μικρότερα του 9% , και η κατάταξη των επιχειρήσεων αυτών παρέμεινε η ίδια **3)** ότι στις δύο αυτές επιχειρήσεις είχε ανατεθεί η κεντρική (αποκλειστική) διάθεση σημάτων που προσέγγιζαν αθροιστικά περίπου το 44% έως 45 % και συγκεκριμένα η εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ έχοντας αναλάβει την κεντρική (αποκλειστική) διάθεση των εκδοτικών οίκων PEARSON EDUCATION έως και το 2006 , με μερίδιο αγοράς (...)% και HILLSIDE PRESS από το έτος 2005 μέχρι το έτος 2006 , με μερίδιο αγοράς που προσεγγίζει (...)% , στεγανοποίησε μερίδιο της αγοράς που προσεγγίζει το 21 % και η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ έχοντας αναλάβει την κεντρική (αποκλειστική) διάθεση των εκδοτικών οίκων BURLINGTON BOOKS από το έτος 2002 και εφεξής με μερίδιο αγοράς (...)% και OXFORD UNIVERCITY PRESS από το έτος 2004 και εφεξής με μερίδιο αγοράς

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

(...)% , στεγανοποίησε μερίδιο της αγοράς που προσέγγιζε το 23 % και προέρχεται από το άθροισμα των δύο αυτών εκδοτικών οίκων **4)** ότι το παραπάνω ποσοστό 44 % έως 45% αποκλειστικής διάθεσης σημάτων στη σχετική αγορά ,υπερβαίνει κατά πολύ το 30% που θεωρείται ως σχετικά ανεκτό όριο από την Κοινοτική Νομολογία (ΠΕΚ της 8.6.1995 υπόθεση Cagnese – IGLO GMBH κατά Επιτροπής –Συλλογή 1995 σελ 11 ,1995 σκ.4) **5)** ότι από τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση της Ε.Α και από την καταγγελία προκύπτει ότι απαγορεύονται και οι παθητικές πωλήσεις, γεγονός που επιφέρει περαιτέρω στεγανοποίηση της εθνικής αγοράς **6)** ότι σύμφωνα με τα στοιχεία που συνελέγησαν από την έρευνα της ΓΔΑ ,ο μεγαλύτερος όγκος των πωλήσεων των περισσοτέρων χονδρεμπόρων αφορά σε βιβλία της αγγλικής γλώσσας , με ποσοστά που για ορισμένους φθάνουν έως και το 90% περίπου **7)** την κατάθεση του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ , (...), ότι «τις περισσότερες αποκλειστικότητες (συμβάσεις κεντρικής διάθεσης) σήμερα στην αγορά διαθέτει η επιχείρηση ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP από πλευράς σπουδαιότητας (λίγες και μεγάλες επιχειρήσεις δηλ. τον 1^ο και τον 4^ο σε μέγεθος οίκο) , η ελεγχόμενη (καταγγελλόμενη) έχει τον 5^ο και 8^ο σε μέγεθος οίκο και μικρότερους » (βλ.σκέψη 24 της παρούσας απόφασης) . **8)** την κατάθεση του μάρτυρα Δ.Γεωργίου ότι « όταν οι αποκλειστικότητες κάνουν τις μεγαλύτερες κινήσεις και είναι οι πιο ζητητοί στις παραγγελίες μας από τους βιβλιοπώλες προς τα εμάς» (βλ. πρακτικά Συνεδρίασης 16.10.2008 σελ.19) **9)** το γεγονός ότι οι δύο αυτοί χονδρέμποροι διανομείς (ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) διέθεταν πολύ οργανωμένα και ευρύτατα δίκτυα διανομής, όπως καταθέτουν οι (...) και (...) **10)** ότι σύμφωνα με την Εισήγηση της ΓΔΑ τα τελευταία έτη δεν έχει εισέλθει στη σχετική αγορά νέος ανταγωνιστής, ενώ αντιθέτως οι λίγοι ανταγωνιστές συρρικνώνονται και κάποιοι έχουν εξέλθει της σχετικής αγοράς (π. χ. η εταιρία ΔΕΛΤΑ έχει κλείσει) **11) α)** την κατάθεση του μάρτυρα (...) σύμφωνα με την οποία « Είναι η τελευταία χρονιά που φαντάζομαι θ' αντέξω το 2009.....Κανονικά θα έπρεπε να έχω κλείσει από το 2004-2005

.Πούλησα το οικόπεδο που είχα πάρει για τις κόρες μου Ερωτών : «Σε ποιόν οφείλεται αυτό ;Τα αίτια σας ρωτάω .» «.....ότι πέφτουν οι εκπτώσεις .Όταν μας δίνουν (...) (εννοεί η ΑΠΟΛΛΩΝ) και αναγκάζομαι να πουλάω όχι με 18 ,που θα έπρεπε , στη χειρότερη περίπτωση, πουλάω με (...) ,καταλαβαίνετε πόσο χαμηλό είναι το μικτό μου κέρδος .Και για να κρατήσω τον πελάτη αναγκάζομαι και στην ελεύθερη αγορά (στις μη αποκλειστικές εννοεί) πολλές φορές να δίνω κάτι παραπάνω για να του δώσω κάτι να μείνει . Να κρατηθεί μαζί μου. Το 50% των πελατών μου κρατιούνται γι' αυτό ,το άλλο 50% κρατιέται μαζί μου λόγω γνωριμιών , προσωπικών διευκολύνσεων παλαιότερα και λόγω του ότι καταλαβαίνουν ότι έτσι και φύγουμε εμείς από τη μέση ,φωτιά που τους έκαψε..... » αναφέρει επίσης ότι (...) % που παίρνει από την ΑΠΟΛΛΩΝ δίνει και ο ίδιος στις αντιπροσωπείες του ,δεν είναι δυνατόν να δίνει 40% . (βλέπε πρακτικά Συνεδρίασης της 14.11.2008 σελ.46-47.) **β)** την κατάθεση της (...) η οποία αναφέρει , ότι στην αγορά υπάρχει μια ανοδική τάση επιδιώξεως των ξένων εκδοτών ,που είναι μακριά, να έχουν αποκλειστικές συνεργασίες και θέλουν έναν χονδρέμπορο εδώ να κάνει τη δουλειά γι' αυτούς. Αυτοί (ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) έχουν δύο μόνο αποκλειστικότητες και από κει και πέρα οι υπόλοιποι εκδότες ,όμως οι περισσότεροι είναι δεσμευμένοι θα έλεγε , είναι πιασμένοι (βλ. πρακτικά Συνεδρίασης της 21.11.2008 σελ. 33) **12)** ότι δεν υπάρχει κανένα νομικό εμπόδιο για μια επιχείρηση που επιθυμεί να εισέλθει για πρώτη φορά σε αυτήν, **13)** ότι προκειμένου να εισέλθουν νέοι χονδρέμποροι στην αγορά, προϋπόθεση είναι η δυνατότητα αυτών να εξασφαλίσουν κεντρικές ή αποκλειστικές διαθέσεις **14)** ότι μεταξύ των παραπάνω εκδοτικών οίκων με τους οποίους έχουν συνάψει συμφωνίες αποκλειστικότητας οι ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ υπάρχει μία σχέση εμπιστοσύνης που έχει προκύψει από τη συνεργασία τους και θα προτιμήσουν να εξακολουθήσουν τη συνεργασία μαζί τους , είναι οι δύο μεγάλοι στην αγορά , παρά να συνεργασθούν με ένα νεοεισερχόμενο στην αγορά χονδρέμπορο που θα προσφέρει παρόμοιους όρους έστω κατά τι καλύτερους , το Δικαστήριο κρίνει, ότι στην προ-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

κείμενη περίπτωση δημιουργήθηκαν σημαντικοί φραγμοί εισόδου στη σχετική αγορά για τους δυνητικούς ανταγωνιστές σε επίπεδο χονδρικής πώλησης. Εξάλλου, η προσφεύγουσα επικαλείται βελτίωση της διανομής, την οποία όμως δεν αποδεικνύει με στοιχεία, για να παράγει θετικό αποτέλεσμα. Επομένως όσα αντίθετα προβάλλει παραπάνω η προσφεύγουσα πρέπει να απορριφθούν ως ουσία αβάσιμα. Επίσης η προσφεύγουσα ισχυρίζεται 1) ότι ο μεγαλύτερος αριθμός εκδοτών δεν έχουν συμβληθεί με ρήτρες αποκλειστικότητας και ότι οι συμβάσεις αποκλειστικότητας αφορούν σε μικρό αριθμό τίτλων σε σχέση με το σύνολο των ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών τίτλων που διακινούνται στην αγορά. Ο ισχυρισμός της όμως αυτός αορίστως προβάλλεται αφού δεν παραπέμπει σχετικά σε κάποια έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία και συνεπώς πρέπει να απορριφθεί 2) ότι αποδείχθηκε από τις μαρτυρικές καταθέσεις ότι υπάρχουν χιλιάδες τίτλοι εκδοτικών οίκων που δεν έχουν καν εισέλθει στην Ελληνική αγορά και δεν μπορεί να χρησιμοποιείται ως κριτήριο για την ύπαρξη φραγμών εισόδου στην αγορά ένα μόνο μέρος της: αυτό των ήδη συμβεβλημένων με τις καταγγελλόμενες εταιρίες. Και αυτός όμως ο ισχυρισμός της αορίστως προβάλλεται και πρέπει να απορριφθεί.

60. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι υπάρχει έλλειψη κατάχρησης ανύπαρκτης «Συλλογικής Δεσπόζουσας Θέσης». Συγκεκριμένα ισχυρίζεται 1) ότι χωρίς την ύπαρξη ΣΔΘ δεν μπορεί να γίνεται λόγος για υποτιθέμενες καταχρήσεις της. Ο εν λόγω ισχυρισμός της απορρίπτεται ως ουσία αβάσιμος δεδομένου ότι παραπάνω έχει κριθεί ότι υφίσταται ΣΔΘ (σκέψεις 50- 59 παρούσας απόφασης). 2) ότι σύμφωνα με τη νομολογία των Κοινοτικών Δικαστηρίων [παραπέμπει στην υπόθεση Hoffmann Case 85/76 κατά Επιτροπής (1979) ECR 461] αναγκαίο στοιχείο για να στοιχειοθετηθεί κατάχρηση είναι η συμπεριφορά μιας δεσπόζουσας επιχείρησης να επηρεάζει τη δομή της αγοράς και μάλιστα με μεθόδους διαφορετικές από αυτές του φυσιολογικού ανταγωνισμού. Ότι αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αποδειχθεί πως α) μια συγκεκριμένη συμπεριφορά είναι εκ της φύσεώς της ικανή να

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

αποκλείει τους λοιπούς ανταγωνιστές της και β) στη συγκεκριμένη αγορά στοιχειοθετήθηκε αυτό το αποτέλεσμα (Κείμενο Διαβούλευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρ.58) Ότι η Ε.Α. εν προκειμένω δεν απέδειξε, ότι η δομή της αγοράς έχει αλλάξει προς το χειρότερο εξαιτίας της δράσης της (προσφεύγουσας) ομού ή και ανεξάρτητα από την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ,ότι οι συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού έχουν στρεβλωθεί εξαιτίας της συμπεριφοράς και μόνο των ελεγχόμενων επιχειρήσεων ,αποκλειόμενου οιασδήποτε άλλου παράγοντα ή εύλογης εξήγησης ,ότι οι ανταγωνιστές τους δεν είναι σε θέση να τις ανταγωνίζονται και μάλιστα –όχι λόγω της δικής τους αναποτελεσματικότητας ή κατώτερης επίδοσης –αλλά εξαιτίας και μόνο των δήθεν « καταχρηστικών » μεθοδεύσεών τους και ότι εφαρμόζουν ,εκ της φύσεως τους ,καταλυτικές του ανταγωνισμού πρακτικές ,οι οποίες έχουν εν τοις πράγμασι αποδειχθεί ότι κατέλυσαν όντως τον ανταγωνισμό στη συγκεκριμένη αγορά. Εδώ πρέπει να σημειωθεί, ότι σύμφωνα με την υπόθεση Hoffmann Case 85/76 κατά Επιτροπής (1979) ECR 461, η ρήτρα της αποκλειστικής προμήθειας από δεσπίζουσα επιχείρηση συνιστά απαγορευμένη καταχρηστική πρακτική, που αλλοιώνει τη δομή της αγοράς και περιορίζει τον ανταγωνισμό . Όπως αναφέρεται και στην προηγούμενη σκέψη 59 της παρούσας απόφασης , στις δύο εν λόγω επιχειρήσεις (ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) είχε ανατεθεί κατά τον κρίσιμο χρόνο και έως το έτος 2007 , η κεντρική (αποκλειστική) διάθεση σημάτων που προσέγγιζαν αθροιστικά περίπου το 44% έως 45 % της σχετικής αγοράς , ποσοστό που υπερβαίνει κατά πολύ το 30% που θεωρείται ως σχετικά ανεκτό όριο από την Κοινοτική Νομολογία (ΠΕΚ της 8.6.1995 υπόθεση Cagnese – IGLO GMBH κατά Επιτροπής –Συλλογή 1995 σελ 11 , 1995 σκ.4), με αποτέλεσμα α) να καταλύεται η δυνατότητα άμεσης προμήθειας των βιβλίων από εκδότες εσωτερικού και εξωτερικού , β) την επιβολή δυσμενών συναλλακτικών όρων από τους εισαγωγείς –αποκλειστικούς διανομείς στη διακίνηση των εκδόσεων , ενώ στις περιπτώσεις που υπάρχει αποκλειστικότητα οι ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ όταν προμηθεύουν τους λοιπούς χονδρεμπόρους (σύμφω-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

να με την καταγγελία) τους παρέχουν εκπτώσεις αντίστοιχες με αυτές που παρέχουν στους βιβλιοπώλες με αποτέλεσμα τη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους των χονδρεμπόρων κα γ) τη δημιουργία σημαντικών φραγμών εισόδου στη σχετική αγορά για τους δυνητικούς ανταγωνιστές σε επίπεδο χονδρικής πώλησης , επομένως , οι σχετικοί με το θέμα αυτό παραπάνω ισχυρισμοί της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθούν ως ουσία αβάσιμοι.

3) ότι η Ε.Α. στην απόφασή της χωρίς καμιά αιτιολογία χαρακτηρίζει τις παρακάτω πρακτικές (εννοεί το περιεχόμενο των εμπορικών όρων και τις προτάσεις συνεργασίας , σύμφωνα με την ΕΑ) ως « καταχρηστικές», αφήνοντας δήθεν να εννοηθεί ή και δηλώνοντας μάλιστα , ότι δήθεν εφαρμόζονταν μόνον από τις εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ και αποκρύπτοντας ,ότι τις εφάρμοζαν όλοι οι χονδρέμποροι : « α) απαιτούσαν γνωστοποίηση του ύψους της συνεργασίας ,από τους αντισυμβαλλόμενους την περίοδο τέλους Μαρτίου –Απριλίου κάθε έτους , περίοδος που θεωρείται ιδιαίτερα πρόωρη για ανάληψη τέτοιας υποχρέωσης β) απαιτούσαν την καταβολή αξιογράφων , ίσων με το 80% του ανωτέρω ποσού για την πρώτη καταγγελλομένη και 100% για τη δεύτερη καταγγελλομένη ,όρος που κρίνεται ως επαχθής , δεδομένου ότι δεν συνοδεύεται από παραγγελία αλλά απλώς από γνωστοποίηση πρόθεσης του ύψους της παραγγελίας γ) οι ημερομηνίες λήξης ,κατά βάση ταυτόσημες των ανωτέρω αξιογράφων ορίζονταν και από τις δύο εταιρίες κοντά στο τέλος εκάστου ημερολογιακού έτους καίτοι αυτό δεν συμπίπτει με το σχολικό έτος δ) και οι δύο καταγγελλόμενες αρνούνταν να δεχθούν επιστροφές βιβλίων ε) το ποσοστό εκπτώσεων δεν καθοριζόταν αποκλειστικώς αντικειμενικώς από το ύψος του κύκλου εργασιών με τον εκάστοτε αντισυμβαλλόμενο ,αλλά και από άλλα κριτήρια που πιθανόν να είχαν σχέση με τις ευρύτερες επιδιώξεις των καταγγελλομένων στη σχετική αγορά και την προσπάθεια ενίσχυσης ή αποδυνάμωσης των αντισυμβαλλομένων τους.....». Όπως έγινε δεκτό στη σκέψη 56 της παρούσας απόφασης, όταν ο (...) το 99 που εισήγαγε τους επίμαχους όρους και το 2001 που τους εφάρμοσε και ο (...), αυτοί οι δύο , δεν είχαν τη δεσπό-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

ζουσα θέση στην αγορά ή τη δύναμη και την εξουσία ώστε να μπορέσουν εκμεταλλευόμενοι αυτή τη θέση ισχύος τους να τους επιβάλουν με το ζόρι στην αγορά . Αυτοί οι όροι επιβλήθηκαν στην αγορά από τις εταιρίες ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ όταν πήραν τις αποκλειστικότητες και απέκτησαν από κοινού δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά, το γεγονός δε ότι επιτρέπεται σε επιχειρηματίες υποκείμενους σε πραγματικό ανταγωνισμό να ασκούν ορισμένη πρακτική , δεν συνεπάγεται ότι η άσκηση της ίδιας πρακτικής από επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση δεν μπορεί ποτέ να συνιστά κατάχρηση της θέσεως αυτής και μάλιστα όταν τέτοιες ενέργειες αποσκοπούν στην ενίσχυση της δεσπόζουσας αυτής θέσεως ,όπως συμβαίνει εν προκειμένω και στην καταχρηστική εκμετάλλευσή της . Επομένως το επιχείρημα ότι το ίδιο κάνουν και οι άλλοι δεν απαλλάσσει την παρανομία και την καταχρηστικότητα των δικών της όρων. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται , ότι παραλείπει η Ε.Α. να λάβει υπόψη της , ότι οι ως άνω όροι εφαρμόζονταν αποκλειστικά και μόνο στις σχέσεις της προσφεύγουσας με τους ανταγωνιστές της χονδρεμπόρους και μάλιστα ειδικά και μόνο για τα βιβλία αποκλειστικότητας ή κεντρικής διάθεσης, συνεπώς οι όροι αυτοί αφορούσαν οριζόντιες συναλλαγές και πωλήσεις μεταξύ ανταγωνιστών και όχι πωλήσεις προς βιβλιοπωλεία και καταναλωτές . Ότι το γεγονός αυτό είναι κρίσιμης σημασίας για την αξιολόγησή της εν λόγω εμπορικής πρακτικής , γιατί τη στιγμή που είχε το δικαίωμα να μην πωλεί καν προς τους ανταγωνιστές της και να επωφεληθεί πλήρως από το προνόμιο της αποκλειστικότητας , μοιράζεται το προνόμιό της αυτό , με τους ανταγωνιστές της χονδρεμπόρους, κατά προφανές όφελος του ανταγωνισμού . Ο εν λόγω ισχυρισμός της όμως , πρέπει να απορριφθεί ως ουσία αβάσιμος .Καθόσον εν προκειμένω, οι πωλήσεις των αποκλειστικότητων ,που διαθέτει η προσφεύγουσα, με τους επίμαχους όρους προς τους λοιπούς χονδρεμπόρους , δεν ήταν οριζόντιες μεταπωλήσεις ,ήταν κάθετες πωλήσεις, αφού η προσφεύγουσα εταιρία ήταν εισαγωγέας και όχι διακινητής των κρίσιμων αποκλειστικότητων και προμήθευε τους λοιπούς χονδρεμπόρους , επομένως στην αγορά ,σε αυτή

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

την οικονομική βαθμίδα , δεν ήταν ανταγωνιστές της, ήταν πελάτες της (ήταν ανταγωνιστές στην αγορά επόμενης οικονομικής βαθμίδας) και οι επίμαχοι όροι δεν βοηθούσαν τον ανταγωνισμό αλλά την ίδια . Ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, ότι οι ανταγωνιστές της χονδρέμποροι αν όντως αλήθευαν οι ισχυρισμοί της ΕΑ περί δήθεν «επαχθών » και « καταχρηστικών » όρων (γνωστοποίηση ύψους συνεργασίας , απαίτηση καταταβολής αξιογράφων , ημερομηνίες λήξεως κατά βάση ταυτόσημες των παραπάνω αξιογράφων, άρνηση επιστροφής βιβλίων ,μη αντικειμενικός αποκλειστικά καθορισμός του ποσοστού των εκπτώσεων) , δεν θα επέλεγαν να προμηθευτούν προϊόντα από αυτήν ,αλλά θα αναζητούσαν άλλους προμηθευτές ,μη έχοντας καμία απολύτως υποχρέωση ,νομική , πραγματική ή άλλη να εμπορεύονται βιβλία των οποίων είχε την αποκλειστική διάθεση. Όπως προκύπτει από τα προαναφερόμενα οι λοιποί χονδρέμποροι που δεν διέθεταν τις αποκλειστικότητες της προσφεύγουσας , δεν είχαν τη δυνατότητα να μην επιλέξουν να προμηθευτούν βιβλία από αυτή και συγκεκριμένα από τις αποκλειστικότητες της που συνιστούν προϊόντα κύριας ζήτησης και που είναι απαραίτητο να τα έχει κάθε βιβλιοπωλείο ξενόγλωσσου εκπαιδευτικού βιβλίου, επιπροσθέτως δε γιατί έτσι θα μπορούσαν να πουλήσουν και κάποιο άλλο βιβλίο . Εξάλλου, τους ίδιους όρους με την προσφεύγουσα χρησιμοποιεί στις συμβάσεις της και η ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ, μη αφήνοντας σχετικά περιθώρια διαπραγμάτευσης , η διάθεσή τους δε (των αποκλειστικότητων της προσφεύγουσας) από τους άλλους χονδρεμπόρους είναι σαφώς περιορισμένη. Σημειωτέον δε ότι ο μεγαλύτερος όγκος των πωλήσεων των περισσότερων χονδρεμπόρων αφορά σε βιβλία της αγγλικής γλώσσας , με ποσοστά που για ορισμένους φθάνουν έως και το 90% περίπου ,όπως αναφέρεται παραπάνω , ενώ τις περισσότερες αποκλειστικότητες (συμβάσεις κεντρικής διάθεσης) στην αγγλική γλώσσα στην αγορά κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα διέθετε η επιχείρηση ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP από πλευράς σπουδαιότητας (λίγες και μεγάλες επιχειρήσεις δηλ. τον 1^ο και τον 4^ο σε μέγεθος οίκο) και η προσφεύγουσα είχε τον 5^ο και 8^ο σε μέγεθος οίκο και μικρότερους ,όπως

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

προαναφέρεται . Τέλος στις δύο αυτές εταιρίες είχε ανατεθεί η κεντρική (αποκλειστική) διάθεση σημάτων που προσέγγιζαν αθροιστικά περίπου το 44% έως 45 % με δέσμευση της σχετικής αγοράς , καθιστάμενοι κατ' αυτόν τον τρόπο , αναγκαστικά συμβαλλόμενοι για τους υπόλοιπους χονδρεμπόρους , όπως αναλυτικά αναφέρεται σε προηγούμενες σκέψεις της παρούσας απόφασης . Επομένως ο ισχυρισμός της αυτός απορρίπτεται ως αβάσιμος. Ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, όσον αφορά τους δήθεν κατ' αυτήν καταχρηστικούς όρους , ότι είναι πασίδηλο σε περίπτωση οριζόντιων πωλήσεων οποιασδήποτε επιχείρησης σε ανταγωνιστή της, είναι απολύτως εύλογο να ζητούνται αυξημένες εξασφαλίσεις , δεδομένου ότι δεν πρόκειται για οποιονδήποτε πελάτη ,αλλά για μια επιχείρηση που εξ ορισμού έχει συμφέρον να βλάψει τον πωλητή. Το να ζητά συνεπώς η προσφεύγουσα από τους ανταγωνιστές της τη γνωστοποίηση του ύψους συνεργασίας τους , λίγο πριν και η ίδια (ΑΠΟΛΛΩΝ) να θέσει τις συνολικές παραγγελίες στους προμηθευτές –εκδότες δεν είναι μόνο απόλυτα εύλογος όρος αλλά και αυτονόητος . Ότι εύλογος είναι και ο όρος για την καταβολή μεταχρονολογημένων επιταγών ύψους 80% της παραγγελίας των ανταγωνιστών της, γιατί αν δεν υπήρχε ο όρος αυτός ,οι ανταγωνιστές μας θα μπορούσαν να θέτουν επιπόλαια ή και εσκεμμένα υπέρογκες παραγγελίες . Όμως , όπως έγινε δεκτό παραπάνω στη σκέψη αυτή, οι πωλήσεις των αποκλειστικότητων που διαθέτει η προσφεύγουσα, με τους επίμαχους όρους, προς τους λοιπούς χονδρεμπόρους , δεν ήταν οριζόντιες μεταπωλήσεις , ήταν κάθετες πωλήσεις αφού η προσφεύγουσα εταιρία ήταν εισαγωγέας και προμήθευε τους λοιπούς χονδρεμπόρους και όχι διακινητής . Το να ζητά δε , από τέλος Μαΐου αρχές Απριλίου κάθε έτους, από τους χονδρεμπόρους-πελάτες της , γνωστοποίηση του ύψους της συνεργασίας ,δηλαδή ένα απόλυτο μέγεθος σε ευρώ , χωρίς αυτό να αντιστοιχεί σε συγκεκριμένους τίτλους βιβλίων , όταν ο χονδρέμπορος δεν γνωρίζει ποιοι τίτλοι και πόσο θα κινηθούν και η ζήτηση θα ξεκαθαρίσει τέλος Αυγούστου αρχές Σεπτεμβρίου, είναι ένας καταχρηστικός όρος ο οποίος εξυπηρετεί την προσφεύγουσα και όχι τον ανταγωνισμό , ε-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

φόσον στην αγορά στην εν λόγω οικονομική βαθμίδα δεν υπάρχει ανταγωνισμός ,δεδομένου ότι η σχέση είναι προμηθευτής – πελάτης και στην ουσία η προσφεύγουσα μετακυλύει το επαγγελματικό ρίσκο της στον πελάτη της , η επίκληση δε της ανάγκης προγραμματισμού αποδεικνύεται από τα παραπάνω ότι δεν συνιστά την πραγματική αιτία . Αυτό άλλωστε προκύπτει και από την κατάθεση του (...) σύμφωνα με την οποία « δύσκολα κάποιος μπορεί να έχει την πολυτέλεια να πάρει το ρίσκο απέναντι σ' έναν εκδότη του οποίου τα βιβλία έχει πάρει την ευθύνη να τα διακινήσει χωρίς πρόβλημα ,να πάρει την ευθύνη και να πει – δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα ,εγώ θα τα κάνω μόνος μου ,δεν δίνω σε κανέναν άλλον -Ο κίνδυνος να εκτεθεί απέναντι στον εκδότη και να χάσει την αποκλειστικότητά του ,τον φέρνει στη θέση να πει – πρέπει να δουλέψω και με τους υπόλοιπους-αν ήμουν αυτόρκτηςθα σας έλεγα ότι δεν θα έδινα σε κανέναν άλλον χονδρέμποροΑλλά αυτή η έντονη εποχικότητα και το ρίσκο είναι σοβαρά προβλήματα Άρα λοιπόν ένας από τους λόγους , τους σοβαρότερους ,είναι ότι δεν κρατώ το πλεονέκτημα για τον εαυτόν μου , πρέπει να κοιτάξω και το ρίσκο το οποίο διατρέχω » (βλ. πρακτικά Συνεδρίασης 22.12.2008 σελ 29) .Σημειωτέον ότι ο (...) και αυτός σε κάποιες περιπτώσεις εισαγωγέας αποκλειστικότητων στην κατάθεσή του ενώπιον της Ε.Α. (πρακτικά Συνεδρίασεως 16.10.2008 σελ.) αναφέρει ότι δεν υπάρχει ανάγκη προγραμματισμού στις εισαγωγές γιατί « Η παραγωγή του εκδοτικού οίκου του εξωτερικού γίνεται το Χειμώνα μέχρι την Άνοιξη της σχολικής χρονιάς που επακολουθεί. Σας το λέω ότι έχω ίδια πείρα ακόμα και στην Oxford University Press και των αποθηκών των χιλιάδων τίτλων που υπάρχουν αποθηκευμένοι στην Αγγλία .Το μόνο που υπάρχει εν εξελίξει παραγωγή είναι οι νέοι τίτλοι που βγαίνουν για πρώτη φορά στην αγοράΠροστίθενται οι τίτλοι δεν αλλάζουν . Υπάρχουν οι προηγούμενοι και προστίθενται τίτλοιυπάρχουν και κάποιοι τίτλοι που αντικαθιστούν κάποιους παλιούςΑλλά η είσοδος των νέων είναι σαφέστατα μικρότερη σε ποσοστό των παλαιών που κυκλοφορούν κάθε φοράς την ελληνική αγορά » . Περαι-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

τέρω, η προσφεύγουσα ζητά επιταγές , δηλαδή αξιόγραφα με όλες τις συνέπειες του νόμου (ευθεία αξιογραφική αξίωση σε βάρος όλων των εκδοτών σε περίπτωση εμφανίσεώς τους για πληρωμή), λήξεως κοντά στο τέλος εκάστου ημερολογιακού έτους , από 5 ή 15 ή 18 Απριλίου ή 18 Μαρτίου (βλέπε γνωστοποίηση όρων συνεργασίας της προσφεύγουσας προς τους χονδρεμπόρους για τις αποκλειστικότητές της) , τις οποίες θα παραδώσουν με τη γνωστοποίηση του ύψους συνεργασίας , που δεν συνοδεύεται από παραγγελία βάσει τίτλου βιβλίου , λήξεως μετά το Σεπτέμβριο κοντά στο τέλος εκάστου ημερολογιακού έτους. Δηλαδή σε χρονικό διάστημα δύο εβδομάδων έως ενός μηνός (από την αποστολή των όρων συνεργασίας έως την γνωστοποίηση του ύψους συνεργασίας) έπρεπε να καλύψουν το 80% των αγορών τους και σε χρονική απόσταση περίπου 5 μηνών από τη συγκεκριμένη παραγγελία του χονδρέμπορου (η ζήτηση θα ξεκαθαρίσει τέλος Αυγούστου αρχές Σεπτεμβρίου), ενώ η προσφεύγουσα θα αποπληρώσει στις 31/ 12 τον εκδότη, δηλαδή σε 8 - 9 μήνες . Σχετικά βλέπε κατάθεση του μάρτυρα (...) του βιβλιοπωλείου ΙΑΝΟΣ , ότι οι διανομείς θα πληρώσουν τους εκδότες μέχρι 31/12 « γι' αυτό πεθαίνουν μέχρι τις 31/12 οι επιταγές να είναι υψηλότερες , ενώ εμείς αντίστοιχα προσπαθούμε να τις κάνουμε ισομεγέθεις και να τις πάμε μέχρι τον Μάιο » (πρακτικά Συνεδρίασης της 9.1.2009 σελ. 31-32) και κατάθεση (...) (πρακτικά Συνεδρίασης της 16.10.2008) σύμφωνα με την οποία « οι εκδότες μου ζητάνε να πληρώσω τα εμπορεύματά μου σε συγκεκριμένες ημερομηνίες ,δε μου ζητάνε μπροστά επιταγές . Παλαιότερα υπήρχε και η εγγυητική Τώρα τα τελευταία κάποια χρόνια ,μια δεκαετία ας το πούμε έτσι, δουλεύουμε με επιταγές ή συμβόλαιο εγώ έχω συμβόλαιο που γράφει συγκεκριμένες ημερομηνίες πληρωμής Η βασική παραγγελία πληρώνεται στις 31 /12 του τρέχοντος έτους και οι υπόλοιπες έχουν μία τετράμηνη ή πεντάμηνη διάρκειαΗ σχολική παραγγελία που παραλαμβάνουμε μέσα στο καλοκαίρι πληρώνεται 31/12 του τρέχοντος έτους» (σελ 39) , καταθέτει επίσης ότι « όταν δίνω επιταγές το Μάρτη μήνα, Απρίλη μήνα σε μια εταιρία και αμέσως

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

την επομένη εβδομάδα με παίρνουν από την τράπεζα και με ρωτάνε – αυτή την επιταγή τη δώσατε για κάποια πραγματική συναλλαγή , υπάρχει κάποιο πρόβλημα ; Γιατί το ύψος αυτών των επιταγών σας είπα ήταν μεγάλο 100, 200 χιλιάδες .Αυτό το ρωτάει η τράπεζα μόνο όταν υπάρχει χορήγηση .Δηλαδή εμφανίζεται η επιταγή στην τράπεζα , πώς να σας πω , αλλιώς γιατί να ρωτήσει η τράπεζα εμένα ;Για τις άλλες επιταγές που σας λέω των εταιριών που έδινα εγώ για την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ ή την εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ με παίρνανε κάποιες χρονιές για κάποιες από αυτές τις επιταγές.....» (σελ 39) . Ως προς το θέμα της κυκλοφορίας των εν λόγω επιταγών ο (...) καταθέτει ότι τις επιταγές , που κατά τα παραπάνω λαμβάνει από τους χονδρεμπόρους « τις κυκλοφορώ στους προμηθευτές μου, τις κυκλοφορώ κατά κανόνα μετά την πώληση των εμπορευμάτωνΔηλαδή εγώ πληρώνω τους προμηθευτές μου για τις αγορές που κάνω για τον Σεπτέμβρη με την πίστωση που έχω μετά απ' τον Σεπτέμβριο και μετά απ' τον Σεπτέμβριο λήγουν έτσι κι' αλλιώς και οι επιταγές των πελατών μου. Δηλαδή δεν τις εισπράττω 100% ,δεν τις δίνω για χρηματοδότηση αλλά τις χρησιμοποιώ για πληρωμή στους προμηθευτές μου .Όταν δηλαδή τον Οκτώβρη μήνα, όπως πάω εγώ να κλείσω τα υπόλοιπά μου , έρχονται και οι προμηθευτές μου και μου λέει ο προμηθευτής « θέλω να πληρωθώ γιατί τόσα κάναμε » , μέρος εφόσον έχω τα χαρτιά αυτά , μεταβιβάζω τις απαιτήσεις των πελατών στις αντίστοιχες ημερομηνίες» (βλέπε πρακτικά Συνεδρίασης της 22.12.2008 σελ. 40). Σημειωτέον ότι στο από 14.2.2003 έγγραφο με τον τίτλο «Απολογισμός 2002» που υπογράφεται από το (...) της προσφεύγουσας αναφέρεται ότι «.....Ασφαλώς ο μηχανισμός των προκαταβολών έχει πρώτα απ' όλα την εμπορική σκοπιμότητα της κατοχύρωσης του τζίρου.....» (σκέψη 25 της παρούσας) και στην κατάθεση του (...) αναφέρεται ότι η σκοπιμότητα των επιταγών είναι η εγγύηση της τήρησης της συμφωνίας ,το ρίσκο που αναλαμβάνει (βλέπε πρακτικά Συνεδρίασης της 22.12.2008 σελ. 35). Δηλαδή η προσφεύγουσα χρησιμοποιεί τις επιταγές που λαμβάνει από τους πελάτες της χονδρεμπόρους για τη χρημα-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

τοδότησή της, ενώ διαπιστώνεται και στην προκείμενη περίπτωση μία μετακύλιση του ρίσκου της προσφεύγουσας προς την επόμενη οικονομική βαθμίδα της αγοράς, ρίσκο που αντιμετωπίζει κάθε χονδρέμπορος σε όλους τους κλάδους της εμπορικής δραστηριότητας και απεκδύεται η προσφεύγουσα ακριβώς λόγω της θέσεως υπεροχής από την κοινή δεσπόζουσα θέση που κατέχει ομού με την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ στη σχετική αγορά. Από όλα τα παραπάνω συνάγεται ότι ο όρος της γνωστοποίησης του ύψους της συνεργασίας, από τους χονδρεμπόρους-πελάτες της από τέλος Μαΐου αρχές Απριλίου κάθε έτους, ο όρος της καταβολής αξιογράφων ίσων με το 80% του ποσού της γνωστοποίησης του ύψους της συνεργασίας, που δεν συνοδεύεται δηλαδή από παραγγελία τίτλου βιβλίου και ο όρος της λήξεως των αξιογράφων κοντά στο τέλος εκάστου ημερολογιακού έτους, όροι που έχουν τεθεί από την προσφεύγουσα και την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ αναλόγως, αποτελούν κατάχρηση από κοινού της δεσπόζουσας θέσης που κατέχουν κατά τα παραπάνω οι δύο εν λόγω εταιρίες, δεν εξυπηρετούν τον ανταγωνισμό αλλά την ίδια την προσφεύγουσα εν προκειμένω. Επομένως, όσα αντίθετα προβάλλει η προσφεύγουσα πρέπει να απορριφθούν ως ουσία αβάσιμα. Ακόμη, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι εξίσου αβάσιμος και αναιτιολόγητος είναι και ο ισχυρισμός της Ε.Α. ότι είναι δήθεν καταχρηστική η πρακτική της (προσφεύγουσας) να μη δέχεται επιστροφές βιβλίων από τους ανταγωνιστές της –χονδρεμπόρους εφόσον ούτε και οι εκδότες –προμηθευτές της δέχονταν επιστροφές από την προσφεύγουσα και συνεπώς θα ήταν παράλογο από τη στιγμή που η ίδια δεν είχε δικαίωμα επιστροφών να επιτρέψει στους ανταγωνιστές της να της επιστρέφουν βιβλία και να υφίσταται αυτή αντί των ανταγωνιστών της τη σχετική οικονομική ζημία των εσφαλμένων υπολογισμών τους. Ότι το μειοψηφήσαν μέλος Φαίδων Στράτος σημείωσε ότι αποδείχθηκε κατά τη διαδικασία ότι στην πράξη το μέτρο αυτό δεν εφαρμόστηκε αυστηρά στην πράξη στις συναλλαγές μεταξύ χονδρεμπόρων και βιβλιοπωλών. Ότι το αληθές είναι, ότι στις σχέσεις των χονδρεμπόρων με τους βιβλιοπώλες δεν εφαρμόστηκε το μέτρο ποτέ αφού όπως αποδείχθηκε στη δια-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

δικασία η εταιρία τους, δεχόταν πάντοτε επιστροφές από τους βιβλιοπώλες ,ενώ η άρνηση επιστροφών αφορούσε μόνον πωλήσεις προς χονδρεμπόρους. Όμως αυτή η εμπορική πολιτική της προσφεύγουσας ασκείται καταχρηστικώς για τους αυτούς παραπάνω λόγους , δηλαδή γιατί η προσφεύγουσα στην προκειμένη οικονομική βαθμίδα της αγοράς ήταν προμηθευτής των αποκλειστικότητων της προς τους λοιπούς χονδρεμπόρους και ενώ δεχόταν τις επιστροφές από τους βιβλιοπώλες δεν δεχόταν από τους χονδρεμπόρους πελάτες της ,καθόσον η πολιτική της πρέπει να είναι ενιαία για όλους τους πελάτες και να στηρίζεται σε εύλογα , διαφανή και αντικειμενικά κριτήρια για να μη δημιουργούνται περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης . Τέλος, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι χαρακτηρίστηκε από την Ε.Α. ,ως δήθεν καταχρηστική πρακτική , το να μη καθορίζει το ύψος της έκπτωσης «αποκλειστικά » και μόνο από το ύψος του κύκλου εργασιών του εκάστοτε αντισυμβαλλόμενου (βιβλιοπωλεία και χονδρεμπόρους) αλλά και «από άλλα κριτήρια » τα οποία παρέλειψε να λάβει υπόψη της και να αναφέρει ποια ήταν αυτά . Συγκεκριμένα τα «άλλα κριτήρια » όπως αναφέρει η προσφεύγουσα που είχε και εγγράφως δηλώσει στη ΓΔΑ κατά τη διάρκεια της έρευνας της και είχε αποδείξει ότι εφαρμόζε και κατά τη διαδικασία για τον καθορισμό της έκπτωσης , ήταν τα κάτωθι: Ποσοστό έκπτωσης που ο εκδότης έδινε στην εταιρία της για τα συγκεκριμένα βιβλία – Όγκος αγορών αντισυμβαλλόμενου – Τρόπος πληρωμής (επιταγές, μετρητά, εγγυητικές κλπ) - Κόστος πίστωσης - Φερεγγυότητα – Κόστος διεκπεραίωσης παραγγελίας (π.χ. αριθμός βιβλίων ανά αποστολή) -Μεταφορικά έξοδα (απόσταση και πολλαπλότητα σημείων διανομής) – Επίπεδο επιστροφών (κυρίως για βιβλιοπώλες και κατ' εξαίρεση για χονδρεμπόρους). Ότι η εφαρμογή του ύψους του κύκλου εργασιών ως μοναδικού και «αποκλειστικού» κριτηρίου για τη διαμόρφωση της εκπτώτικής της πολιτικής ,την οποία η Ε.Α. θεωρεί προφανώς εύλογη και μη καταχρηστική ,θα της στερούσε απολύτως το δικαίωμα αλλά και την υποχρέωση της διαπραγμάτευσης με τους πελάτες μας και θα κατέληγε στην ύπαρξη αποκλειστικά και μόνο συμβάσεων προσχώρησης ,οι

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

οποίες αποτελούν καταφανή τροχοπέδη στην ανάπτυξη του ελεύθερου ανταγωνισμού. Ότι επιπλέον μια άκαμπτη και αποκλειστικά «μαθηματική» εκπτωτική πολιτική θα αύξανε δραματικά τη διαφάνεια στην αγορά, αφού κάθε ανταγωνιστής της θα πληροφορείτο άμεσα και με κάθε λεπτομέρεια την εκπτωτική και άρα τιμολογιακή της πολιτική, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο κίνδυνος να εμφανιστούν ομοιόμορφοι όροι μεταξύ των ανταγωνιστών στην οικεία αγορά. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, ως προς τη διαμόρφωση πολιτικής δικτύου στην από 23.8.2004 κατάθεση του (...) της ΑΠΟΛΛΩΝ, αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής: «.....Η εκπτωτική πολιτική της εταιρείας ορίζεται κλιμακωτά βάσει δέσμευσης τζίρου. Άλλο στοιχείο είναι το κατά πόσον η ελεγχόμενη επιχείρηση είναι ο κύριος προμηθευτής του λιανοπωλητή – πελάτη της. Δηλ. στην επιχείρηση αυτή υπάρχει μια ελαφρώς καλύτερη τιμολογιακή πολιτική, που οφείλεται τόσο το ότι ο εν λόγω πελάτης «δεσμεύεται» με την ελεγχόμενη.....». Στην προκείμενη περίπτωση από τις επιστολές της προσφεύγουσας προς τους λοιπούς χονδρεμπόρους κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα (βλέπε αυτές στο παράρτημα Ι της εισηγ. της ΓΔΑ σελ. 122), με τις οποίες τους γνωστοποιεί τους όρους συνεργασίας για τους εκδοτικούς οίκους των οποίων έχει την κεντρική (αποκλειστική) διάθεση (ταυτόσημοι κατά βάση με τους όρους συνεργασίας της ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ) προκύπτει, ότι η εκπτωτική πολιτική της ορίζεται κλιμακωτά βάσει δέσμευσης τζίρου (στόχοι τζίρου), δηλαδή οι εκπτώσεις που χορηγεί δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από τον όγκο των αγορών και δεν διαμορφώνονται με γραμμικό τρόπο και με δεδομένο, ότι όπως έγινε δεκτό σε προηγούμενες σκέψεις της παρούσας απόφασης, οι εν λόγω όροι δεν ήταν διαπραγματεύσιμοι. Οι εκπτώσεις αυτές που εξαρτώνται και από τη σύναψη συμβάσεως (βλ. κατάθεση (...) πρακτικά Συνεδρίασης της 30.12.2008 σελ.42, 45-46), συνιστούν διακριτική μεταχείριση. Επίσης προκύπτει ότι παρέχεται στους χονδρεμπόρους για κάθε επιπλέον αγορά που τυχόν θα πραγματοποιήσουν μετά την κάλυψη του προγραμματισμένου από την αρχή του έτους ποσού αγορών, μόνον η βασική έκπτωση και όχι

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

αυτή που συμφωνείται για τις προγραμματισμένες αγορές. Το γεγονός αυτό είναι δυνατόν να έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία τεχνητών ελλείψεων βιβλίων στη σχετική αγορά με άρνηση της προσφεύγουσας να προβεί σε προμήθεια κάποιων τίτλων (των οποίων έχει τελειώσει το στοκ σε βιβλία που αιτούνται την προμήθεια αυτών) χωρίς αντικειμενική δικαιολόγηση ,για λόγους χειραγώγησης (όπως να περιλαμβάνουν οι αγοραστές όλες τους τις ανάγκες στην αρχική παραγγελία επί της οποίας το 80% της τιμής προπληρώνεται , κατά τα παραπάνω ,με τις επιταγές στους χονδρεμπόρους με αποκλειστικότητες) κατά τη βάσιμη επισήμανση της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού. Περαιτέρω , ο έμμεσος εξαναγκασμός να δώσει ένας πελάτης αξιόγραφα πολλών χιλιάδων ευρώ στην προσφεύγουσα διαθέτοντας έτσι όλο τον προϋπολογισμό του , έχει και το αποτέλεσμα να αφαιρεθεί από τον αγοραστή ή να περιορισθεί η δυνατότητα επιλογής, όσον αφορά τις πηγές εφοδιασμού του και περαιτέρω τη φραγή της εισόδου σε άλλους χονδρεμπόρους στη σχετική αγορά . Εξάλλου αντιανταγωνιστική εμπορική πολιτική είναι και η χορήγηση προσεκπτώσεων ,όταν το κριτήριο δεν είναι αντικειμενικό με βάση την ποσότητα των αγορών αλλά έχει ως βάση έναν εξατομικευμένο «ατομικό » στόχο τζίρου που υπερβαίνει (σύμφωνα με την εισηγ. της ΓΔΑ στην περίπτωση της ΑΠΟΛΛΩΝ περίπου κατά 1/3) τις αγορές που προβλέπεται να κάνει κανονικά το βιβλιοπωλείο για το συγκεκριμένο έτος. Οι στόχοι αυτοί δεν προκύπτει ότι συνδέονται άμεσα με γνήσια μείωση του κόστους της ΑΠΟΛΛΩΝ , ενώ λόγω του ότι παρέχονται επιλεκτικά και από τις δύο εν λόγω χονδρεμπορικές εταιρίες επιτείνουν το αποτέλεσμα αποκλεισμού της σχετικής αγοράς έναντι τρίτων ανταγωνιστών .Δεν συνιστούν εκπτώσεις όγκου που βασίζονται αποκλειστικά στα ποσά των αγορών και καθορίζονται με αντικειμενικά κριτήρια και εφαρμόζονται σε όλους τους αγοραστές ή εκπτώσεις που σχετίζονται με την έγκαιρη πληρωμή ή εκπτώσεις για υπηρεσίες που παρέχει ο αγοραστής με τις οποίες ενισχύεται η οικονομική αποτελεσματικότητα . Ενώ , η προσφεύγουσα εντελώς αόριστα αναφέρει, ότι τα « άλλα κριτήρια » που απαριθμούνται πιο πάνω , και που είχε εγ-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

γράφως δηλώσει στη ΓΔΑ , εφάρμοσε κατά τη διαδικασία για τον καθορισμό της έκπτωσης , καθόσον δεν επικαλείται ούτε και προσκομίζει συγκεκριμένα έγγραφα, με ειδική αναφορά σε αυτά . Ενόψη αυτών συνάγεται ότι η πολιτική των εκπτώσεων , εκπτώσεις δηλαδή που δεν διαμορφώνονται αμιγώς με αντικειμενικά κριτήρια και εφαρμόζονται σε όλους τους αγοραστές με γραμμικό τρόπο και βάσει του όγκου των αγορών , πολιτική που ακολουθείται από την προσφεύγουσα και την ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ αναλόγως , αποτελεί κατάχρηση από κοινού της δεσπόζουσας θέσης που κατέχουν κατά τα παραπάνω η δύο εν λόγω εταιρίες, λόγω ακριβώς της δεσπόζουσας θέσης που κατέχουν στη σχετική αγορά. Επομένως ,στην προκείμενη περίπτωση στοιχειοθετείται κατάχρηση της Συλλογικής Δεσπόζουσας Θέσης από την εταιρία ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΕ την οποία κατέχει ομού με την εταιρία ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ GROUP ΑΕ , όπως νόμιμα και ορθά δέχτηκε και η προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού , όλα δε όσα αντίθετα προβάλλει η προσφεύγουσα πρέπει να απορριφθούν ως ουσία αβάσιμα.

61. Σύμφωνα με την απόφαση ΔΕΚ 0035/1999 Συλλογή Νομολογίας 2002 σελ. Ι-01529 « 24. Συναφώς πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία ,στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 177 της Συνθήκης συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων ,απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής αποφάσεως να εκτιμήσει ,λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως ,τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει το Δικαστήριο ». Στην προκείμενη περίπτωση ,το Δικαστήριο εκτιμά , ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού σχετικά με το θέμα στοιχειοθέτησης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης και την κατάχρηση της θέσεως αυτής , ορθά ερμήνευσε τους κανόνες του ανταγωνισμού και τη Νομολογία των Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων , που λεπτομερώς παρατίθεται σε προηγούμενες σκέψεις της παρούσας απόφασης και ότι δεν παρίσταται αναγκαία η έκδοση προδικασ-

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

τικής αποφάσεως και υποβολής σχετικών προδικαστικών ερωτημάτων στο ΔΕΚ .Επομένως , το αίτημα της προσφεύγουσας που προβάλλεται με την από 18.2.2010 προσθήκη- αντίκρουση αυτής στο υπόμνημα της παρεμβαινουσας , πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

62. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1/2003 του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2002 «για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 ΕΚ » που αναφέρονται στη σκέψη 35 της παρούσας απόφασης και δεδομένου ότι στην παρούσα υπόθεση βάσει των όσων αναφέρονται παραπάνω και ιδίως της φύσεως του εν πολλοίς εισαγόμενου προϊόντος , των καθέτων συμφωνιών με αποτέλεσμα τη στεγανοποίηση της σχετικής αγοράς και τη στέρηση της δυνατότητας πρόσβασης νεοεισερχομένων ανταγωνιστών από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ ,τις οικονομικές βαθμίδες της αγοράς που επηρεάζονται ενώ η Ελληνική Επικράτεια συνιστά σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς , κρίνεται ότι η προκείμενη καταχρηστική πρακτική δύναται να επηρεάσει αισθητά τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών,ώστε να τύχει εφαρμογής το άρθρο 82 Ε.Κ.

63. Υστερα από όλα αυτά , το Δικαστήριο κρίνει ότι συντρέχει στην προκείμενη περίπτωση παράβαση των άρθρων 2 του ν. 703/1977 και του άρθρου 82 της ΣΕΚ , δηλαδή καταχρηστική εκμετάλλευση της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, που κατέχουν από κοινού η ΑΠΟΛΛΩΝ και ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ , από την ΑΠΟΛΛΩΝ . Ειδικότερα κατάχρηση συνιστά 1) η εμπορική πολιτική της προσφεύγουσας α) στο βαθμό που οι χορηγούμενοι όροι προς τους χονδρεμπόρους –αγοραστές εξαρτώνται από την υπογραφή σύμβασης - συμφωνητικού συνεργασίας με τους προμηθευτές τους , εν προκειμένω την ΑΠΟΛΛΩΝ β) στον τρόπο που χορηγούνται οι εκπτώσεις γ) στο βαθμό που οι επιστροφές των βιβλίων που δέχεται η προσφεύγουσα διαφέρουν μεταξύ αντίστοιχων συμφωνητικών, χωρίς να υπάρχει εμφανής λόγος και μεταξύ βιβλιοπωλών και λοιπών χονδρεμπόρων-αγοραστών και 2) οι όροι συνεργασίας που γνωστοποιούσε και επέβαλε

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

στους χονδρεμπόρους- πελάτες της α) γνωστοποίηση του ύψους της συνεργασίας από τους αντισυμβαλλόμενους της χονδρεμπόρους την περίοδο τέλους Μαρτίου –Απριλίου κάθε έτους β) καταβολή αξιογράφων , ίσων με το 80% του ανωτέρω ποσού γ) ημερομηνίες λήξης των ανωτέρω αξιογράφων κοντά στο τέλος εκάστου ημερολογιακού έτους . Στόχος δε της εν λόγω κατάχρησης είναι η απόλαυση ευνοϊκότερων όρων από τους προμηθευτές (ΑΠΟΛΛΩΝ εν προκειμένω) , που αντιστοιχούν σε επαχθέστερους όρους για τους αγοραστές- χονδρεμπόρους (εκμεταλλευτική κατάχρηση) , η δημιουργία πιστών πελατών ,η αύξηση του μεριδίου της στη σχετική αγορά, διεκδικώντας μερίδιο αγοράς από τους λοιπούς χονδρεμπόρους , αποκλείοντάς τους από την αγορά και η περαιτέρω ενίσχυσή της ,αφού δεν θα υπάρχει αποτελεσματικός ανταγωνισμός και θα δύναται να αυξήσει τις τιμές όπως θέλει . Επομένως , ορθά η Επιτροπή Ανταγωνισμού με την προσβαλλόμενη απόφαση , απέδωσε στην προσφεύγουσα χονδρεμπορική εταιρία παράβαση των άρθρων 2 του ν. 703/1977 και του άρθρου 82 της ΣΕΚ , δηλαδή καταχρηστική εκμετάλλευση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, δεδομένου ότι η παραπάνω εμπορική πολιτική της και οι όροι που επέβαλε δεν συνιστούν εύλογους όρους συναλλαγής . Περαιτέρω , το Δικαστήριο κρίνει, ότι νόμιμα η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποφάσισε ότι α) η προσφεύγουσα οφείλει να παύσει άμεσα και να παραλείπει στο μέλλον πρακτικές που συνιστούν κατάχρηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, β) να λάβει όλα τα μέτρα που είναι απαραίτητα για την επίτευξη του αποτελέσματος της ισότιμης μεταχείρισης όλων των χονδρεμπόρων και βιβλιοπωλείων , νόμιμα δε επέβαλε σε βάρος της και πρόστιμο 2.714.374,76 ευρώ ,επαπειλούμενης χρηματικής ποινής ύψους 3.500 ευρώ σε περίπτωση μη συμμορφώσεως, για κάθε ημέρα καθυστέρησης συμμόρφωσης με την απόφαση , μετά την πάροδο του χρονικού διαστήματος συμμόρφωσης σε περίπτωση συνέχισης ή επανάληψης της παράβασης. Ειδικότερα , για την επιμέτρηση του ύψους του προστίμου η Επιτροπή Ανταγωνισμού έλαβε ορθά υπόψη τα νόμιμα κριτήρια , τη σοβαρότητα της παραβάσεως και τη χρονική

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

διάρκεια που εκτείνεται σε πέντε χρόνια (2002 έως και 2006) . Με τα δεδομένα αυτά , το Δικαστήριο , λαμβάνοντας υπόψη ότι το επιβληθέν πρόστιμο ποσού 2.714.374,76 ευρώ ανέρχεται μόλις στο (...) % επί των κύκλων εργασιών των ετών 2002-2006 της προσφεύγουσας ,υπολοιπόμενο κατά πολύ του ανωτάτου ορίου του 15%, κρίνει αυτό εύλογο και προσήκον ,χωρίς να παραβιάζεται η συνταγματική αρχή της αναλογικότητας .

64. Κατ' ακολουθίαν , η προσφυγή και το δικόγραφο των προσθέτων λόγων πρέπει να απορριφθούν και να γίνει δεκτή η πρόσθετη παρέμβαση , ενώ εκτιμωμένων των θεμάτων που προέκυψαν και της σοβαρότητας της κρινόμενης υποθέσεως πρέπει να απαλλαγεί η προσφεύγουσα από τα δικαστικά έξοδα κατ' άρθρο 275 παρ. 1 περ. ε , πρέπει δε να καταπέσει υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου το παράβολο που κατατέθηκε των εκατόν χιλιάδων ευρώ (100.000,00) .

Δ Ι Α Τ Α Υ Τ Α

Απορρίπτει την προσφυγή κατά το μέρος που στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου και κατά το μέρος που στρέφεται κατά της 435/V/ 2009 απόφασης της Ολομελείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού ,για λόγους τυπικούς.

Απορρίπτει ουσία την προσφυγή κατά της 452/V/ 2009 απόφασης της Ολομελείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού και το δικόγραφο των προσθέτων λόγων .

Δέχεται την πρόσθετη παρέμβαση υπέρ του κύρους της 452/V/ 2009 απόφασης της Ολομελείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Διατάσσει να αποδοθεί στην προσφεύγουσα το παράβολο συνολικού ποσού τριακοσίων (300) ευρώ , ως αχρεωστήτως καταβληθέν.

Διατάσσει την κατάπτωση στο Ελληνικό Δημόσιο του παραβόλου που κατατέθηκε των εκατόν χιλιάδων ευρώ (100.000,00) .

Αριθμός απόφασης: 1473/2011

Απαλλάσσει την προσφεύγουσα από τα δικαστικά έξοδα .

Διατάσσει να αποδοθεί στην προσθέτως παρεμβαίνουσα το παράβολο που κατατέθηκε συνολικού ποσού τριακοσίων (300) ευρώ .

Συμψηφίζει τη δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων .

Η διάσκεψη του Δικαστηρίου έγινε στην Αθήνα στις 8, 22 Φεβρουαρίου και 22 Μαρτίου 2011 και η απόφαση δημοσιεύτηκε στο ακροατήριό του κατά την έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στις 24 Μαΐου 2011.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΟΪΛΕΝΤΑΚΗΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΖΕΡΒΑΚΟΥ-ΓΚΛΙΝΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Ο.Κ.